

ผัง เมือง เชียงใหม่ยุคปัจจุบัน พ.ศ. 2476-2532

ในยุคปัจจุบันพัฒนาการความเปลี่ยนแปลงของเมืองเชียงใหม่ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หลากหลายรูปแบบ ปัจจัยสำคัญที่เป็นตัวนำก็คือ การเข้ามาจัดการของรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ภายใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ที่ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน อันได้แก่ ระบบคมนาคม และขนส่ง เขื่อนเพื่อการชลประทานและผลิตพลังงานไฟฟ้า สาธารณูปโภค สาธารณูปการต่าง ๆ เพื่อพื้นฐานให้เกิดการลงทุนในภูมิภาค

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 กำหนดบทบาทให้ เชียงใหม่ เป็น เมืองหลักของภาคเหนือตอนบน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของอนุภาคในทศวรรษ โดย เฉพาะการจ้างงานโดยมีฐานเศรษฐกิจหลักอยู่ที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากจะ "ขาย" ธรรมชาติอันงดงาม ศิลปวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ความงดงามและมีน้ำใจของ คนเมืองให้กับผู้คนจากจังหวัดอื่น ๆ ภายในประเทศแล้ว ยังเปิดตลาดขายไปกว้างไกลถึงระดับ นานาชาติอีกด้วย

ภายใต้กระบวนการพัฒนาเช่นนี้ ส่งผลให้เมืองเชียงใหม่เกิดความเปลี่ยนแปลงไปใน ทุก ๆ ด้านของโลกแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม หรือกายภาพ ในเชิงกายภาพ นั้นก่อให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างออกไปอย่างกว้างขวางทั้งทางแนวตั้งและแนวนอน ก่อ ให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัด ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาการสูญเสียเอกลักษณ์ของ บ้าน ของเมืองที่ได้สร้างสรรค์กันมาแต่อดีต ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ นับวันก็จะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่ม ขึ้นเรื่อย ๆ จึงมีความจำเป็นต้องทำการศึกษาว่า อะไรคือสาเหตุที่แท้จริงของพัฒนาการ อะไร คือปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้อง หรือกำลังเกิดอะไรขึ้นอย่างแท้จริงกับเมืองเชียงใหม่ และสมควรจะ ดำเนินการต่อไปอย่างไรในอนาคต เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา

ในการศึกษาบทที่ 6 ต่อไปนี้จะได้กล่าวถึง เหตุการณ์ของโลกแวดล้อมที่นำพาเมือง เชียงใหม่ เข้าสู่สถานการณ์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน พัฒนาการทางกายภาพของ เมือง เชียงใหม่ในช่วง ต้น ภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน ลักษณะเฉพาะของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูก สร้าง การวิเคราะห์วิจารณ์และประเมินคุณค่าทางผังเมืองของชุมชนหรือย่านที่น่าสนใจ เพื่อ เป็น แนวทางในการเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา

อิทธิพลของโลกแวดล้อมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่

พัฒนาการความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ในช่วง 50-60 ปีหลังนี้ ถึงแม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาสั้นที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับยุคต่าง ๆ ที่ผ่านมา แต่ในด้านความเปลี่ยนแปลงแล้วเกิดขึ้นมากกว่าหลายสิบเท่า ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของโลกแวดล้อมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ดังนี้

พ.ศ.2475 ประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก "ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช" มาเป็น "ระบอบประชาธิปไตย" โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำการบริหารบ้านเมือง มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

หลังพ.ศ.2475 มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองในภูมิภาคจากมณฑลเทศาภิบาลเป็นจังหวัด ทำให้เมืองเชียงใหม่ซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา เป็นหัวเมืองประเทศราช เป็นศูนย์กลางการปกครองของมณฑลพายัพพลอยถูกลดฐานะเป็นเพียงจังหวัดหนึ่งเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ เจ้านายฝ่ายเหนือถูกกีดกันออกจากการเมือง แต่ก็ยังมีบทบาททางเศรษฐกิจอยู่ จากการเป็นเจ้าของที่ดินรายใหญ่ การทำกิจการด้านป่าไม้ การร่วมลงทุนในธุรกิจกับพ่อค้าคนจีน

พ.ศ.2476 การรื้อกำแพงเมืองลงเพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง เป็นสัญลักษณ์ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจลงสู่ชนบท มีการสร้างทางเกวียนเชื่อมต่อพื้นที่เมืองกับชนบท นำพ่อค้าจีนเข้าสู่หมู่บ้านเพื่อซื้อข้าวส่งออกไปขายยังต่างประเทศ

พ.ศ.2478 เมืองเชียงใหม่ยกฐานะจากสุขาภิบาลขึ้นเป็นเทศบาลนครตามพระราชบัญญัติการจัดตั้งเทศบาลนครเชียงใหม่ พ.ศ.2478 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 80 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2478 มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 17.5 ตารางกิโลเมตรครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล ได้แก่ ตำบลวัดเกต ศรีภูมิ ช้างคลาน หายยา ช้างม้อย และพระสิงห์ เป็นเทศบาลนครแห่งแรกของประเทศไทยและเป็นแห่งเดียวจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ.2481 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศ เน้นนโยบายชาตินิยมและพยายามลดบทบาทของภูมิภาคลง สำหรับเมืองเชียงใหม่ เจ้านายฝ่ายเหนือเริ่มใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างฐานะทางการเมือง โดยส่งบุตรหลานไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ และต่างประเทศ เพื่อที่จะได้กลับเข้ามารับราชการในตำแหน่งหน้าที่สำคัญ ในขณะที่บทบาทการเป็นผู้นำของเจ้านายฝ่ายเหนือลดลงนั้น ผู้นำทางการเมืองกลุ่มใหม่ของท้องถิ่น อันได้แก่ ข้าราชการจากส่วนกลางและพ่อค้าจีนก็ได้เริ่มขยายอิทธิพลและฐานอำนาจมากขึ้น ส่วนทางด้านเศรษฐกิจนั้นเริ่มปรากฏรถบรรทุกขึ้นในหมู่บ้านชนบทเป็นครั้งแรก

พ.ศ. 2475-2485 เป็นช่วงเวลาที่โครงสร้างทางการเมืองการปกครองของเมือง เชียงใหม่ เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมาก เพราะรัฐบาลเข้ามาแต่งตั้งข้าราชการถึงระดับท้องถิ่น

พ.ศ. 2486-2488 สงครามโลกครั้งที่ 2 มีผลให้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ผู้คนเดือดร้อน และมีทหารญี่ปุ่น เข้ามาตั้งฐานทัพใน เมือง เชียงใหม่ด้วย

พ.ศ. 2488 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดความเคลื่อนไหวใน เมือง เชียงใหม่ เพื่อเรียกร้องให้มีการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นในนามของ "มหาวิทยาลัยอเมริกัน" โดยขยายการศึกษาต่อเนื่องจากระดับ เตรียมอุดมศึกษาของโรงเรียน เครือคริสเตียนในภาคเหนือ ซึ่งก็หมายถึง นายทุนเจ้าของที่ดินรายใหญ่ของเมือง จะพลอยได้รับผลประโยชน์จากการขยายตัวทางเศรษฐกิจด้วย แต่รัฐบาลไม่ยินยอมโดยให้เหตุผลว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ ต่อมา เจ้านายสกุล ณ เชียงใหม่ เสนอขายที่ดินที่เคยเป็นค่านักที่ประทับของพระราชชายา เจ้าดารารัศมี (ค้ายดารารัศมีปัจจุบัน) ให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดเป็นสาขาในภาคเหนือ แต่ต้องใช้ชื่อว่า "มหาวิทยาลัยดารารัศมี" กระทรวงศึกษาธิการรับโครงการและจัดซื้อที่ดินแต่ไม่ได้ดำเนินการต่อ

อีกกระแสหนึ่งของความเคลื่อนไหวคือ ผืน ที่ เป็นปัจจัยสำคัญในการเชื่อมโยงภูมิภาคนี้ เข้ากับการเมืองส่วนกลาง โดยรัฐบาลให้ความสนใจกับชาวเขามากขึ้นในเรื่องของความปลอดภัย ความชายแดน และที่สำคัญคือ ต้องการควบคุมผลประโยชน์จากการผลิตและค้าฝิ่น

พ.ศ. 2495 เขื่อนภูมิพล อาเภอสามเงา จังหวัดตาก เริ่มดำเนินการก่อสร้าง เพื่อใช้เป็นแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าและจัดสรรน้ำเพื่อการชลประทาน ซึ่งแล้วเสร็จในปีพ.ศ. 2507

พ.ศ. 2496 รัฐบาลจัดตั้งตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นโดยได้รับความช่วยเหลือจาก C.I.A เพื่อปกป้องชายแดนและแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าฝิ่น นอกจากนี้ยังได้ใช้อำนาจรัฐในอีกหลายรูปแบบ เช่น จัดตั้งโรงเรียนชาวเขา โครงการสงเคราะห์ชาวเขา จัดตั้งการปกครองท้องถิ่นภายใต้รัฐบาลไทยและจัดตั้งนิคมชาวเขา

ชาวเขาเป็นผู้ผลิต เชื้อสายเจ้านายเก่าและพ่อค้าจีนเป็นผู้ค้า "พ่อเลี้ยงฝิ่น" (ซึ่งทำให้เกิดการสะสมทุนเพื่อกว้านซื้อที่ดินให้เข้าทำนา และลงทุนกิจการด้านการค้าอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น) ถึงแม้ว่าพ่อเลี้ยงฝิ่นจะเป็นผู้มีอิทธิพลมากในท้องถิ่นแล้วก็ตาม แต่ก็ยังต้องการการคุ้มครองทางการเมือง จึงจะสามารถดำเนินการค้าได้สะดวก ขณะเดียวกันผู้ที่สามารถควบคุมการผลิตและการค้าฝิ่นก็จะได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูง ดังนั้นจึงมีการแข่งขันกันซึ่งปรากฏในรูปแบบของกลุ่มการเมือง

2 กลุ่ม คือ กลุ่มของพล.ต. อ. เผ่า ศรียานนท์ อธิบดีกรมตำรวจ และจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์* ผู้บัญชาการทหารบก ในระยะแรกกลุ่มของ พล.ต.อ. เผ่าได้เปรียบกว่าเพราะในฐานะอธิบดีกรมตำรวจจึงมีกำลังตำรวจติดอาวุธเต็มอัตราสนับสนุน มีกองทหารก๊กมินตั๋งเป็นผู้ควบคุมการผลิตฝิ่นที่ชายแดน มี C.I.A. ให้การสนับสนุน

พ.ศ.2498 มีการรณรงค์ในเมืองเชียงใหม่ และหัวเมืองล้านนาภายใต้การนำของหนังสือพิมพ์คนเมือง ดิบทความ พิมพ์บัตรติดรถยนต์ สามล้อ เกวียน ประชูด่วนว่า "ในภาคเหนือเราต้องการมหาวิทยาลัย" และ "เราต้องการมหาวิทยาลัยประจำล้านนาไทย"

พ.ศ.2500 จอมพลสฤษดิ์โค่นล้มรัฐบาลจอมพลป. พิบูลสงคราม และพล.ต.อ. เผ่า ศรียานนท์ ได้สำเร็จ ใช้นโยบายพัฒนาประเทศเป็นเครื่องสร้างความชอบธรรมของการปกครองสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ นายทุนภาคเหนือ ได้แก่ พวกเชื้อสายเจ้านายเก่า และพ่อค้าจีน ซึ่งเคยมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับจอมพลสฤษดิ์ในช่วงสะสมอำนาจ ได้โอกาสขยายกิจการทางการค้า และเข้ามามีบทบาททางการเมืองทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น

พ.ศ.2501 รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร ประกาศนโยบายการศึกษาแห่งชาติ "รัฐบาลจะแพร่พัฒนาการศึกษาออกไปให้ทั่วถึงส่วนภูมิภาครวมทั้งการอุดมศึกษาด้วย"

พ.ศ.2502 คณะปฏิวัติโดยจอมพลสฤษดิ์ ออกกฎหมายควบคุมการค้าฝิ่น เพื่อที่จะได้เป็นผู้ผูกขาดแต่เพียงผู้เดียวและมีมติให้จัดตั้งมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ขึ้น

พ.ศ.2504 จอมพลสฤษดิ์ได้จัดการให้มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) ขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ สำคัญสำคัญของแผนพัฒนาฯ คือสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ และนำประเทศเข้าสู่ระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมโดยเริ่มลงทุนพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจพื้นฐาน ได้แก่ ระบบคมนาคมและขนส่ง เขื่อนเพื่อการชลประทาน และการผลิตพลังไฟฟ้า สาธารณูปโภค สาธารณูปการอื่น ๆ เพื่อปูพื้นฐานให้มีการลงทุนของภาคเอกชน เพิ่มผลผลิตทางสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

พ.ศ.2506 เริ่มโครงการชลประทานแม่แตง อ่างเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

* จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้ามาพัวพันกับการค้าฝิ่น เมื่อครั้งเป็นผู้บังคับกองพันไปรบที่เมืองเชียงตุง โดยได้มีความสัมพันธ์กับพ่อเลี้ยงฝิ่นที่เข้ามาขอให้เป็นผู้คุ้มครองทางการเมือง

พ.ศ.2507 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิดทำการสอน นับว่าเป็นอุดมศึกษาแห่งแรกในภูมิภาคของประเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในเมืองเชียงใหม่ โดยเฉพาะพ่อค้าเงินได้กำไรจากการจัดสรรที่ดิน การลงทุนทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ค่อเนื่องจากการเข้ามาของนักศึกษาต่างเมือง

พ.ศ.2508 จอมพลถนอม กิตติขจรขึ้น เป็นนายกรัฐมนตรีแทนจอมพลสฤษดิ์ (ตาย) โดยส่วนตัวนั้นจอมพลถนอมยังมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชนชั้นผู้นำของภาคเหนือ เพราะเกี่ยวข้องกับตระกูลเจ้านครลำปางเดิม นอกจากนี้ พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร น้องชายยังเป็นเจ้าของที่ดินรายใหญ่และธุรกิจการค้าในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูน พล.อ.ประภาส จารุเสถียร ผู้ช่วยคนสำคัญมีมารดาเป็นเชื้อสายเจ้า* คือเจ้าแม่บัวตอง และเคยศึกษาในโรงเรียนมหาดเล็กหลวงที่เมืองเชียงใหม่ด้วย ดังนั้นนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลจอมพลถนอมจึงเร่งรัดการพัฒนามากขึ้น ด้วยการทำให้เมืองเชียงใหม่เป็นจุดสนใจของการท่องเที่ยว และจากการสร้างมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจ

พ.ศ.2509 ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศขยายตัวขึ้น แต่ผลประโยชน์จะตกอยู่กับคนบางกลุ่ม เท่านั้นไม่เกิดการกระจายรายได้ เพราะการพัฒนาาระบบคมนาคมและขนส่งของภูมิภาคช่วยให้นายทุนเข้าไปเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตในชนบทได้สะดวกขึ้น การพัฒนาเขื่อนเพื่อการชลประทานทำให้ที่ดินจำนวนมหาศาลที่นายทุนครอบครองอยู่ ทานาได้ปีละ 2 ครั้ง ค่าเช่านาจึงสูงขึ้นและได้กำไรจากการค้าข้าวเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ชาวบ้านเมืองและชนบทยากจนลง

พ.ศ.2510 แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2510-2514) สาระของแผนพัฒนายังคงเน้นด้านเศรษฐกิจค่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 1 ลงทุนในโครงสร้างเศรษฐกิจจากภูมิภาคถึงชนบท เพื่อจะกระจายการพัฒนาให้บังเกิดผลทั่วประเทศ นอกจากนี้ยังมีโครงการพิเศษ เช่น โครงการพัฒนาภาค โครงการเร่งรัดพัฒนาชนบท โครงการช่วยเหลือชาวนา เป็นต้น

พ.ศ.2513 สหรัฐอเมริกาเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทย สืบเนื่องจากการทำสงครามที่ประเทศเวียดนาม จึงเป็นระยะเฟื่องฟูทางเศรษฐกิจ

* เชื้อสายเจ้านายที่เป็นญาติกับพล.อ.ประภาส จารุเสถียร คือ ผู้ที่อยู่ในตระกูลโชตนาในปัจจุบัน

พ.ศ.2514 ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฉบับที่ 2 เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ยังคงขยายตัวต่อไป แต่ผลประโยชน์ของการพัฒนายังคงตกอยู่กับพวกนายทุน เช่น เดิม ช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย เมืองกับชนบทขยายตัวกว้างขึ้น เกิดปัญหาความยากจนในชนบท เพราะชนบทถูกเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากเพื่อบริโภค เป็นผลิตเพื่อขาย การปฏิวัติเขียว การพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก การเลียนแบบวิถีชีวิตของคนเมือง อันเนื่องมาจากการตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน ซึ่งมีผลให้ชนบทเสียสมดุลย์และผู้คนเริ่มอพยพเข้าสู่เมือง เพราะไร่นาที่ดินทำกิน จึงต้องเข้ามาขายแรงงานในเมืองในขณะที่นายทุนที่มาจากเชื้อสายเจ้านายเก่า และพ่อค้าเงินซึ่งร่ำรวยเพิ่มขึ้นจากผลการพัฒนานี้ ผนึกกำลังรวมกลุ่มกันเป็นนายทุนท้องถิ่น ด้วยการลงทุนทำธุรกิจร่วมกัน แต่งงานกัน และเข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยเฉพาะการบริหารงานระดับท้องถิ่นในรูปแบบของเทศบาล

พ.ศ.2515 เพราะแผนพัฒนาฉบับที่ 1 และ 2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมากเกินไปจนเกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวย เมืองกับชนบท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (พ.ศ.2515-2519) จึงพยายามแก้ปัญหาด้วยการเน้นการกระจายรายได้และเพิ่มบริการด้านสังคม แต่ขณะนั้นสถานการณ์บ้านเมืองเกิดเศรษฐกิจรัดตัวเป็นครั้งแรก เพราะภาวะเงินเฟ้อสืบเนื่องมาจากค่าเงินดอลลาร์ตกในปีพ.ศ.2514 วิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นราคา การลงทุนจากต่างประเทศลดลง และความต้องการสินค้าของโลกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่เคยต้องการ ข้าว ไม้สัก และยางพารา

พ.ศ.2516 วิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นราคา เศรษฐกิจทุกอย่างหยุดชะงัก ปัญหาการว่างงานในชนบททวีความรุนแรงขึ้น เพราะพืชผล เกษตรที่ผลิตได้ราคาตก และปริมาณการส่งออกลดลง ขณะเดียวกันพวกชาวเขาที่ถูกกดขี่แรงงานในการปลูกลิ่นมาเป็นเวลานาน ถูกบุกกรุกพื้นที่ป่าโดยพวกทาบ่าไม้และชาวนาในพื้นที่ราบที่ไร่นาทำกิน การจัดการที่ไม่ชอบธรรมของเจ้าหน้าที่รัฐก่อให้เกิดความกดดันที่รุนแรงขึ้น

14 ตุลาคม 2516 ความกดดันที่เกิดขึ้นกับชาวนาในชนบท ชาวเขา ความกระทบกระเทือนที่ชนชั้นกลางและนายทุนใหม่ได้รับจากภาวะเงินเฟ้อและวิกฤตการณ์น้ำมัน ซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายในการพัฒนาประเทศของรัฐบาล ทำให้คนเหล่านี้รวมตัวกันขับไล่รัฐบาลเผด็จการของ

จอมพลถนอมออกนอกประเทศ*

พ.ศ.2517 ชาวนาจากทั่วประเทศโดยเฉพาะชาวนาจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อเสนอข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล ขอให้จัดสรรที่ดินทำกินในฤดูทำนาปี2517 จัดที่ดินทำกินถาวรให้แก่ผู้ไม่มีนา ลดอัตราค่าเช่านาที่ไม่ชอบธรรม ยกฟ้องชาวนาในกรณีบุกรุกที่นาโดยไม่ได้เจตนา แต่รัฐบาลไม่มีท่าทีจะจัดการให้

ชาวนานับพันจัดชุมนุมกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้แทนชาวนาจากเมืองเชียงใหม่ก็มาเข้าร่วมด้วย และจัดตั้งสหพันธ์ชาวนาไร่ชาวนาแห่งประเทศไทยขึ้นในวันที่ 18 พฤศจิกายน 2517 โดยพ่อหลวงอินตา ศรีบุญเรือง ประธานสาขาภาคเหนือจากจังหวัดเชียงใหม่ได้รับเลือกเป็นรองประธานสหพันธ์ เฉพาะจังหวัดเชียงใหม่มีผู้เข้าร่วมสหพันธ์ถึง 1 แสนครอบครัว สาเหตุเพราะภาคเหนือมีปัญหาเรื่องการเช่าที่นา 18 ธันวาคม 2517 รัฐบาลภายใต้การนำของนายสัญญาธรรมศักดิ์ ออกกฎหมายควบคุมค่าเช่านาฉบับใหม่ตามที่สหพันธ์เรียกร้อง ทำให้นายทุนเจ้าของที่ดินเริ่มเสียผลประโยชน์

พ.ศ.2518 หลังการเลือกตั้งในเดือนมกราคม ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชนายกรัฐมนตรี กล่าวหาว่า สหพันธ์ชาวนาไร่ชาวนาแห่งประเทศไทยเป็นคอมมิวนิสต์ พฤษภาคม 2518 ชาวนาจัดชุมนุมกันที่กรุงเทพฯอีกครั้งหนึ่ง เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลปฏิบัติตามกฎหมายควบคุมค่าเช่านา แต่รัฐบาลไม่รับฟังข้อเรียกร้องและชาวนาถูกก่อกวนด้วยกลุ่มนวพล กลุ่มกระต๊องแดง อันธพาลการเมืองของนักการเมืองฝ่ายขวา 30 กรกฎาคม 2518 ผู้นำชาวนาภาคเหนือ 15 คน ซึ่งรวมพ่อหลวงอินตา ศรีบุญเรือง รองประธานสหพันธ์ถูกลอบสังหาร นิสิตนักศึกษาและชาวนาทั่วประเทศจึงลุกขึ้นประท้วง

6 ตุลาคม 2519 เกิดรัฐประหารนองเลือด หลังจากนั้นชาวนา ชาวเขา จึงเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ต่อสู้กับรัฐบาลด้วยกำลังอาวุธ

พ.ศ.2519 ผลของการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯฉบับที่ 3 ไม่ประสบผลสำเร็จ อันเนื่องมาจากเศรษฐกิจโลกตกต่ำ และเกิดปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นในประเทศ

* การต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมระหว่างชนชั้นนี้ เกิดขึ้นเสมอในดินแดนล้านนา เช่น กบฏพญาผาบ พ.ศ.2432 กบฏเงี้ยว พ.ศ.2445 เป็นต้น แต่เหตุการณ์ครั้งนี้เกิดขึ้นในระดับประเทศ ซึ่งได้รวมปัญหาทำนองเดียวกันของชาวนาภาคอีสานเข้าไปด้วย

พ.ศ.2520 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) สาระของแผนพัฒนาฯ เพื่อฟื้นฟูฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยขยายผลผลิตทางการเกษตร ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก กระจายรายได้ ลดปัญหาการว่างงานในภูมิภาค บูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรธรรมชาติหลัก (ดิน น้ำ ป่า แร่ธาตุ) ำให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

พ.ศ.2522 วิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นราคา ทำให้เกิดการขาดดุลย์ทางการค้า และต้องลดค่าเงินบาทลงถึง 3 ครั้ง ในปีพ.ศ.2524, 2527 และ2528

พ.ศ.2523 การแย่งชิงพลเมือง และการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของฝ่ายรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์อินโดจีนขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ปรับปรุงวิธีการต่อสู้ใหม่โดยใช้การเมืองนำการทหาร ตามนโยบายฉบับที่ 66/2523 เพื่อมุ่งรุกทางการเมือง เอาชนะพคท.ทุกรูปแบบ เปิดรับผู้่านักศึกษาและชาวต่างชาติที่ขัดแย้งกับพคท. ออกจากป่า

พ.ศ.2524 ปรับราคาค่าเงินบาทครั้งที่ 1 ผลจากวิกฤตการณ์น้ำมันขึ้นราคาในปีพ.ศ. 2522

ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฉบับที่ 4 รัฐบาลขยายหน่วยงานราชการลงสู่ส่วนภูมิภาค และกระจายบริการสังคมลงสู่ชนบท เพื่อแย่งชิงประชาชนจากพคท. ใช้เงินพัฒนาเพื่อฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของประเทศจำนวนมหาศาล แต่ก็ยังขาดดุลการค้า เพราะต้องซื้อน้ำมันจากต่างประเทศ ผลของการพัฒนาถึงแม้ว่าชนบทจะได้รับการพัฒนาแล้วก็ตาม แต่ในทางกลับกันยังพัฒนาช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบท เมืองหลวงกับภูมิภาคก็ยังขยายวงกว้างขึ้น เพราะระบบราชการแบบรวมอำนาจ (CENTRALIZATION) ชนบทถูกกอบโกยทรัพยากร รายได้จากภาคเกษตรตกต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับสาขาการผลิตอื่น ๆ ชุมชนชนบทล่มสลายชาวอพยพเข้าสู่เมืองมารับจ้างทำงานทั้งในและนอกฤดูกาล ก่อให้เกิดปัญหาคนจนในเมือง ปัญหาชุมชนแออัด ฯลฯ อีกส่วนหนึ่งก็บุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อใช้เป็นที่ดินทำกิน ขณะเดียวกันพวกนายทุนก็แอบแฝงเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า สภาพป่าและต้นน้ำลำธารจึงเสื่อมโทรม

พ.ศ.2525 เพราะแผนพัฒนาฉบับที่ 1-4 ทำให้เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวเร็วก็จริง แต่ก็ได้สร้างปัญหาหนัก ๆ ขึ้นหลายปัญหา ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) รัฐบาลจึงสร้างมิติใหม่ด้วยการลงพื้นที่ เป้าหมายทั้งในเขตเมืองและชนบท

เมืองเชียงใหม่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นศูนย์กลางการจ้างงานในภูมิภาค โดยสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และยังรับบทบาทของการเป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาและการบริหารการปกครองอีกด้วย

ในด้านชนบทรัฐจัดตั้ง 4 กระทรวงหลัก ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อดำเนินงานด้านการพัฒนาชนบท โดยลงพื้นที่เป้าหมายถึงระดับตำบล ระดับหมู่บ้านในรูปของ "คณะกรรมการพัฒนาชนบทแห่งชาติ" (กชช.)

การกำหนดให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านเศรษฐกิจ และการจ้างงานในระดับอนุภาคนั้น ทำให้เกิดการปรับปรุงในโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ การยกระดับท่าอากาศยานเชียงใหม่เป็นท่าอากาศยานพาณิชย์สากล ขยายโครงข่ายการบริการด้านโทรศัพท์ จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือบนพื้นที่ 1,748 ไร่ ปรับปรุงฐานะการคลังของท้องถิ่นด้านการจัดเก็บภาษีให้มีประสิทธิภาพโดยจัดทำแผนที่ภาษีขึ้น

พ.ศ.2527 ปรับค่าเงินบาทครั้งที่ 2 ผลจากวิกฤตการณ์น้ำมัน พ.ศ.2522

ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ประกาศกฎกระทรวงบังคับใช้ในราชกิจจานุเบกษาฉบับพิเศษเล่มที่ 101 ตอนที่ 155 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2527 ซึ่งจะมีระยะเวลาบังคับใช้ 5 ปี

พ.ศ.2528 ปรับค่าเงินบาทครั้งที่ 2 ผลจากวิกฤตการณ์น้ำมันพ.ศ.2522 ด้วยเช่นกัน

พ.ศ.2527-2529 เป็นช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำมากราคาราค้าข้าวตกลงเหลือ เกวียนละประมาณ 1,800-2,500 บาท มีกฎหมาย FARM ACT กีดกันการส่งออกสินค้าเกษตรกรรม ประกอบกับฝนแล้งติดต่อกัน 2 ปี ทำให้การผลิตสาขาเกษตรกรรมประสบปัญหา ขณะเดียวกันการรุกป่าพื้นที่ป่าโดยนายทุนที่ปลูกป่าเชิงพาณิชย์ ลงทุนด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำโรงงานอุตสาหกรรม มีผลให้ชาวนา ชาวเขาไร้ที่ดินทำกิน และอพยพเข้ามาขายแรงงานให้เมือง มาสร้างปัญหาต่าง ๆ ให้กับเมืองมากขึ้น

พ.ศ.2529 ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฉบับที่ 5 ในภาพรวม ช่วงต้นแผนไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและการเงินระดับโลกผันผวนรุนแรงตลอดเวลา ช่วงปลายแผนจึงค่อยๆ ดีขึ้น และประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาความยากจนในชนบท สิ้นหลัง การกระจายบริการทางสังคมที่ดีขึ้น

สำหรับ เมืองเชียงใหม่ซึ่งรับบทบาทการเป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน ได้รับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ บริการพื้นฐานทางสังคม และการรณรงค์ให้เกิดการลงทุน เพื่อให้เป็นแหล่งจ้างงานตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ส่วนพื้นที่ชนบทรอบนอกก็ได้รับการพัฒนาเช่นกัน

การกำหนดพื้นที่เป้าหมายมีผลให้การจัดสรรงบประมาณ และกำลังคนในการพัฒนาลงถึงชนบทอย่างแท้จริง แต่ในอีกแง่หนึ่ง การพัฒนาชนบทที่จัดการโดยรัฐทำให้วิถีชีวิตเดิมของชาวชนบทถูกทำลายลง ชาวบ้านรับอิทธิพล รูปแบบการดำเนินชีวิตที่เกินจำเป็นอย่างชาวเมือง ประกอบกับการเกษตรกรรมไม่ค่อยได้ผล ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินที่ต่อเนื่องมาจากอดีต ทำให้อพยพเข้ามาขายแรงงานในเมืองกันมากขึ้น การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีผลให้พวกนายทุนกว้านซื้อที่ดินเพื่อใช้เป็นสถานที่ตากอากาศตามชนบท บำบาทที่มีสภาพธรรมชาติงดงาม ชาวชนบท ชาวเขาจึงไร้ที่ดินทำกินเร็วขึ้นและอพยพเข้าสู่เมือง มาเป็นคนจนในเมือง มาอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด (SLUM) เกิดปัญหาโสเภณี ปัญหาการขายแรงงานเด็ก ฯลฯ ซึ่งเมืองเองก็ต้องแบกรับปัญหาเหล่านี้ทั้งทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม และกายภาพ

พ.ศ. 2530 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) มีประเด็นหลักของการพัฒนาประเทศคือ "โครงสร้างเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมใหม่" กระจายความเจริญ การบริหารงานสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น จัดระบบบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับมาตรการทางผังเมือง โดยเฉพาะการปรับปรุงระบบสาธารณสุขปทานเขตเมือง ส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เมืองเชียงใหม่ เป็นแหล่งจ้างงานที่เกินจากภาคเกษตรกรรม

ผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 6 ผลผลิตที่มวลรวมสาขาการท่องเที่ยวของประเทศ ขยายตัว 25% ทหารายได้ 50,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวใน 3 จังหวัดหลัก คือ กรุงเทพฯ เชียงใหม่ และภูเก็ต

พ.ศ. 2532 ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ประกาศกฎกระทรวงบังคับใช้ในราชกิจจานุเบกษาฉบับที่ 78 เล่มที่ 106 ตอนที่ 190 ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2532 ซึ่งนับว่าเป็นผังเมืองรวมฉบับที่ 2 ที่ได้มีการประกาศกฎกระทรวง

สรุป พัฒนาการของโลกแวดล้อม ในช่วงต้นมีการลดบทบาททางการเมืองของเมืองเชียงใหม่ลงจากการเป็นศูนย์กลางมณฑลพายัพเป็นจังหวัด ต่อมาเริ่มมีการพัฒนาให้เป็นจุดสนใจด้านการท่องเที่ยวและการศึกษา และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 จึงกำหนดบทบาทให้เชียงใหม่เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน ทาหน้าที่เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยว การศึกษา สถาบันราชการ เศรษฐกิจ การเงินและการจ้างงานในภูมิภาค เป็นผลให้เมืองเชียงใหม่ขยายพื้นที่ปลูกสร้างออกไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็วและสับสน ก่อให้เกิดปัญหาด้านผังเมือง การทำลายคุณค่าของเมืองที่ดั้งเดิมในอดีต และอื่น ๆ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการพัฒนาที่ผ่านมา

พัฒนาการทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่

ก่อนที่เมืองเชียงใหม่จะปรากฏตัวอยู่ในปัจจุบัน คือพ.ศ.2532 นั้น เมืองได้พัฒนาตัวเองต่อเนื่องจากยุคการเปลี่ยนแปลง นับตั้งแต่พ.ศ.2476 เป็นต้นมา โดยเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของโลกแวดล้อมที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น จากหลักฐานที่มีอยู่ อันได้แก่การจดบันทึก แผนที่ ภาพถ่ายและภาพถ่ายทางอากาศ ผู้ศึกษาวิทยานิพนธ์ได้เลือกเอาภาพถ่ายทางอากาศเป็นตัวเดินเรื่อง เพราะถือว่าเป็นหลักฐานที่มีความชัดเจนและถูกต้องที่สุดโดยแบ่งช่วงเพื่อแสดงพัฒนาการทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่ออกเป็น 3 ช่วง คือ เมืองเชียงใหม่ที่ต่อเนื่องจากยุคการเปลี่ยนแปลง พัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ก่อนมีแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และพัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ เมื่อเริ่มมีการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ในแต่ละส่วนของพัฒนาการที่เกิดขึ้นจะได้กล่าวถึง เหตุการณ์ของโลกแวดล้อมโดยสังเขป ภาพรวมของโครงสร้างเมือง ลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจร และพื้นที่ปลูกสร้างที่ปรากฏตัวอยู่ในขณะนั้นและเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องจากอดีต เพื่อสร้างความเข้าใจพื้นฐานก่อนที่จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เมืองเชียงใหม่ในปัจจุบันต่อไป

1. เมืองเชียงใหม่ที่ต่อเนื่องจากยุคการเปลี่ยนแปลง

การศึกษาพัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ในช่วงเวลานี้ ต้องการจะแสดงให้เห็นภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ที่ต่อเนื่องมาจากยุคการเปลี่ยนแปลง หรืออาจจะหมายรวมถึงยุคอดีตด้วยก็ได้ว่ามีสภาพตามความเป็นจริงอย่างไร ด้วยภาพถ่ายทางอากาศซึ่งถือว่าเป็นมิติใหม่ของการมองเห็นเมืองในลักษณะเช่นนี้ ไม่ใช่สันนิษฐานจากเอกสาร แผนที่ ภาพถ่าย เช่นการศึกษาในบทอื่น ๆ ที่ผ่านมา

ภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ.2486 ที่จะใช้เป็นตัวแทนภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ นั้น ถ่ายโดยประเทศอังกฤษเพื่อใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นภาพถ่ายแผ่นเดี่ยวที่มองเห็นอาณาบริเวณสำคัญของเมืองเชียงใหม่เกือบทั้งหมด จุดประสงค์ของการถ่ายภาพต้องการจะแสดงตำแหน่งที่ตั้งของสนามบินและค่ายกาวิละ ซึ่งจะสังเกตเห็นได้จากมีการบันทึกตำแหน่งลงในภาพถ่ายและเขียนชื่อว่า "CHIENGMAI AIRFIELD" ส่วนภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ.2487 ที่จะใช้เป็นส่วนขยายความในองค์ประกอบต่าง ๆ ของเมืองนั้น ถ่ายโดยประเทศอังกฤษเพื่อใช้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นกัน เป็นภาพถ่ายหลายแผ่นต่อเพื่อแสดงรายละเอียดปลีกย่อยของเมืองให้ชัดเจนขึ้นครอบคลุมอาณาบริเวณของเมืองใกล้เคียงกับภาพถ่าย พ.ศ.2486

1.1 สถานการณ์ของโลกแวดล้อมโดยสังเขป

พ.ศ.2475 คณะราษฎรเปลี่ยนแปลงระบบการปกครอง และลดฐานะ เมือง เชียงใหม่ เป็นจังหวัด เทียบเท่ากับจังหวัดอื่น ๆ ของประเทศ

พ.ศ.2476 รื้อกำแพงเมืองบางส่วนออก เพื่อรองรับการขยายตัวของเมือง

พ.ศ.2477 เครื่องบินเครื่องแรก "แบบ เบรเก้" ของกรมอากาศยานจาก กรุงเทพมหานครบินมาลงที่ เมือง เชียงใหม่

พ.ศ.2478 สถาปนุแทนราษฎร มีมติให้ยกฐานะเทศบาล เมือง เชียงใหม่ขึ้น เป็น เทศบาล ตามพระราชบัญญัติการจัดตั้ง เทศบาลนคร เชียงใหม่พ.ศ.2478 มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 17.5 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ 6 ตำบล คือ ตำบลวัดเกต ตำบลศรีภูมิ ตำบลช้างคลาน ตำบลหายยา ตำบลช้างม่อย ตำบลพระสิงห์

พ.ศ.2486-2488 สงครามโลกครั้งที่ 2

I.2 ภาพรวมของโครงสร้างเมือง จากภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ.2486 ซึ่งเป็น หลักฐานทางกายภาพที่แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ของโครงสร้างเมือง ได้แก่ แม่น้ำ บึง น้ำแม่ข่า กำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก เวียงสวนดอก อันเป็นโครงสร้างเมืองที่ต่อเนื่อง จากอดีตว่ายังคงมีอยู่ แต่หนองใหญ่ที่อยู่ทางด้านทิศตะวันออก เจียงเหนือของกำแพงเมืองนั้นได้ค้น เขินและหมดสภาพการเป็นหนองน้ำแล้ว* มีโครงสร้างใหม่ที่เกิดขึ้น ได้แก่ สนามบิน ตั้งอยู่ ทางด้านทิศตะวันตกของเมือง โดยอาศัยสภาพความเป็นที่ดอนของพื้นที่บริเวณ เชียงคอยสุเทพให้เป็น ประโยชน์

1.3 โครงข่ายการสัญจร ลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรใน ปีพ.ศ.2486 และพ.ศ.2487 ส่วนใหญ่ยังคงต่อเนื่องจากยุคการเปลี่ยนแปลง อ้างอิงได้จากการ เปรียบเทียบภาพถ่ายทางอากาศกับแผนที่ พ.ศ.2466

พัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรเท่าที่พบ มีเพียงถนนที่เชื่อมต่อระหว่างถนนแก้ว นารัฐกับถนนเจริญเมือง ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำบึงเท่านั้นที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากการมาถึงของรถไฟในปีพ.ศ.2464

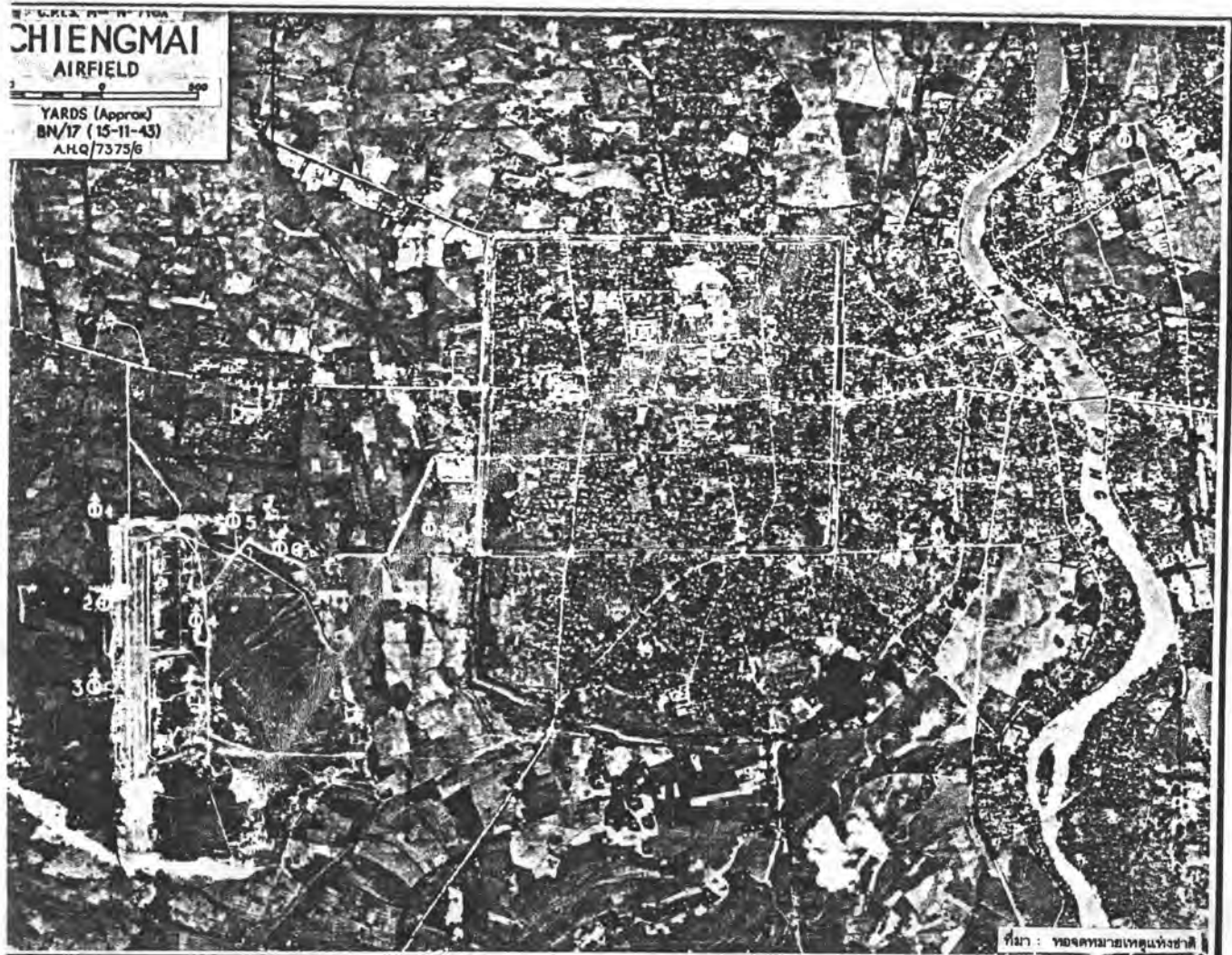
* จากแผนที่พ.ศ.2466 ใบบทที่ 5 ยังคงปรากฏสภาพการเป็นหนองน้ำ

1.4 พื้นที่ปลูกสร้าง

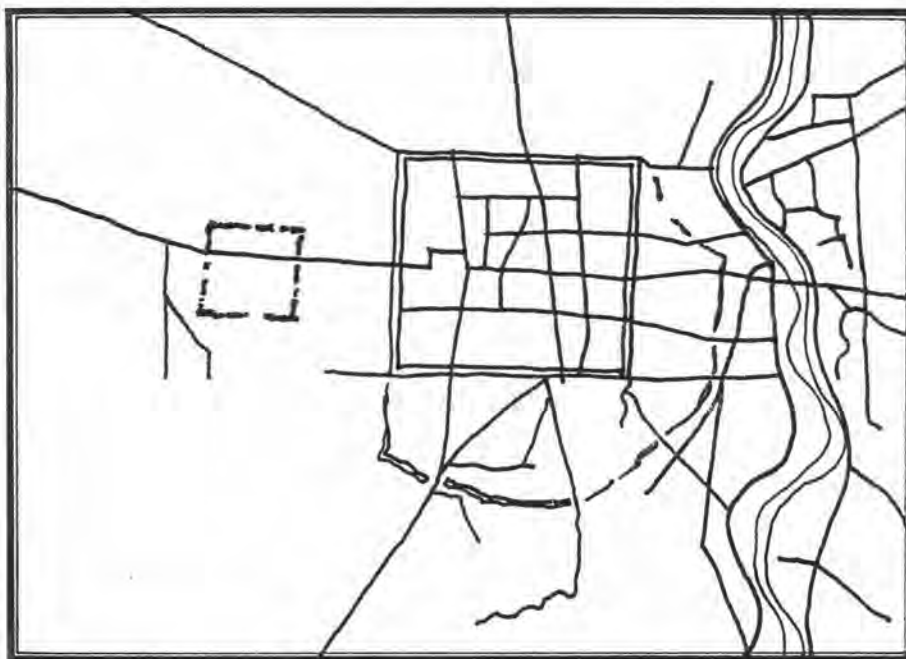
1.4.1 ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ปลูกสร้าง จากภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ.2487 ซึ่งมีมาตราส่วนที่หยากกว่าภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ.2486 ทำให้เรามองเห็นรายละเอียดปลีกย่อยของความเป็นเมืองได้ชัดเจนกว่า และสามารถจำแนกลักษณะเฉพาะของการใช้พื้นที่ปลูกสร้างแต่ละประเภทที่เด่นชัดออกมาแสดงได้ ดังภาพที่ 6

1.4.2 พัฒนาการของพื้นที่ปลูกสร้าง ขอบเขตโดยประมาณของพื้นที่ปลูกสร้าง พ.ศ.2486 ส่วนใหญ่จะเกาะตัวอยู่ภายในกำแพงเมืองทั้งชั้นในและชั้นนอก ริมฝั่งแม่น้ำปิง และข้ามมาใช้พื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง นอกนั้น เป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่กระจายอยู่โดยรอบ เมื่อลองกำหนด เขตเทศบาลนคร เชียงใหม่ซึ่งประกาศใช้เมื่อพ.ศ.2478 ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 17.5 ตารางกิโลเมตรลงบนพื้นที่ปลูกสร้างพ.ศ.2486 แล้วพบว่า พื้นที่ปลูกสร้างส่วนใหญ่ยังคงเกาะตัวอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งแสดงว่าในช่วงเวลา 8 ปีที่ผ่านมา พัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ขยายตัวอย่างช้า ๆ

สรุป พัฒนาการทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่โดยทั่วไป ยังคงต่อเนื่องจากยุคการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตัวเองขึ้นช้า ๆ

ภาพที่ 6.1 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2486

โครงข่ายการตั้งเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2486

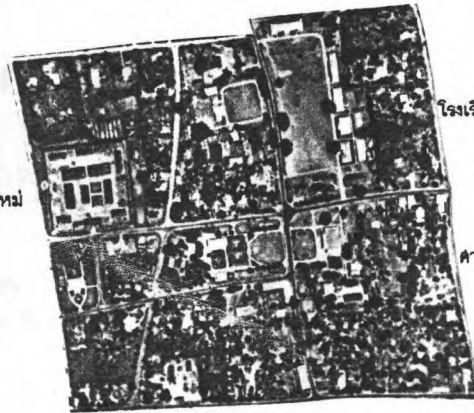

ขอบเขตพื้นที่ปลูกสร้างของเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2486

แผนที่ 6.1 โครงข่ายการตั้งเมืองและพื้นที่ปลูกสร้างของเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2486

1. ศูนย์ราชการ

เจ็อนจ่ากลางจ้งหวัดเซียงใหม่
ที่ว่การอำเภอเมืองเซียงใหม่

คาลากจ้งหวัดเซียงใหม่

โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย

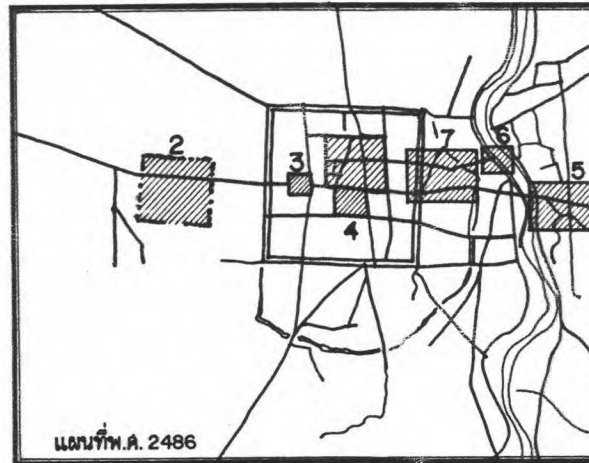
คาลจ้งหวัดเซียงใหม่

7. ร้านค้า
ถนนท่าแพ , ถนนช้างม่อย

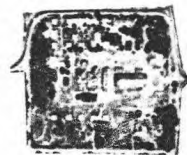
2. เวียงลวนดอก

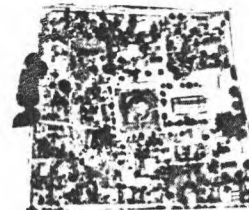
6. ตลาด
วโรรด , ต้นลำไย

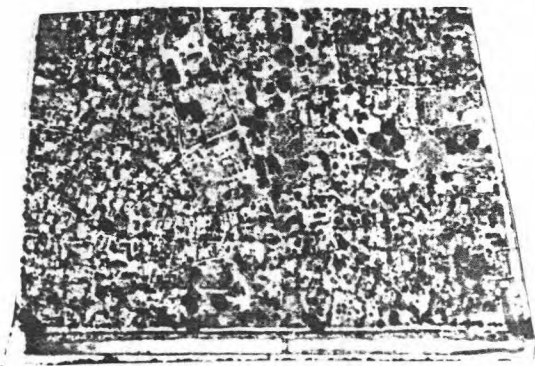
5. ร้านค้าถนนเจริญเมือง

3. วัดพระสิงห์

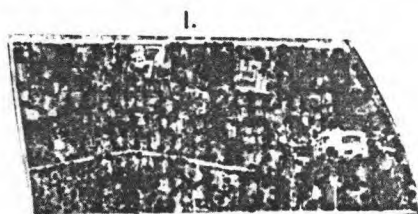

4. วัดเจดีย์หลวง

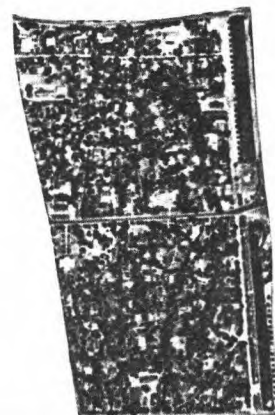

3.

บ้านและชุมชนในกำแพงเมือง

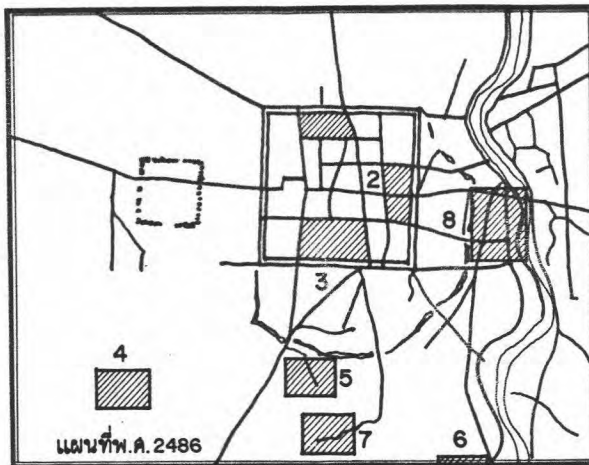
1.

2.

4. พื้นที่เกษตรกรรม, ทางน้ำ

แผนที่พ.ค. 2486

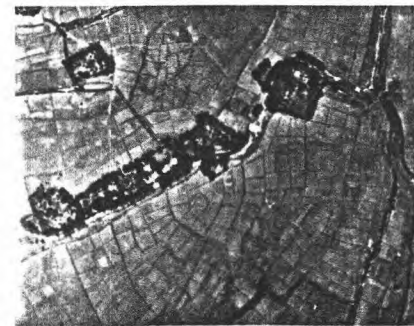
8. ชุมชนด้านหน้าเมือง

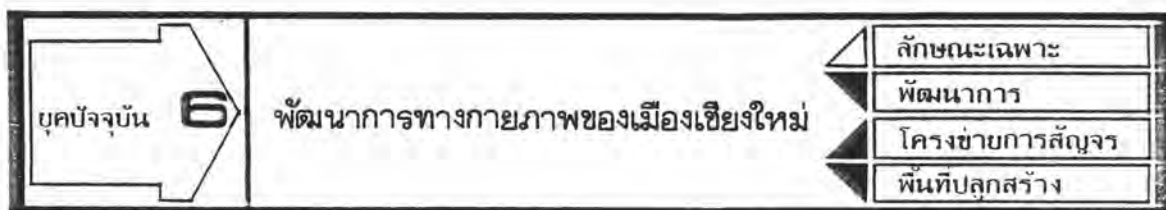
5. ชุมชนชนบท

6. ชุมชนริมแม่น้ำปิง

7. ชุมชนริมน้ำแม่ป่า

2. พัฒนาการของ เมือง เชียงใหม่ก่อนมีแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การศึกษาพัฒนาการของ เมือง เชียงใหม่ในช่วง เวลา นี้ ต้องการจะแสดงให้ เห็นภาพรวมของ เมือง เชียงใหม่ ก่อนที่จะมีการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในป.ศ. 2504 ว่าในช่วง เวลา ประมาณ 10 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ พ.ศ. 2486 เมือง เชียงใหม่ยังคงมีพัฒนาการทางกายภาพอย่างช้า ๆ และต่อ เนื่อง จากอดีต

ภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ. 2497 จะเป็นตัวแสดงภาพรวมของ เมือง เชียงใหม่ และภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ. 2495 จะถูกใช้เป็นส่วนขยายความในองค์ประกอบต่าง ๆ ของเมือง

2.1 สถานการณ์ของโลกแวดล้อมโดยสังเขป

พ.ศ. 2488 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เกิดความต้องการการศึกษาในระดับอุดมศึกษาขึ้นใน เมือง เชียงใหม่ และผู้คนบางกลุ่ม เริ่ม เข้าไปมีบทบาททางการ เมืองระดับประเทศ เนื่องจากมีผลประโยชน์ร่วมในการค้าฝิ่นกับนักการเมืองบางกลุ่ม บุคคล เหล่านี้เองที่ เป็นผู้ผลักดันให้ เมือง เชียงใหม่ เกิดการพัฒนาตัวเองอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมา

พ.ศ. 2495 โครงการ เชื้อนภูมิพล เริ่มลงมือก่อสร้างที่อำเภอสามเงา จังหวัดตาก

พ.ศ. 2498 มีการรณรงค์ใน เมือง เชียงใหม่ เรื่องความต้องการ การศึกษาในระดับอุดมศึกษาอีกครั้งหนึ่ง

2.2 ภาพรวมของโครงสร้างเมือง จากภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ. 2497 ที่ใช้แสดงภาพรวมของ เมือง เชียงใหม่ เนื่องจากถ่ายด้วยมาตราส่วน 1 : 50,000 จึงเห็นอาณาบริเวณของเมืองได้ันมุมที่กว้างกว่าภาพถ่ายพ.ศ. 2486 ที่ผ่านมา

นับตั้งแต่ตอຍสุ เทพที่ทอดตัวในแนว เหนือ-ใต้ อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของเมือง เชียงเขาด้านทิศ เหนือบริเวณหนองย้อยซึ่งเป็นป่าโบราณ แม่น้ำปิงแม่น้ำสายหลักของเมืองที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้เช่นกัน ลำน้ำสายย่อย ชุมชนเมืองที่ตั้งอยู่ภายในกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก เวียงบริวารอันได้แก่ เวียงลานดอกและเวียงเจ็ดรินที่ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตก และทิศตะวันตกเฉียง

เหนือของตัวเมือง การเกาะตัวของชุมชนที่อยู่ริมน้ำ เชียงเขาและพื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่เกษตรกรรมที่กระจายตัวอยู่โดยรอบ โครงข่ายการสัญจรอันได้แก่ ทาง ถนน ทางรถไฟ และ สนามบิน

2.3 โครงข่ายการสัญจร ลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรส่วนใหญ่ยังคงต่อเนื่องจากปีพ.ศ.2486 มีโครงข่ายที่พบเพิ่มขึ้นอีก 2 เส้นทางคือ ถนนทุ่งโฮเต็ล* และถนนศรีวิชัย** เป็นโครงข่ายที่มีอยู่เดิมแล้วตั้งแต่ก่อนปีพ.ศ.2486 แต่ที่มองไม่เห็นเพราะภาพถ่ายทางอากาศ เดิมถ่ายด้วยมุมที่แคบกว่า

2.4 พื้นที่ปลูกสร้าง

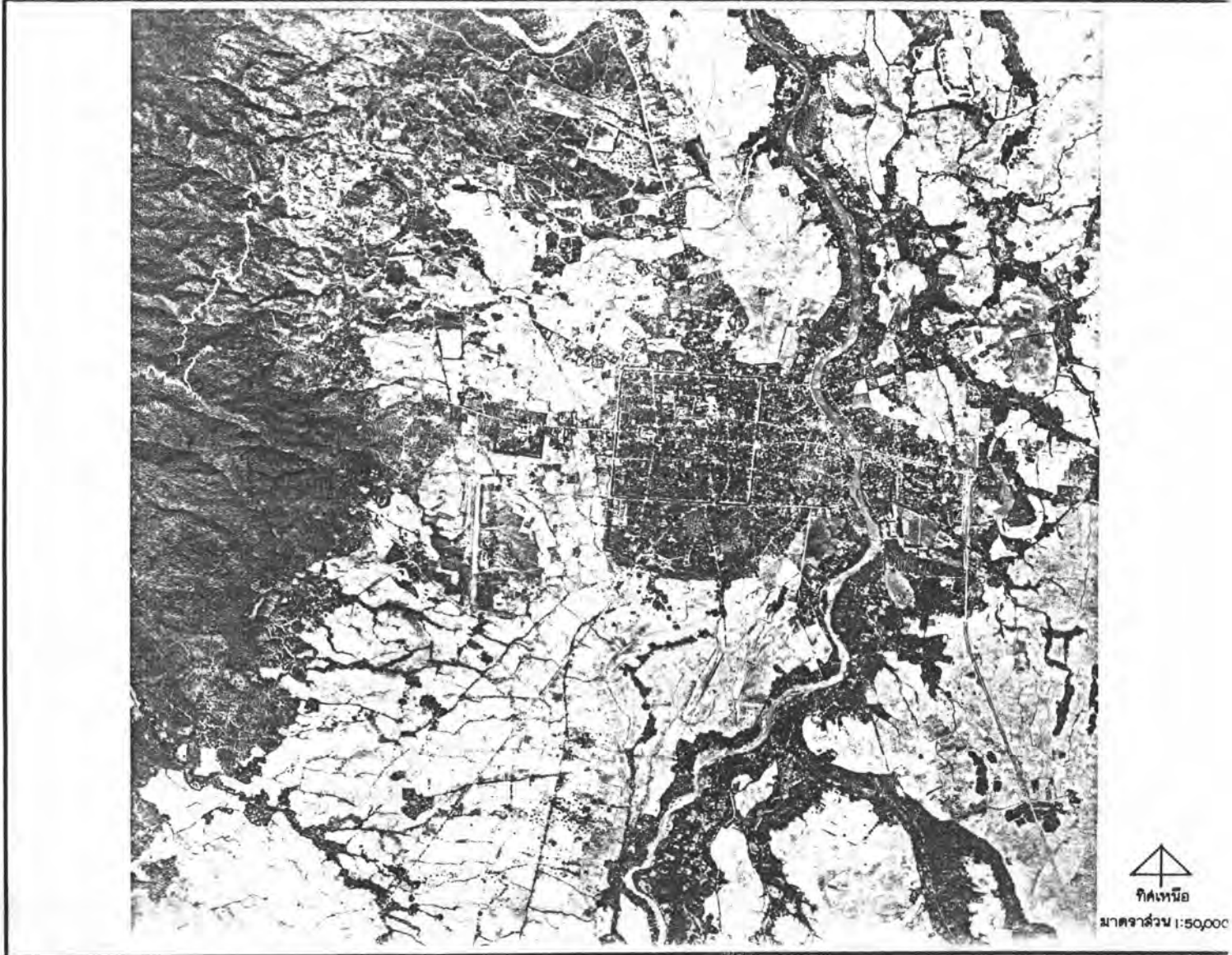
2.4.1 ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ปลูกสร้าง ยังคงมีลักษณะเฉพาะตัวของพื้นที่แต่ละประเภทที่ต่อเนื่องจากพ.ศ.2487 และสิ่งที่พบเห็นเพิ่มในช่วงเวลานี้ก็คือ ลักษณะเฉพาะของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่เกาะตัวตามลำน้ำที่อยู่ไกลออกไป ชุมชนที่เกาะตัวอยู่ตามเชิงดอยสุเทพ ตามที่ตอนในพื้นที่เกษตรกรรม ลักษณะเฉพาะของเวียงบริวาร ลักษณะเฉพาะของการเกาะตัวแบบ RIBBON TYPE ที่ถนนห้วยแก้วและถนนสุเทพ

2.4.2 พัฒนาการของพื้นที่ปลูกสร้าง ขอบเขตโดยประมาณของพื้นที่ปลูกสร้างพ.ศ.2497 ได้แสดงไว้ในแผนที่ 6. ลักษณะทั่วไปยังคงขยายตัวต่อเนื่องจากพื้นที่ปลูกสร้างพ.ศ.2486 อย่างช้า ๆ มีเพียงบางจุดเท่านั้นที่มีการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้นได้แก่ บริเวณที่ถนนห้วยแก้วบรรจบกับแจ้งหัวริน บริเวณถนนสุเทพบรรจบกับประตูสวนดอก บริเวณด้านทิศตะวันตกของกำแพงเมืองชั้นนอก นอกจากนี้แล้วส่วนใหญ่คงสภาพเดิม

สรุป พัฒนาการทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่ช่วงก่อนมีแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังคงมีลักษณะเฉพาะและพัฒนาการที่ต่อเนื่องจากอดีต และเป็นไปอย่างช้า ๆ

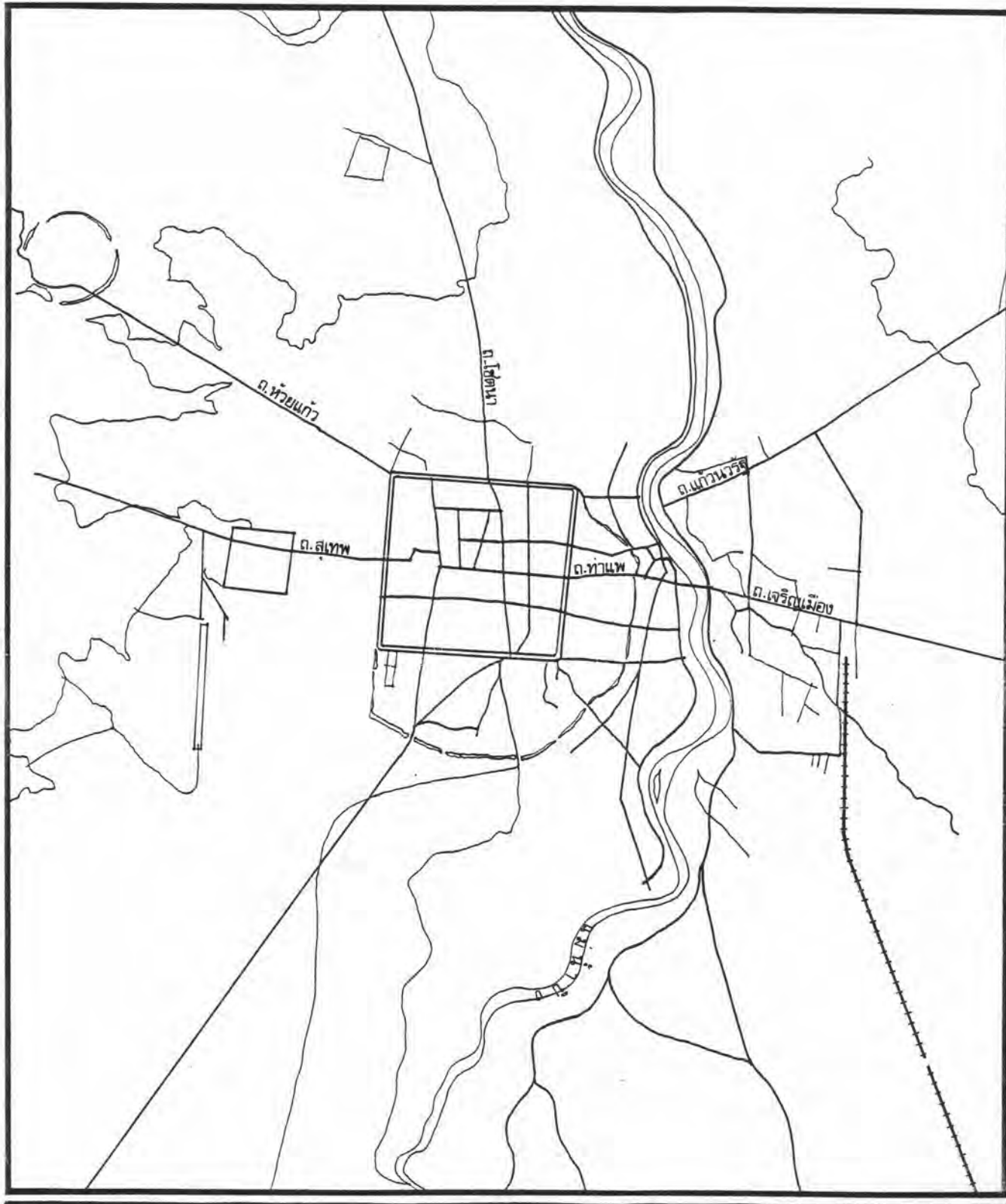
* ถนนทุ่งโฮเต็ล เชื่อมต่อระหว่างถนนเจริญเมืองกับถนนแก้ววารีรัฐ เกิดขึ้นเนื่องจากการมาถึงของรถไฟในปีพ.ศ.2464

** ถนนศรีวิชัย เป็นถนนชั้นดอยสุเทพ สร้างขึ้นโดยการนำของครูบาศรีวิชัย เสร็จและเปิดใช้งานเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2487

ภาพที่ 6.3 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2497

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

แผนที่.

โครงข่ายการสัญจร พ.ศ. 2497

แผนที่. 6.2

สัญลักษณ์.

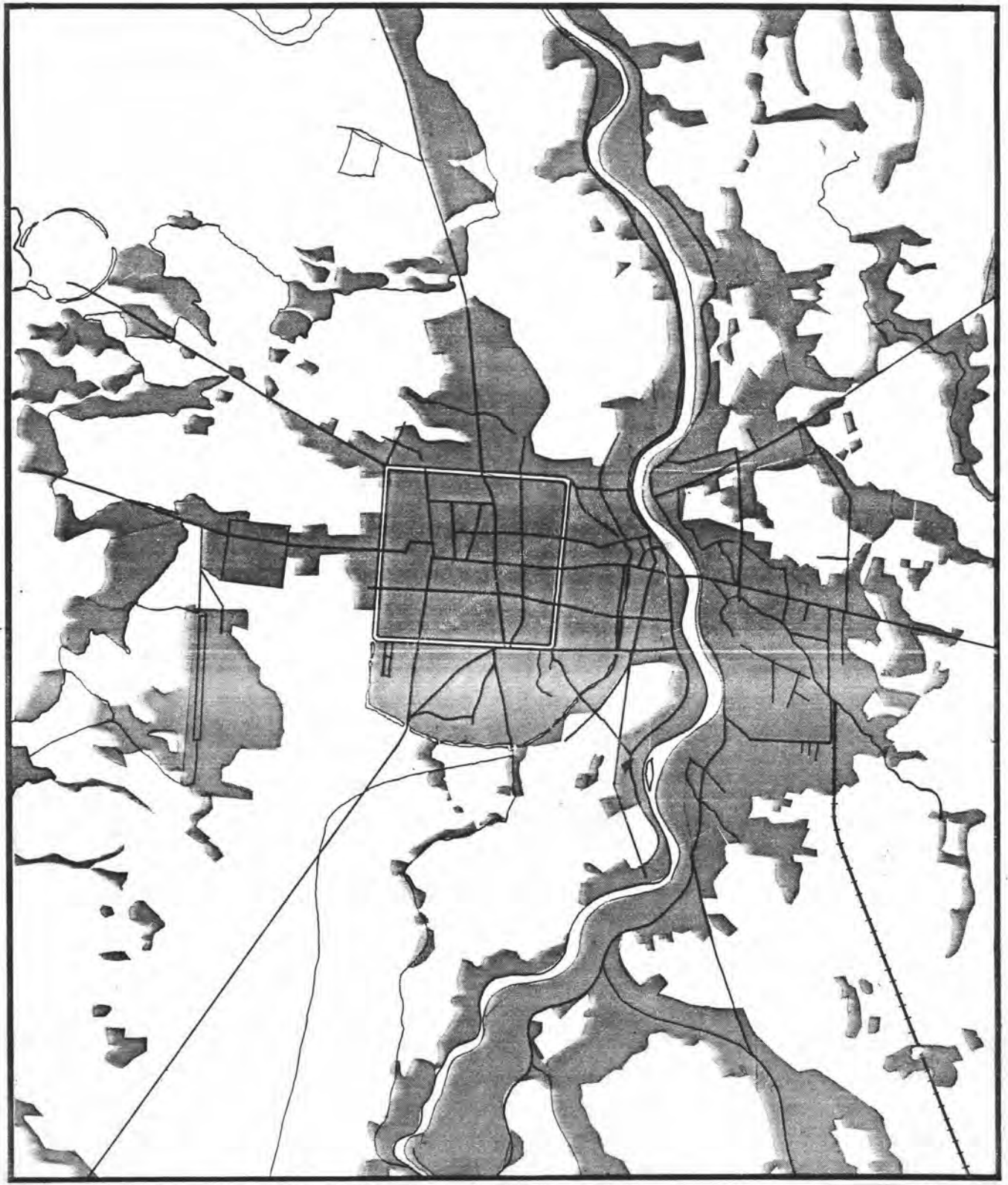

ทิศเหนือ

ที่มา.

จากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2497

มาตราส่วน. 1: 50,000

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

แผนที่. พื้นที่ปลูกสร้าง (BUILT UP AREA) พ.ศ. 2497 แผนที่. 6.3

สัญลักษณ์.

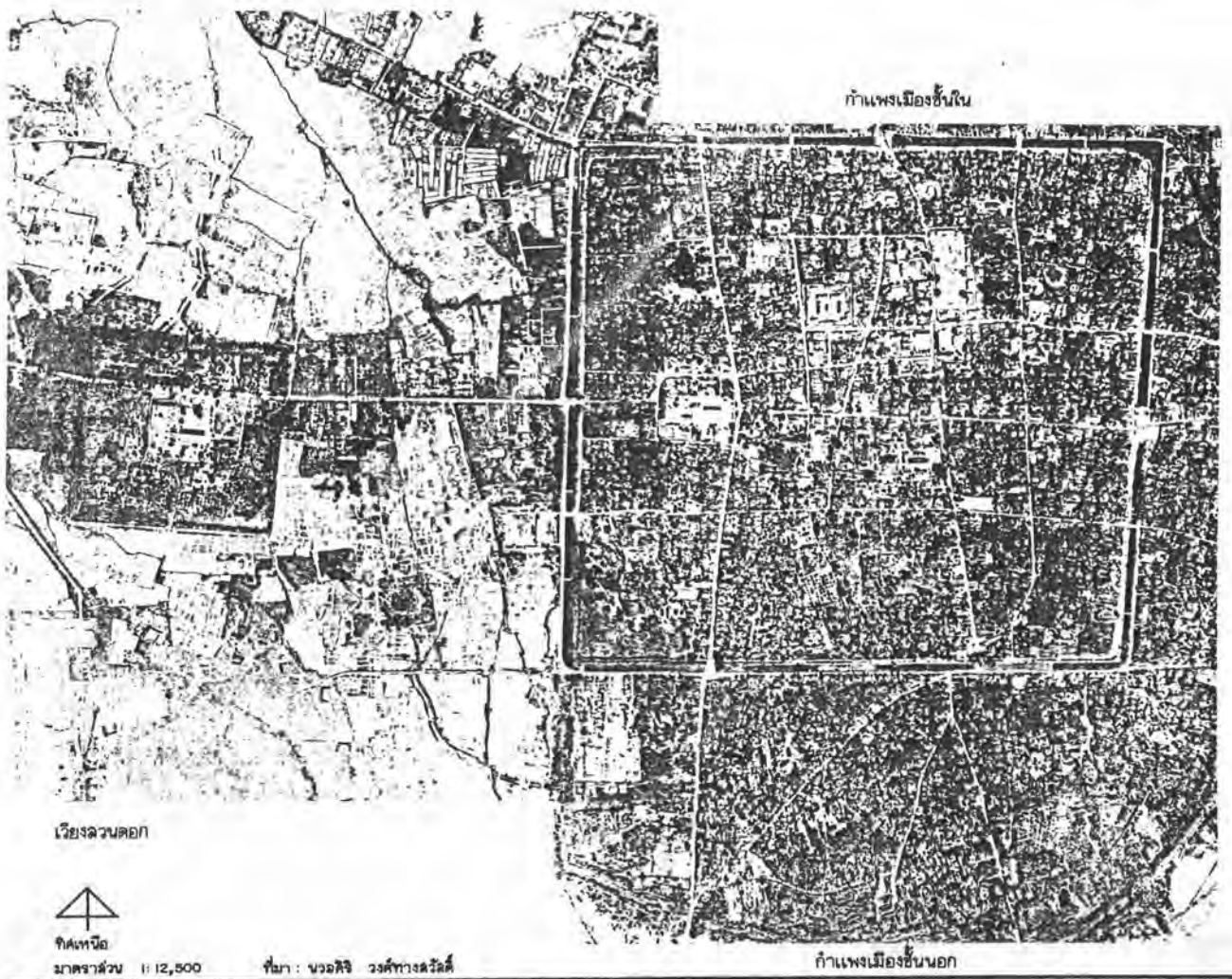
พื้นที่ปลูกสร้าง

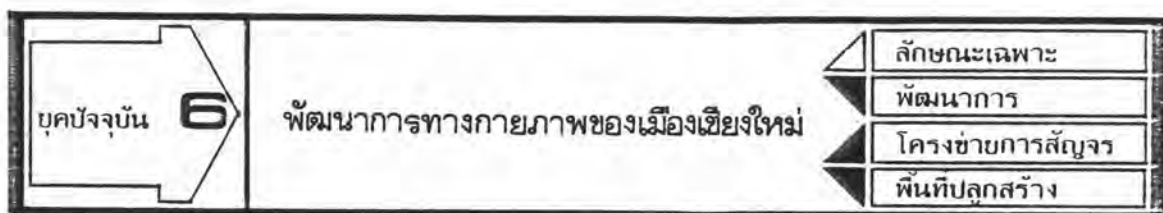
ทิศเหนือ

ที่มา. จากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2497

มาตราส่วน. 1:50,000

ภาพที่ ๑.๔ ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2495

3. พัฒนาการของ เมือง เชียงใหม่ เมื่อ เริ่มมีการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การศึกษาพัฒนาการของ เมืองใน ช่วง เวลา นี้ ใช้ ภาพ ถ่าย ทาง อากาศ พ.ศ. 2511 และ พ.ศ. 2514-2515 เป็น ตัว แสดง ให้ เห็น ถึง ความ เปลี่ยนแปลง ทาง กายภาพ ของ เมือง เชียงใหม่ ใน ระยะ แรก ที่ เริ่ม มีการ พัฒนา ตาม แผน พัฒนา เศรษฐกิจ และ สังคม แห่ง ชาติ ซึ่ง นับ ว่า เป็น ปัจจัย สำคัญ ที่ ก่อ ให้ เกิด ความ เปลี่ยนแปลง อย่าง รวด เร็ว ใน ทุก ด้าน ของ โลก แวด ล้อม ดัง ที่ บรา กฏ ผล อยู่ ใน สังคม เมือง ยุค ปัจจุบัน

3.1 สถานการณ์ของโลกแวดล้อมโดยสังเขป

พ.ศ. 2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้น เป็น นายกรัฐมนตรี " ำนโยบาย พัฒนา ประเทศ เป็น เครื่องมือ สร้าง ความ ชอบธรรม ของ การ ปกครอง และ สนับสนุน การ ลงทุน จาก ต่าง ประเทศ "

พ.ศ. 2502 คณะปฏิวัติมีมติให้จัดตั้ง "มหาวิทยาลัยเชียงใหม่"

พ.ศ. 2504 เริ่ม ดัน แผน พัฒนา เศรษฐกิจ แห่ง ชาติ ฉบับ ที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เกิด การ ลงทุน ใน โครงสร้าง เศรษฐกิจ พื้นฐาน ได้แก่ ระบบ คมนาคม และ ขนส่ง เชื้อน เพื่อ การ ไฟฟ้า และ ชลประทาน สาธารณูปโภค อื่น ๆ

พ.ศ. 2507 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เปิด ทา การ สอน

พ.ศ. 2508 จอมพลถนอม กิตติขจร ขึ้น เป็น นายกรัฐมนตรี มี นโยบาย เร่งรัด การ พัฒนา ให้ เมือง เชียงใหม่ เป็น ศูนย์ กลาง การ ศึกษา และ การ ท่อง เที่ยว

พ.ศ. 2510 แผน พัฒนา เศรษฐกิจ แห่ง ชาติ ฉบับ ที่ 2 (พ.ศ. 2510-2514) ยัง คง มี นโยบาย ใน การ พัฒนา ประเทศ ที่ เน้น ความ สำคัญ ทาง เศรษฐกิจ ต่อ เนื่อง จาก แผน พัฒนา ฉบับ ที่ 1

พ.ศ. 2513 เป็น ระยะ ที่ ่อง พู ทาง เศรษฐกิจ ของ ประเทศ เนื่อง จาก สหรัฐ อเมริกา เข้า มา ตั้ง ฐาน ทัพ ใน ประเทศไทย

พ.ศ. 2514 กาะ เศรษฐกิจ โลก รั ด ตัว เป็น ครั้ง แรก

3.2 ภาพรวมของโครงสร้างเมือง จากภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ.2511 ที่ใช้แสดงภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ พบว่า โครงสร้างหลักของเมืองเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นอันมาก ซึ่งเป็นผลจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504-2509) โครงสร้างหลักที่เปลี่ยนแปลงไปและสังเกตเห็นได้ชัดเจน ได้แก่ ถนน SUPER HIGHWAY การปรับปรุงสนามบินทหารให้เป็น สนามบินพาณิชย์ คลองชลประทานแม่แตง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และโรงพยาบาลสวนดอก ผลที่ตามมาก็คือ ก่อให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่เมืองออกไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านทิศเหนือ ทิศตะวันตก และทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเมืองดังปรากฏโครงการการสัญจรระบบใหม่ ๆ ลงบนพื้นที่เกษตรกรรมเดิมและเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานในบริเวณดังกล่าว

3.3 โครงการการสัญจร

3.3.1 ลักษณะเฉพาะของโครงการการสัญจร โครงการการสัญจรหลัก 3 ประการอันได้แก่ ถนน SUPER HIGHWAY สนามบินพาณิชย์ คลองชลประทานแม่แตง ได้ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของโครงการการสัญจรในรูปแบบใหม่ คือ

3.3.1.1 ถนน SUPER HIGHWAY ที่นำการเข้าถึงจากภูมิภาคอื่นสู่เมืองเชียงใหม่ให้สะดวกรวดเร็วขึ้นนั้น ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะทางกายภาพ 3 ประการคือ BLOCK ทางแยก และรูปแบบใหม่ของระบบโครงข่าย

ก่อกำเนิด BLOCK ขนาดใหญ่บนพื้นที่เมือง 4 BLOCK ถ้ารวมถนนนิมมานเหมินท์ ซึ่งเป็นจุดที่ถนน SUPER HIGHWAY มาบรรจบด้วยแล้วก็จะรวมเป็น 5 BLOCK การเกิด BLOCK ชั้นนี้เหมือนมีอาณาเขตของพื้นที่ที่กำหนดไว้และเมืองก็จะขยายตัวลงไปในพื้นที่ดังกล่าว เพราะนอกจากจะให้ความรู้สึกว่ามีขอบเขตที่ชัดเจนแล้วยังมีถนนที่นำการเข้าถึงพื้นที่ที่รกร้างอยู่ด้วย

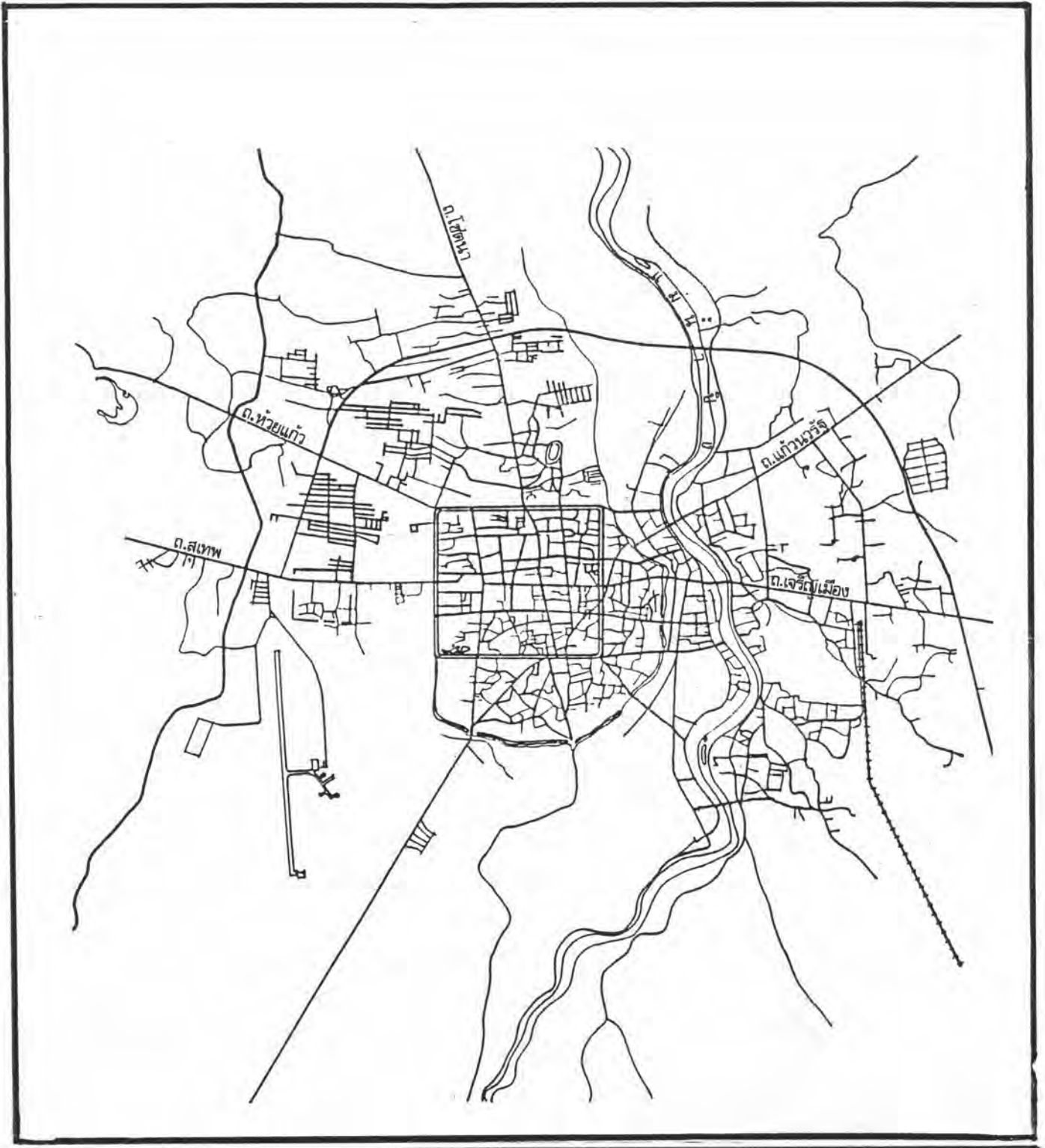
การตัดกันของถนนเดิม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นถนนสายสำคัญ ที่นำการจราจรเข้า-ออกเมืองกับถนน SUPER HIGHWAY นั้นก่อกำเนิดทางแยกขนาดใหญ่ขึ้น 4 จุด และเกิดสะพานข้ามแม่น้ำปิงขึ้นอีก 1 แห่ง ที่น่าจะทำให้เกิดการรวมตัวของกิจกรรม หรือ NODE ชั้น ๗ บริเวณดังกล่าว แต่ด้วยคุณสมบัติเฉพาะตัวของถนน SUPER HIGHWAY ที่มีความกว้างมากปริมาณการจราจรหนาแน่นและวิ่งด้วยความเร็วสูง การเกิด NODE จึงเป็นไปอย่างช้า ๆ แยกต่างหากทางแยกทั่วไปที่มีขนาดไม่กว้างมาก ปริมาณการจราจรน้อย และวิ่งด้วยความเร็วปกติจึงทำให้การติดต่อระหว่างพื้นที่กระทำได้ดีกว่า

ทิศเหนือ
มาตราส่วน 1:50,000

ภาพที่ 6.5 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2511

ที่มา : กรมแผนที่ทหาร

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

แสดง.

โครงข่ายการสัญจร พ.ศ. 2511

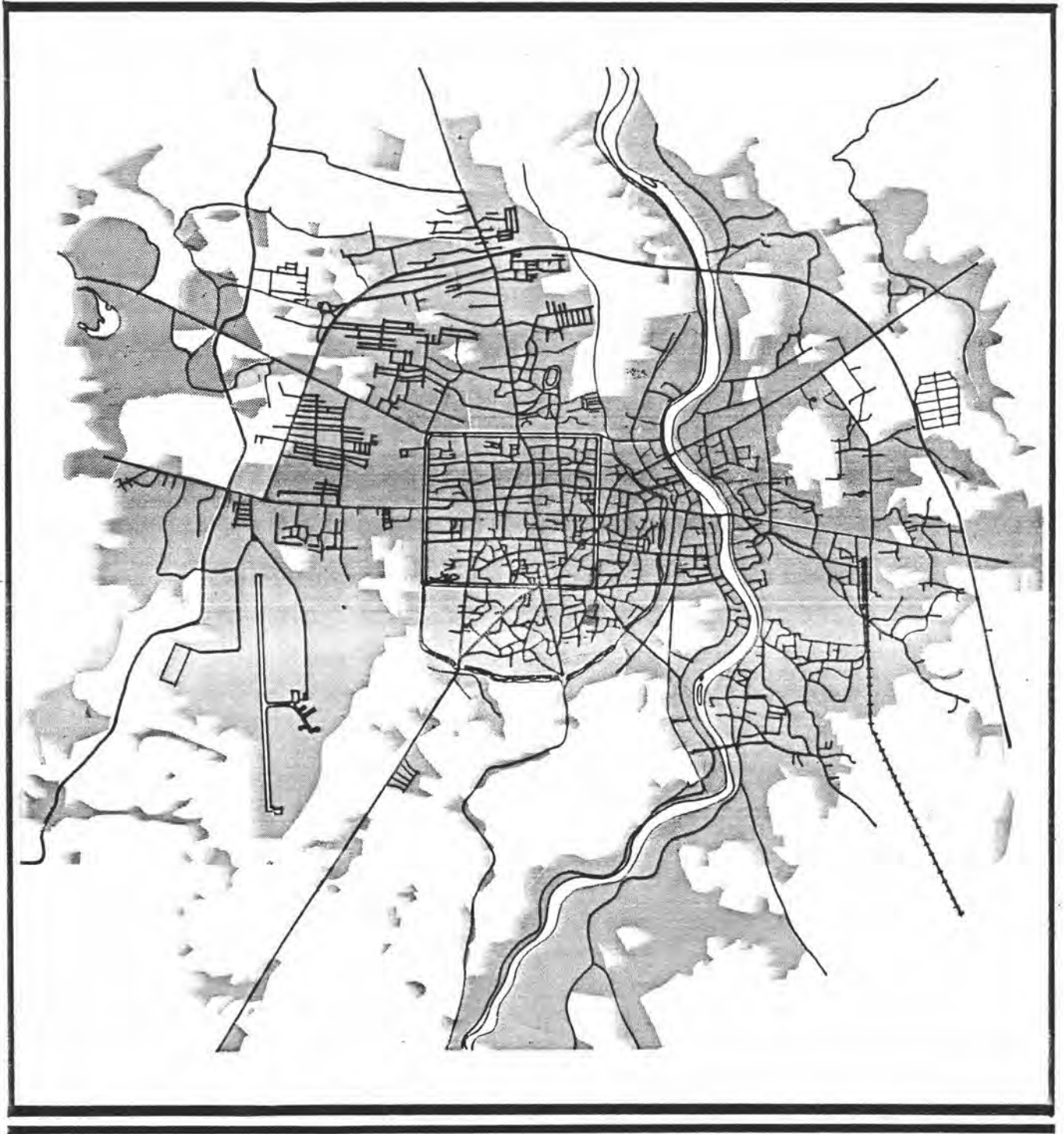
แผนที่. 6.5

สัญลักษณ์.

ที่มา. จากแผนที่ พ.ศ. 2508

ทิศเหนือ

มาตราส่วน.

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

แสดง. พื้นที่ปลูกสร้าง (BUILT UP AREA) พ.ศ. 2511

แผนที่. 6.5

สัญลักษณ์.

พื้นที่ปลูกสร้าง

ที่มา. จากภาพถ่ายทางอากาศ พ.ศ. 2511

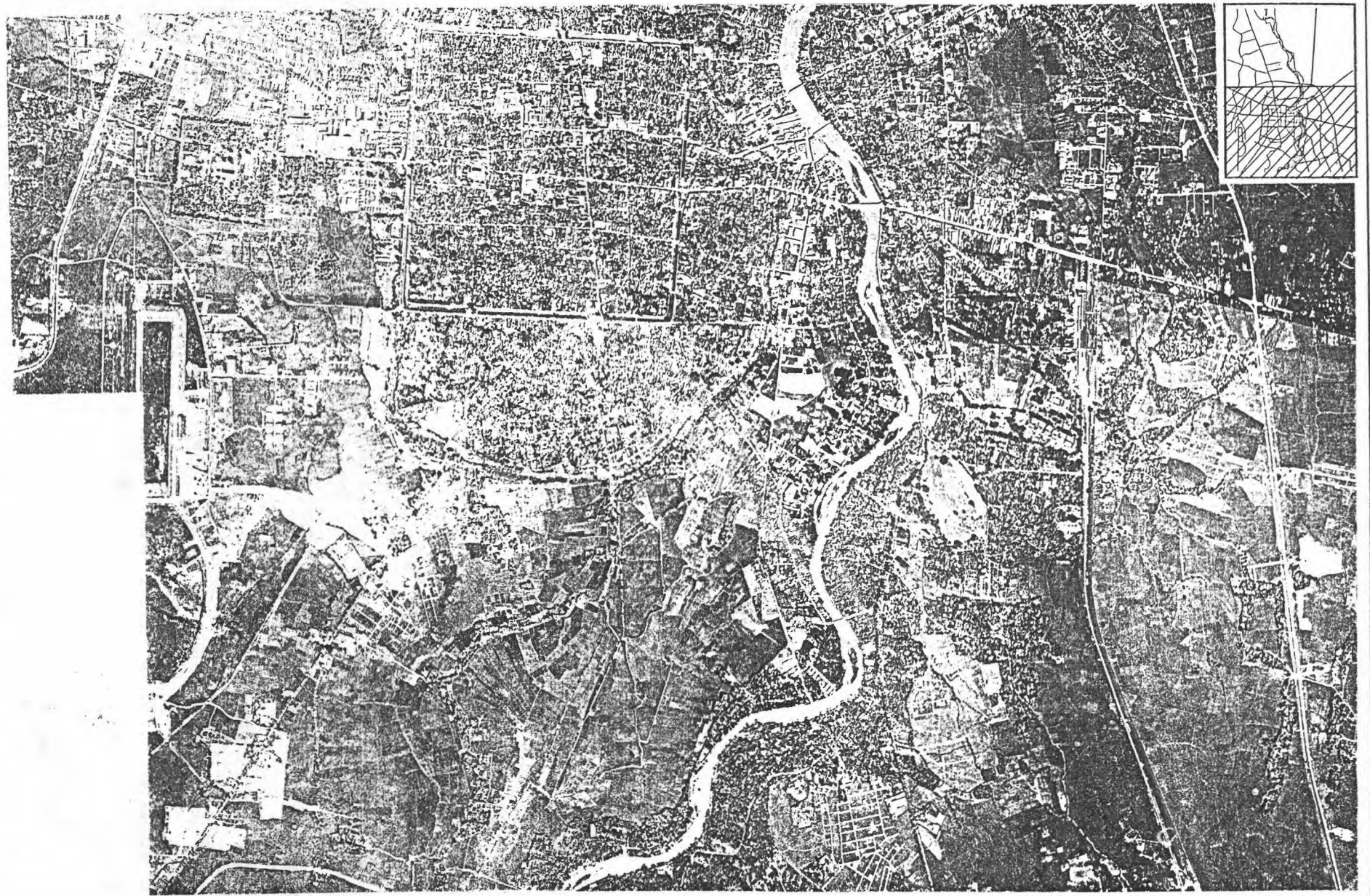
มาตราส่วน.

ภาพที่ 6.6 ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2514 - 2515

1: 20,000
ที่มา: กรมแผนที่ทหาร

ภาพที่ 6.6 (ต่อ)

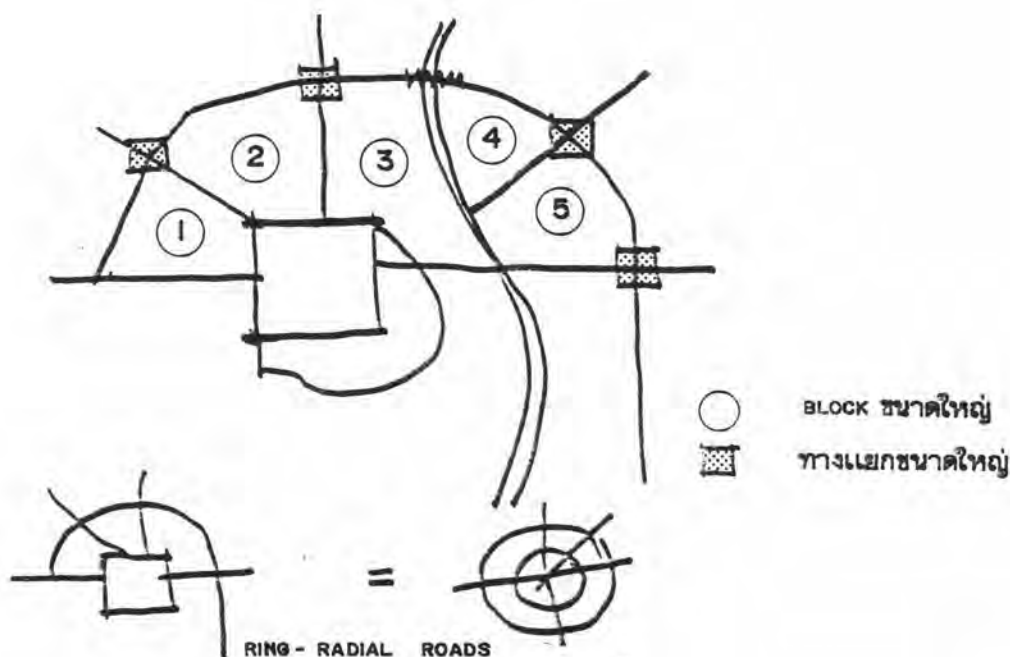

ทิศเหนือ

1: 20,000

ที่มา: กรมแผนที่ทหาร

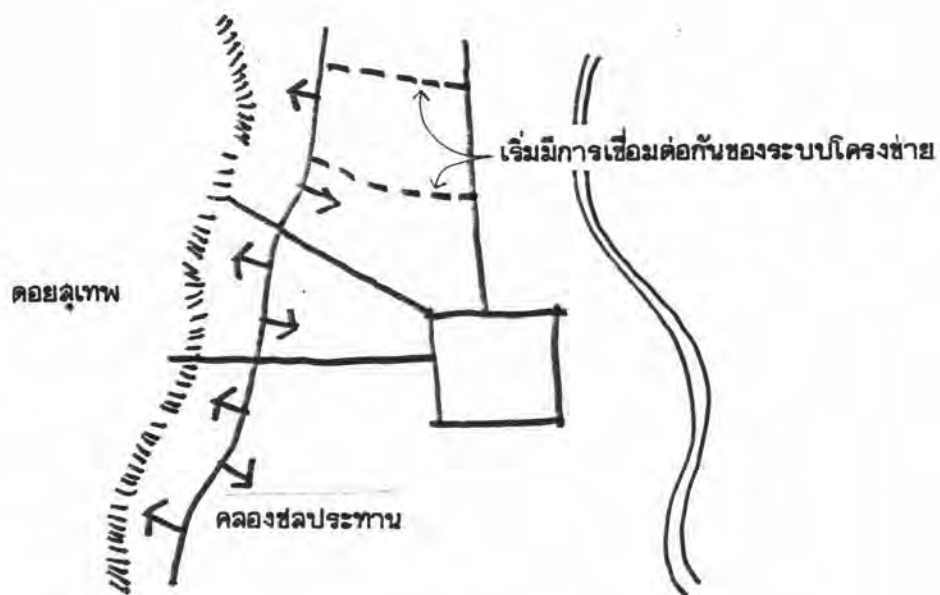
ลักษณะเฉพาะทางกายภาพประการสุดท้ายของถนน SUPER HIGHWAY ก็คือ มีลักษณะเป็นถนนวงแหวน (RING ROAD) ซึ่งเมื่อตัดกับถนนสายสำคัญที่นำการจราจรเข้า-ออกเมืองในลักษณะของถนนรัศมี (RADIAL ROADS) อันได้แก่ ถนนสุขเทพ ถนนห้าแยก ถนนโชตนา ถนนแก้ววารี และถนนเจริญเมืองแล้ว จึงเกิดเป็นรูปแบบใหม่ของระบบโครงข่ายการสัญจร คือ RING-RADIAL ROADS

ภาพที่ 6.7 ลักษณะเฉพาะของโครงข่ายการสัญจรที่เกิดจากถนน SUPER HIGHWAY

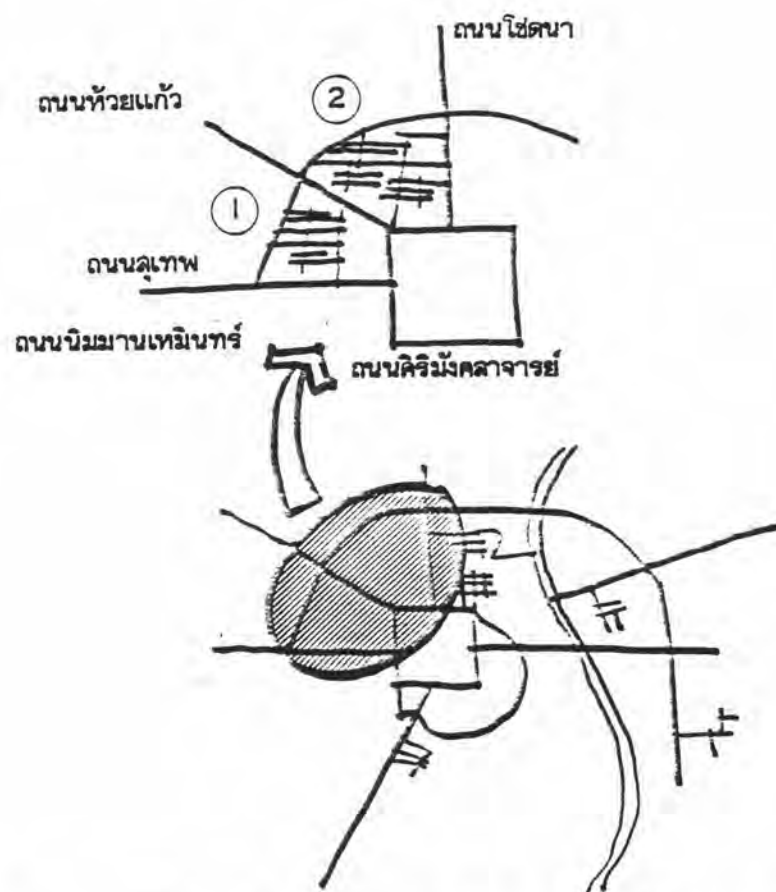
3.3.1.2 สนามบินพาณิชย์ ถึงแม้ว่าจะเป็นรูปแบบการสัญจรที่ไม่ก่อให้เกิดระบบโครงข่ายปรากฏลงบนพื้นที่เมืองก็จริง แต่ด้วยประสิทธิภาพในการคมนาคมติดต่อที่รวดเร็ว สามารถเคลื่อนย้ายผู้คนได้ทีละมาก ๆ จากที่ไกล ๆ จึงมีผลต่อการขยายตัวของเมืองเป็นอย่างมาก และยังพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่าใดก็จะยิ่งส่งผลต่อการขยายตัวของเมืองออกไปมากขึ้นเท่านั้น (เหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่เมืองเชียงใหม่มีการพัฒนาการภายในตัวเองซ้ำ ๆ ในยุคอดีตนั้นสืบเนื่องมาจากความยากลำบากในการคมนาคมติดต่อกับโลกภายนอก)

3.3.1.3 คลองชลประทานแม่แดง นอกจากจะมีผลทำให้ราคาที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมที่อยู่ใกล้เคียงสูงขึ้นแล้ว ตัวคลองชลประทานที่วางตัวในแนวเหนือ-ใต้ขนานมากับคอยสุเท่นั้น ยังมีส่วนในการเปิดพื้นที่บริเวณเชิงคอยสุเทตลอดแนว เพราะนอกจากจะประกอบไปด้วยแนวคลองส่งน้ำแล้ว ยังมีถนนขนานไปกับตัวคลองด้วย ความเปลี่ยนแปลงนี้เห็นได้ชัดเจน จากการเริ่มมีทางหรือถนนย่อยมาเชื่อมต่อระหว่างถนนริมคลองชลประทานกับถนนที่จะออกไปสู่อำเภอแม่ริมทางด้านทิศเหนือของตัวเมือง

ภาพที่ 6.8 ลักษณะเฉพาะของโครงข่ายการสัญจรที่เกิดจากคลองชลประทานแม่แดง

นอกจากโครงข่ายการสัญจรหลัก คือ ถนน SUPER HIGHWAY สนามบินพาณิชย์ และ คลองชลประทานที่ก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะดังที่ได้กล่าวถึงไปแล้วนั้น ยังเกิดรูปแบบใหม่ในระบบโครงข่ายในส่วนย่อยของพื้นที่เมืองอีก ส่วนใหญ่จะเกิดจากการพัฒนาที่ดินของเอกชนเพื่อขาย

ภาพที่ 6.9 การเกิดโครงข่ายย่อยในบริเวณต่างๆของพื้นที่เมืองอันเนื่องมาจากการจัดสรรที่ดิน

3.3.2 พัฒนาการของโครงข่ายการสัญจร ในช่วงเวลานี้โครงข่ายการสัญจร มีพัฒนาการเชิงพื้นที่ โดยขยายตัวออกไปในแนวราบบนพื้นที่เกษตรกรรม เดิมที่ไม่เคยถูกใช้งานมาก่อน บริเวณที่ขยายโครงข่ายออกไปมากได้แก่ ด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ และด้านทิศเหนือของเมือง เป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของถนน SUPER HIGHWAY และคลองชลประทานแม่แดง การขยายตัวเป็นไปอย่างรวดเร็ว อ้างอิงได้จากความแตกต่างที่เกิดขึ้นของพัฒนาการ ในภาพถ่ายทางอากาศพ.ศ.2511 และพ.ศ.2514-2515 ถึงแม้ว่าจะเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ แต่จะ

ปรากฏโครงข่ายเพิ่มขึ้นอีกหลายบริเวณ เมื่อเปรียบเทียบกับพัฒนาการใน 2 ช่วงที่ผ่านมา พบว่า
ในระยะเวลา 10-20 ปี มีการเพิ่มขึ้นของโครงข่ายการสัญจรเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น

3.4 พื้นที่ปลูกสร้าง

3.4.1 ลักษณะเฉพาะของพื้นที่ปลูกสร้าง เมื่อเมืองพัฒนาตัวเองทางกายภาพ
มาจนถึงช่วงเวลานี้ เหตุผลและสถานการณ์ใหม่ ๆ ของโลกแวดล้อมก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะของ
พื้นที่ปลูกสร้างเพิ่มขึ้นอีกหลายรูปแบบ นับตั้งแต่ การเข้าไปใช้พื้นที่ภายในเวียงโบราณ เพื่อเป็นที่ตั้ง
ของสถานที่ราชการ และสถานศึกษาเพิ่มมากขึ้นและ เริ่มทำลายร่องรอยของผู้นำค้ำดินที่ เคยปรากฏ
ให้เห็นเด่นชัดลง การเกิดตลาดขนาดเล็กขึ้นอีกหลายแห่ง เพื่อให้บริการแก่ชุมชนที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น
ลักษณะเฉพาะรูปแบบใหม่ของบ้านและชุมชนที่เกิดจากการจัดสรรที่ดินของเอกชน การเริ่มต้นขยาย
ตัวของพื้นที่ปลูกสร้างในแนวตั้ง เนื่องจากที่ดินเริ่มมีราคาแพงและผู้ลงทุนต้องการผลตอบแทนทาง
เศรษฐกิจสูงสุด

3.4.2 พัฒนาการของพื้นที่ปลูกสร้าง มีการขยายตัวเชิงพื้นที่ออกไปอย่างกว้างขวางและเห็นได้ชัดเจน โดยแผ่กระจายจากตัวเมืองเดิมออกไปทุกทิศทาง โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงเหนือและทิศเหนือของเมือง เนื่องจากมีมหาวิทยาลัย เชียงใหม่ และโรงพยาบาลสวนดอก เป็นตัวดึงดูด

สรุป พัฒนาการทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่ในช่วงเวลานี้ มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่1และ2 ที่ส่งเสริมให้เกิดการลงทุนในภูมิภาค ส่งเสริมให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาระดับภาค และการท่องเที่ยวในระดับประเทศ

ภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน พ.ศ. 2532

การปรากฏตัวของกายภาพเมืองในปัจจุบัน พ.ศ. 2532 คือ ผลของพัฒนาการที่ต่อเนื่องมาจากช่วง "เริ่มมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ" จากแผนพัฒนาฉบับที่ 1, 2 ที่ส่งเสริมให้เมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางด้านการศึกษาระดับภาค และจุดสนใจของการท่องเที่ยวในระดับประเทศนั้น ก่อให้เกิดการลงทุนที่ค่อย ๆ พัฒนาต่อเนื่องมาจนกระทั่งถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) เมืองเชียงใหม่ถูกกำหนดบทบาทหน้าที่ให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นศูนย์กลางของการจ้างงานในระดับภูมิภาค มีฐานเศรษฐกิจอยู่ที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยเปิดตลาด "ชาย" ไปถึงต่างประเทศ เพราะความพร้อมของธรรมชาติอันงดงาม ศิลปวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เมืองเชียงใหม่เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่ง "ความรวดเร็ว" นี้ เกิดทั้งผลดีและผลกระทบท่อเมืองนานับประการ

การศึกษาภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน จะได้กล่าวถึง สภาพการณ์ทางโลก แวดล้อมโดยสังเขปที่นำพาและส่งผลให้เมืองเชียงใหม่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ข้อมูลและสภาพทั่วไปของเมือง โครงสร้างเมือง สถานการณ์ที่น่าสนใจที่กำลังเกิดขึ้นและจะดำเนินต่อไปในอนาคต เพื่อที่จะรู้จักและเข้าใจความเป็นเมืองในภาพรวม ก่อนที่จะเข้าสู่การศึกษาในประเด็นที่น่าสนใจ คือ ลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างต่อไป

1. สถานการณ์ของโลกแวดล้อมโดยสังเขป

พ.ศ.2515-2519 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 มินโยนายหลักที่จะแก้ไขข้อผิดพลาดของแผนพัฒนาฉบับที่ 1, 2 ที่ให้ความสำคัญเฉพาะเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียวด้วยการกระจายรายได้เพื่อลดช่องว่างทางสังคม แต่ก็ไม่ประสบผลสำเร็จ เพราะเป็นช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจโลกตกต่ำ เนื่องจากวิกฤตการณ์น้ำมัน

พ.ศ.2520-2524 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 ยังคงมีนโยบายในการพัฒนาที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฉบับที่ 3 โดยให้ความสำคัญกับภูมิภาคและชนบทมากขึ้น

พ.ศ.2525-2529 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 แก้ปัญหาด้วยการลงพื้นที่เป้าหมาย โดยกำหนดเมืองหลักเพื่อการพัฒนาภูมิภาคและพื้นที่ยากจนในชนบท สำหรับเมืองเชียงใหม่นั้น ถูกกำหนดบทบาทให้เป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบน เพื่อเป็นศูนย์กลางของการจ้างงานในระดับภูมิภาค มีการนำเงินกู้จากธนาคารโลก (WORLD BANK) เข้ามาพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อดึงดูดและก่อให้เกิดบรรยากาศของการลงทุน

พ.ศ.2530-2534 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 6 นอกจากจะเน้น "โครงสร้างเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมใหม่" แล้ว ยังส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว มีการประชาสัมพันธ์ในระดับนานาชาติ และจัดให้ปีพ.ศ.2531 เป็นปีท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ส่งผลให้เมืองเชียงใหม่ซึ่งมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง เกิดความเคลื่อนไหวในการลงทุนเพื่อรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ มากมายทั้งทุนจากภายในและภายนอก เมืองจึงขยายตัวอย่างรวดเร็วในระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา

2. สภาพทั่วไปของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

จังหวัดเชียงใหม่เป็น 1 ใน 8 จังหวัดของภาคเหนือตอนบน ซึ่งประกอบไปด้วยจังหวัดแม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่มากที่สุด คือ ประมาณ 20,107 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็นร้อยละ 23.63 ของพื้นที่ทั้งหมด

จังหวัด เชียงใหม่มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่โดยรอบ ดังนี้	
ทิศเหนือ	จังหวัดแม่ฮ่องสอนและสหภาพพม่า
ทิศตะวันออก	จังหวัด เชียงรายและจังหวัดลำปาง
ทิศใต้	จังหวัดลำพูนและจังหวัดตาก
ทิศตะวันตก	จังหวัดแม่ฮ่องสอน

2.1 การเมือง การปกครอง ในรูปแบบของจังหวัด มีการจัดแบ่งการปกครองออกเป็นส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น โดยรับนโยบายการบริหารงานจากกระทรวง ทบวง กรมจากส่วนกลาง มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้นำการบริหารงานส่วนภูมิภาค และมีนายกเทศมนตรีที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นผู้นำการบริหารส่วนท้องถิ่น

ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กำหนดให้ เมือง เชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง ของจังหวัดเชียงใหม่และภาคเหนือตอนบน จึงเป็นที่ตั้งของหน่วยราชการต่าง ๆ ในระดับภาค เขต ศูนย์ต่าง ๆ และราชการส่วนจังหวัด จากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง (2531 : ช.59) พบว่า มีหน่วยงานของทางราชการที่ตั้งอยู่ในบริเวณเมืองเชียงใหม่ประมาณ 161 หน่วยงาน มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 9,039 ไร่ 4 ตารางวา มีจำนวนข้าราชการ พนักงานและลูกจ้างรวม 30,217 คน หน่วยงานเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ตั้งอยู่เป็นเอกเทศ (71.43%) เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งสถานที่ราชการ พบว่า แต่เดิมสถานที่ราชการส่วนใหญ่รวมกันอยู่บริเวณเมืองเก่าในเขตกำแพงเมือง โดยมีศาลากลางจังหวัด (เก่า) เป็นศูนย์กลาง ต่อมาเมื่อเมืองขยายตัวมีหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการขาดแคลนพื้นที่ หน่วยงานต่าง ๆ จึงตั้งอยู่กระจัดกระจายตามแต่จะหาพื้นที่ได้ ปัจจุบันสามารถจำแนกการใช้ที่ดินเพื่อเป็นที่ตั้งของสถานที่ราชการต่าง ๆ ออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

- ศูนย์ราชการ ซึ่งเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดทางตอนเหนือของตัวเมือง
- กลุ่มศูนย์ราชการเดิมบริเวณศาลากลางจังหวัดเก่า ปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานเข้าไปใช้ประโยชน์อาคาร
- ค่ายกาวิละ อยู่ทางฟากตะวันออกของแม่น้ำปิง
- กลุ่มถนนสุเทพ ประกอบด้วยโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แขวงการทางจังหวัดเชียงใหม่ และโรงพยาบาลประสาท เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีหน่วยราชการต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่กระจายอยู่ทั่วไป โดยเฉพาะทางด้านทิศใต้ของเมือง

ตารางที่ 6.1 จำนวนหน่วยงานราชการและข้าราชการใน เมือง เชียงใหม่

สถานที่ราชการ	จำนวน หน่วยงาน	เนื้อที่ (ไร่-งาน-ตารางวา)	จำนวน ข้าราชการ ลูกจ้างและ พนักงาน
1. ศาลากลางจังหวัด	19	170-0-00	1,179
2. ศาลากลางจังหวัด (เก่า)	3	2-0-00	194
3. ที่ทำการอำเภอเมืองเชียงใหม่	7	9-3-85	162
4. สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่	1	9-0-70	1,416
5. หน่วยงานที่ตั้งอยู่เอกเทศ	123	8,847-3-49	26,085
6. หน่วยงานที่ตั้งอยู่ส่วนหนึ่งของบริเวณอื่น	8	-	1,181
รวม	161	9,039-0-04	30,217

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งอยู่ในรูปแบบของเทศบาลและสุขาภิบาลนั้น มีโครงสร้างและรายละเอียด ดังนี้

เทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นรูปแบบการปกครองที่มีหน้าที่บริหารท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการให้บริการประชาชน โดยฝ่ายบริหาร (คณะเทศมนตรี) และฝ่ายนิติบัญญัติ (สภาเทศบาล) ได้รับเลือกมาจากประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งในการดำเนินงานต้องเกี่ยวข้องกับประสานงานกับจังหวัด อำเภอ ตลอดจนส่วนราชการและองค์กรอื่น ๆ เทศบาลนครเชียงใหม่ เป็นเทศบาลชั้นหนึ่ง แบ่งการบริหารงานและการปกครองตาม พ.ร.บ. เทศบาลและระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานของเทศบาล กำหนดแบ่งอำนาจหน้าที่ให้นายกเทศมนตรีเป็นผู้รับผิดชอบด้านนโยบาย หรืองานอื่นใดที่กฎหมายระเบียบข้อบังคับ หรือหนังสือสั่งการระบุไว้ให้ เป็นหน้าที่ของนายกเทศมนตรี และให้ปลัดเทศบาล เป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานประจำ

ตลอดจนคนงานและลูกจ้างรับผิดชอบในงานประจำทั่วไปของเทศบาล โดยมีรองปลัดเทศบาล เป็นผู้ช่วยปฏิบัติงานประจำทั่วไปแทนปลัดเทศบาลตามที่ได้รับมอบหมาย โครงสร้างการบริหารงาน แบ่งได้ ดังนี้ สำนักงานปลัดเทศบาล กองวิชาการและแผน กองคลัง กองช่าง กองสาธารณสุข กองการศึกษา กองสวัสดิการสังคม หน่วยงานตรวจสอบภายใน และแขวง

สำหรับขอบเขตความรับผิดชอบของเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ในปีพ.ศ.2526 มีการประกาศขยายเขตเทศบาลนครเชียงใหม่จากเดิม 17.5 ตารางกิโลเมตร ออกเป็น 40.5 ตารางกิโลเมตรตามพระราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 100 ตอนที่ 53 วันที่ 5 เมษายน 2526 ครอบคลุมพื้นที่ 14 ตำบลได้แก่ ตำบลวัดเกต ศรีภูมิ ช้างคลาน หายยา ช้างม่อย พระสิงห์ และบางส่วนของตำบลช้างเผือก บ่าตัน หนองป่าครั่ง หนองหอย สุเทพ บ่าแดด ท่าศาลา ฟ้าฮ่าม

สุขาภิบาลช้างเผือก เป็นหน่วยบริหารราชการส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากเทศบาล คือ เป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ยังไม่เต็มรูปแบบ มีลักษณะผสมผสานกันระหว่างการปกครองส่วนท้องถิ่นกับการปกครองส่วนภูมิภาค เนื่องจากมีผู้บริหารทั้งที่เป็นข้าราชการประจำ (นายอำเภอเป็นประธาน ปลัดอำเภอ หัวหน้าสถานีตำรวจ สาธารณสุขอำเภอและสมุหบัญชีอำเภอ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง) และผู้บริหารที่เป็นตัวแทนของราษฎร (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการจากเลือกตั้งอีก 4 คน) อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของกระทรวงมหาดไทย โดยผ่านทางผู้ว่าราชการจังหวัด ขอบเขตความรับผิดชอบของสุขาภิบาลช้างเผือก ซึ่งจัดตั้งเมื่อพ.ศ.2513 มีพื้นที่ 17.1 ตารางกิโลเมตร แต่เปลี่ยนแปลงโดยลดขนาดพื้นที่ลงในปีพ.ศ.2526 เป็น 6.8 ตารางกิโลเมตร เนื่องจากเทศบาลขยายเขตออกมาครอบคลุมพื้นที่บางส่วน เพราะสุขาภิบาลช้างเผือกมีพื้นที่ ความเจริญที่ต่อเนื่อง และมีลักษณะทางกายภาพที่นับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเมือง

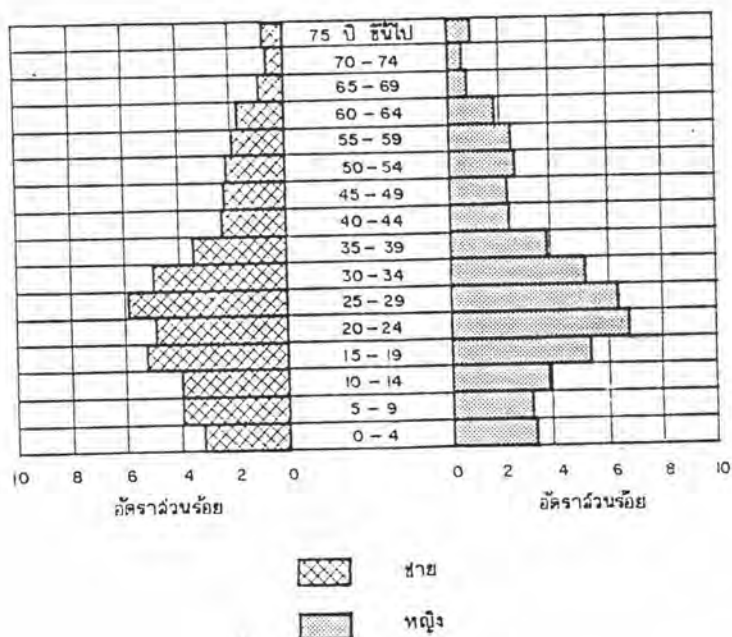
2.2 ประชากร ในปัจจุบัน (พ.ศ.2531) จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรรวมประมาณ 1,345,715 คนและในเขตชุมชนเมือง* มีประชากรประมาณ 173,577 คน (ไม่รวมประชากรค่ายกาวิละ) จำแนกเป็นชาย 82,735 คน หญิง 90,842 คน คิดเป็นอัตราส่วนระหว่างเพศชายต่อเพศหญิง 47.66 ต่อ 52.34 โดยมีโครงสร้างประชากรเมืองเชียงใหม่ดังตารางที่ 6. และแผนภูมิที่ 6.

* ชุมชนเมือง หมายถึง ชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่และสุขาภิบาลช้างเผือก

ตารางที่ 6.2 โครงสร้างประชากรชุมชนเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2531

หมวดอายุ	จำนวนประชากร		
	ชาย	หญิง	รวม
0 - 4 ปี	5,419	5,744	11,163
5 - 9 ปี	6,832	5,412	12,244
10 - 14 ปี	6,843	6,741	13,584
15 - 19 ปี	9,052	9,477	18,529
20 - 24 ปี	8,495	12,017	20,512
25 - 29 ปี	10,123	11,269	21,392
30 - 34 ปี	8,621	9,109	17,730
35 - 39 ปี	5,965	6,446	12,411
40 - 44 ปี	4,054	4,100	8,154
45 - 49 ปี	3,867	4,048	7,915
50 - 54 ปี	3,674	4,584	8,258
55 - 59 ปี	3,336	4,346	7,682
60 - 64 ปี	2,889	3,316	6,205
65 - 69 ปี	1,420	1,422	2,842
70 - 74 ปี	1,044	983	2,027
75 ปีขึ้นไป	1,101	1,828	2,929
รวม	82,735	90,842	173,577

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

แผนภูมิที่ 6.1 โครงสร้างประชากรในเขตชุมชนเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2531

ที่มา : จากการสำรวจของกองวิจัย สำนักผังเมือง

2.3 เศรษฐกิจ โครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด จากการศึกษาข้อมูลผลิตภัณฑ์จังหวัด (GROSS PROVINCIAL PRODUCT หรือ GPP.) ช่วงปีพ.ศ.2524-2530 พบว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดเชียงใหม่มีฐานเศรษฐกิจหลักอยู่ที่สาขาการเกษตรและมีโครงสร้างการผลิตสาขาย่อยเช่นเดียวกับโครงสร้างของภาค คือ สาขาการถลุงแร่ สาขาปศุสัตว์ และสาขาการแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย ตามลำดับ

รองลงมาได้แก่ สาขาบริการ สาขาการค้าส่ง ค้าปลีก สาขาอุตสาหกรรม สาขาการคมนาคมและขนส่งตามลำดับ โดยมีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดเฉพาะที่สำคัญ ดังสรุปไว้ในตารางที่ 6.4

ตารางที่ 6.3 ผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP.) พ.ศ.2524-2530

หน่วย : ล้านบาท

ที่	สาขาการผลิต	พ.ศ.2524	พ.ศ.2525	พ.ศ.2526	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530
1.	การเกษตร	1,929	1,967	2,024	2,218	1,935	2,275	2,345
	1.1 การกลั่นกรอง	1,432	1,380	1,471	1,642	1,307	1,579	1,632
	1.2 ปศุสัตว์	252	282	286	340	366	432	451
	1.3 ประมง	10	6	7	6	4	6	7
	1.4 ป่าไม้	38	69	38	9	37	13	1
	1.5 บริการทางการเกษตร	28	26	25	30	27	29	31
	1.6 การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	169	204	197	191	194	217	223
2.	เหมืองแร่และการขุดหิน	100	105	46	40	50	95	19
3.	อุตสาหกรรม	534	554	576	601	797	763	852
4.	การก่อสร้าง	417	437	479	751	545	472	447
5.	ไฟฟ้าและประปา	91	118	133	142	226	239	258
6.	การคมนาคมและขนส่ง	548	543	574	552	504	651	723
7.	การค้าส่งและค้าปลีก	812	890	886	970	1,111	968	1,055
8.	ธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์	161	179	221	237	242	241	300
9.	ที่อยู่อาศัย	336	348	358	370	387	401	413
10.	การบริหารราชการและป้องกันประเทศ	467	493	590	564	619	648	658
11.	การบริการ	1,164	1,285	1,452	1,553	1,595	1,705	1,899
	รวมผลิตภัณฑ์จังหวัด	6,559	6,919	7,339	7,996	8,011	8,459	8,969

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ตารางที่ 6.4 ผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP.) เฉพาะสาขาการผลิตที่สำคัญ พ.ศ.2524-2530

หน่วย : ล้านบาท

ที่	สาขาการผลิต	พ.ศ.2524	พ.ศ.2525	พ.ศ.2526	พ.ศ.2527	พ.ศ.2528	พ.ศ.2529	พ.ศ.2530
1.	การเกษตร	1,929	1,967	2,025	2,218	1,935	2,275	2,345
	1.1 การกลั่นกรอง	1,432	1,380	1,471	1,642	1,307	1,579	1,632
	1.2 ปศุสัตว์	251	281	286	340	366	432	451
	1.3 การแปรรูปสินค้าเกษตรกรรมอย่างง่าย	169	204	197	191	194	217	223
2.	การบริการ	1,164	1,285	1,452	1,553	1,595	1,705	1,899
3.	การค้าส่ง ค้าปลีก	812	890	886	970	1,111	968	1,056
4.	อุตสาหกรรม	534	554	576	601	797	763	852
5.	การคมนาคมและขนส่ง	548	543	574	552	504	651	723
	มูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดทุกสาขา	6,559	6,919	7,339	7,996	8,011	8,460	8,969

ที่มา : กองบัญชีประชาชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจของชุมชนเมือง จากการศึกษาของกองวิจัย สำนักผังเมือง (2531 : ข.45-58) พบว่าฐานเศรษฐกิจหลักของเมืองเชียงใหม่อยู่ที่สาขาการค้าส่ง สาขาบริการและสาขาอุตสาหกรรม ซึ่งก็สอดคล้องกับโครงสร้างทางเศรษฐกิจระดับจังหวัดในสาขาการผลิตอันดับที่ 2,3 และ 4 เพราะสาขาการเกษตรที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์จังหวัดสูงเป็นอันดับที่ 1 นั้น เป็นการผลิตในขั้นปฐมภูมิ (PRIMARY SECTOR) ที่มักเกิดขึ้นในพื้นที่ชนบทซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด จึงมีมูลค่าผลิตภัณฑ์สูงกว่าอีก 3 สาขา ซึ่งเป็นการผลิตในขั้นทุติยภูมิ (SECONDARY SECTOR) และตติยภูมิ (TERTIARY SECTOR) ที่มักเกิดขึ้นในพื้นที่เมืองมากกว่าชนบท ปัจจัยที่กระตุ้นความเจริญทางเศรษฐกิจของชุมชนเมือง คือ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปถึงกิจกรรมด้านหัตถกรรม อุตสาหกรรม การค้าและบริการในบริเวณเมือง

กิจการค้าและบริการ เป็นสาขาที่มีบทบาทและความสำคัญต่อเศรษฐกิจของเมือง และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชน สถานประกอบการธุรกิจการค้าและบริการจะกระจุกตัวอยู่ในย่านการค้าและย่านชุมชนหนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณริมถนนสายสำคัญต่าง ๆ ของเมือง เช่น ถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย ถนนวิชัยนันทน์ ถนนเจริญเมือง ถนนโชดนา ถนนช้างคลาน เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณสถานีรถไฟ สถานีขนส่ง โรงภาพยนตร์ และตลาดจะมีร้านค้าและบริการตั้งอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ย่านการค้าที่ใหญ่ที่สุดของเมืองส่วนใหญ่เป็นย่านการค้าดั้งเดิม ได้แก่ บริเวณถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย และถนนวิชัยนันทน์ ย่านการค้าอื่น ๆ ที่รองลงมา ได้แก่ บริเวณถนนโชดนา บริเวณตลาดสมเพชร ตลาดประตูเชียงใหม่ ตลาดสันป่าข่อย ตลาดคันทนพยอม เป็นต้น

ลักษณะทั่วไปของกิจการค้าและบริการ บริเวณชุมชนเมืองเชียงใหม่ มีสถานประกอบกิจการค้าและบริการทั้งสิ้นประมาณ 5,321 แห่ง ตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ 5,243 แห่ง หรือร้อยละ 93.53 ตั้งอยู่ในเขตสุขาภิบาลช้างเผือก 78 แห่ง หรือร้อยละ 1.47 ประเภทของกิจการค้าและบริการส่วนใหญ่เป็นร้านขายอาหารและเครื่องดื่ม 814 แห่ง หรือร้อยละ 15.30 รองลงมาได้แก่ร้านขายของชำ 500 แห่งหรือร้อยละ 9.37 ร้านเสริมสวย 436 แห่ง หรือร้อยละ 8.19

ตารางที่ 6.5 จำนวนและประเภทกิจการค้าและบริการในชุมชนเมือง เชียงใหม่ พ.ศ. 2531

ที่	ประเภทกิจการค้าและบริการ	ชุมชนเมือง เชียงใหม่		รวม
		เทศบาลนคร	สุขาภิบาล	
		เชียงใหม่	ช้างเผือก	
1.	อาหารและเครื่องดื่ม	792	22	814
2.	ของชำ	488	12	500
3.	ของใช้เบ็ดเตล็ด	407	11	418
4.	เสื้อผ้าสำเร็จรูป	177	-	177
5.	ตัดเสื้อผ้า	351	1	352
6.	เสริมสวย	435	1	436
7.	อุปกรณ์การแต่งกายและเครื่องกีฬา	92	7	99
8.	จำหน่ายรถยนต์ รถจักรยานยนต์และอะไหล่	274	2	276
9.	ซ่อมจักรยานยนต์และอุปกรณ์ไฟฟ้า	376	2	378
10.	จำหน่ายยาและรับรักษาโรค	125	1	126
11.	จำหน่ายวัสดุ และอุปกรณ์ก่อสร้าง	228	-	228
12.	จำหน่ายและรับซ่อมเฟอร์นิเจอร์	93	-	93
13.	ทอง นาก เงิน และเครื่องประดับ	73	-	73
14.	หนังสือและอุปกรณ์เครื่องเขียน	88	-	88
15.	ถ่ายรูปและจำหน่ายอุปกรณ์การถ่ายรูป	56	3	59
16.	จำหน่ายผลิตภัณฑ์และอุปกรณ์การเกษตร	114	-	114
17.	สถานีบริการน้ำมัน แก๊ส	81	1	82
18.	สถานบริการบันเทิง (คลับ บาร์ อาบน้ำอบ)	18	1	19
19.	ร้านขายของที่ระลึกและสินค้าพื้นเมือง	78	-	78
20.	โรงแรม หอพัก และที่พักอื่น ๆ	340	5	345
21.	โรงภาพยนตร์	6	-	6

22.	ธนาคารและสถาบันการเงิน	51	-	51
23.	บริการขนส่งและการท่องเที่ยว	107	-	107
24.	ทนายความ นายหน้า ตรวจสอบบัญชี ประกันภัย	50	-	50
25.	ขายและซ่อมเครื่องพิมพ์ดีด แวนตา นาฬิกา	59	1	60
26.	เครื่องส่งมุกซ์	11	-	11
27.	ทำป้ายโฆษณา	38	-	38
28.	บริการซักอบรีด	78	-	78
29.	ให้เช่าภาพยนตร์ วีดีโอ	50	1	51
30.	สถานบริการต่าง ๆ	51	-	51
31.	กิจการประเภทอื่น ๆ	56	7	63
รวม		5,243	78	5,321

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

ตารางที่ 6.6 จำนวนและประเภทอุตสาหกรรมในเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2531

ที่	ประเภทอุตสาหกรรม	ชุมชนเมืองเชียงใหม่		รวม
		เทศบาลนคร	สุขาภิบาล	
		เชียงใหม่	ช้างเผือก	
1.	โรงกลึง อู่ซ่อมรถ ขายรถเก่า แก๊สรถยนต์ อัดฉีด	119	1	120
2.	โรงพิมพ์ หนังสือพิมพ์ ป้ายโฆษณา	53	-	53
3.	ร้านเฟอร์นิเจอร์ ไม้แกะสลัก ทำเบาะ	46	1	47
4.	กันสาด วงกบ ตัดกระจก มุ้งลวด รางน้ำ	42	-	42
5.	ก่อสร้าง ท่อน้ำ อิฐบล็อก คอนกรีต โฉง	15	1	16
6.	ทำขนม ไอศกรีม	18	-	18
7.	ซ่อมรถจักรยาน จักรยานยนต์ รถยนต์	19	-	19
8.	เครื่องปั้นดินเผา เครื่องเขิน เครื่องเงิน	15	1	16
9.	เสื้อผ้า รองเท้า ย้อมผ้า ผ้าม่าน	7	1	8
10.	ผลไม้ดอง กระเทียมดอง น้ำปลา ค้ามะพร้าว	8	-	8
11.	โรงสีข้าว	6	-	6
12.	แหนม หมุยอ ลูกชิ้น	10	-	10
13.	น้ำดื่ม น้ำผลไม้	11	-	11
14.	เจียรไนเพชร-พลอย ทำแหวน	3	-	3
15.	ทำเส้นก๋วยเตี๋ยว บะหมี่	4	-	4
16.	โรงเลื่อย	2	-	2
17.	ฟาร์มสัตว์ ค้าไก่สด ม้าไก่	2	-	2
18.	ทำกรอบรูป กล้อง-สัง	2	-	2
19.	เครื่องจักสาน สินค้าแอนติค กระจ่างพื้นเมือง แกะสลัก	8	-	8
20.	โกดัง ขนส่ง	3	-	3

ตารางที่ 6.6 (ต่อ)

ที่	ประเภทอุตสาหกรรม	ชุมชน เมือง เชียงใหม่		รวม
		เทศบาลนคร	สุขาภิบาล	
		เชียงใหม่	ช้างเผือก	
21.	โรงงานไม้ถ้าว	1	-	1
22.	ท่าโลงศพ	1	-	1
23.	ท่าเทียบโย	1	-	1
24.	โรงงานพลาสติก	1	-	1
25.	โรงงานยาสูบ	1	-	1
26.	ท่าไปรษณียาสูบ	1	-	1
27.	โรงงานปั้นนุ่น	1	-	1
28.	โรงงานประกอบเครื่องไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์	1	-	1
29.	อุปกรณ์เหมืองแร่	1	-	1
30.	ดอกไม้ประดับ	1	-	1
31.	ท่าพรม	1	-	1
32.	บริการซักรีด	1	-	1
33.	ท่าครึ่ง	1	-	1
34.	โรงงานใบชา	1	-	1
	รวม	407	5	412

อุตสาหกรรม ลักษณะทั่วไปของกิจการอุตสาหกรรมในบริเวณชุมชนเมืองเชียงใหม่ มีโรงงานอุตสาหกรรมทั้งสิ้นประมาณ 412 โรง ส่วนใหญ่เป็นอู่ซ่อมรถ โรงกลึงประมาณ 120 แห่ง หรือร้อยละ 29.13 รองลงมาเป็นโรงพิมพ์ 53 แห่ง หรือร้อยละ 12.86 โรงงานทำเฟอร์นิเจอร์ 47 แห่ง หรือร้อยละ 11.41 โรงงานทำกันสาด วงกบ 42 แห่งหรือร้อยละ 10.19

2.4 สังคม บริการทางสังคม (Social services) เป็นตัวชี้วัดถึงความสำคัญและความเจริญเติบโตของชุมชน ชุมชนเมืองเชียงใหม่อาจกล่าวได้ว่ามีบริการทางสังคมเพียงพอในเกือบทุก ๆ ด้าน ดังนี้

2.4.1 การศึกษา จังหวัดเชียงใหม่จัดเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาของภาคเหนือ สถานศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในตัวเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานศึกษาในระดับสูง สถาบันการศึกษาที่มีขอบเขตกว้างขวางที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันออกของตัวเมือง สถานศึกษาที่มีขอบเขตพื้นที่รองลงมาได้แก่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่ โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ และโรงเรียนปิ่นสร้อยแผลวิทยาลัย เป็นต้น จากการศึกษาตำแหน่งที่ตั้งของสถานศึกษาทั้งหมด พบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่โดยเฉพาะในระดับการศึกษาสายสามัญจะกระจุกตัวอยู่ในบริเวณใจกลางเมือง สถานศึกษาในระดับอาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่รอบนอก

กล่าวโดยสรุป จังหวัดเชียงใหม่มีสถานศึกษาทั้งสิ้น 86 แห่ง เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลหรือก่อนประถมศึกษาถึงระดับอุดมศึกษา รวมเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 4,765 ไร่ 3 งาน 17 ตารางวา มีจำนวนนักเรียนนักศึกษา รวม 79,787 คน ห้องเรียน 2,357 ห้อง และจำนวนครู-อาจารย์ 4,373 คน

2.4.2 การแพทย์และสาธารณสุข สำหรับการให้บริการด้านการแพทย์ และสาธารณสุขในบริเวณเมืองเชียงใหม่ นับได้ว่ามีระดับการให้บริการด้านนี้สูงที่สุดในภาคเหนือ ประกอบด้วยโรงพยาบาลที่ทันสมัยขนาดใหญ่ มีอุปกรณ์สำหรับการตรวจรักษาที่ทันสมัย บุคลากรทางการแพทย์ที่เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาทั้งในภาครัฐบาลและเอกชน

ปัจจุบันมีโรงพยาบาลทั้งของรัฐบาลและเอกชน 9 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุข จำนวนต่าง ๆ ของกระทรวงสาธารณสุข 4 แห่ง ศูนย์บริการสาธารณสุขของเทศบาลนครเชียงใหม่ 6 แห่ง และสถานีอนามัยตำบลข้างเขื่อน รวมเนื้อที่ทั้งหมด 572 ไร่ 2 งาน 66 ตารางวา มีจำนวนแพทย์ 483 คน พยาบาล 1,181 คน และเตียงคนไข้ 3,057 เตียง

เนื่องจาก เมือง เชียงใหม่ เป็นที่ตั้งของสถานบริการด้านสาธารณสุขหลายระดับ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน จึงมีคลินิกจำนวนมากเกิดขึ้นตามไปด้วย ส่วนใหญ่เป็นการให้บริการนอกเวลาราชการ ถึงแม้ว่าจะต้องเสียค่าบริการที่สูงกว่าการบริการของรัฐ แต่ก็อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน

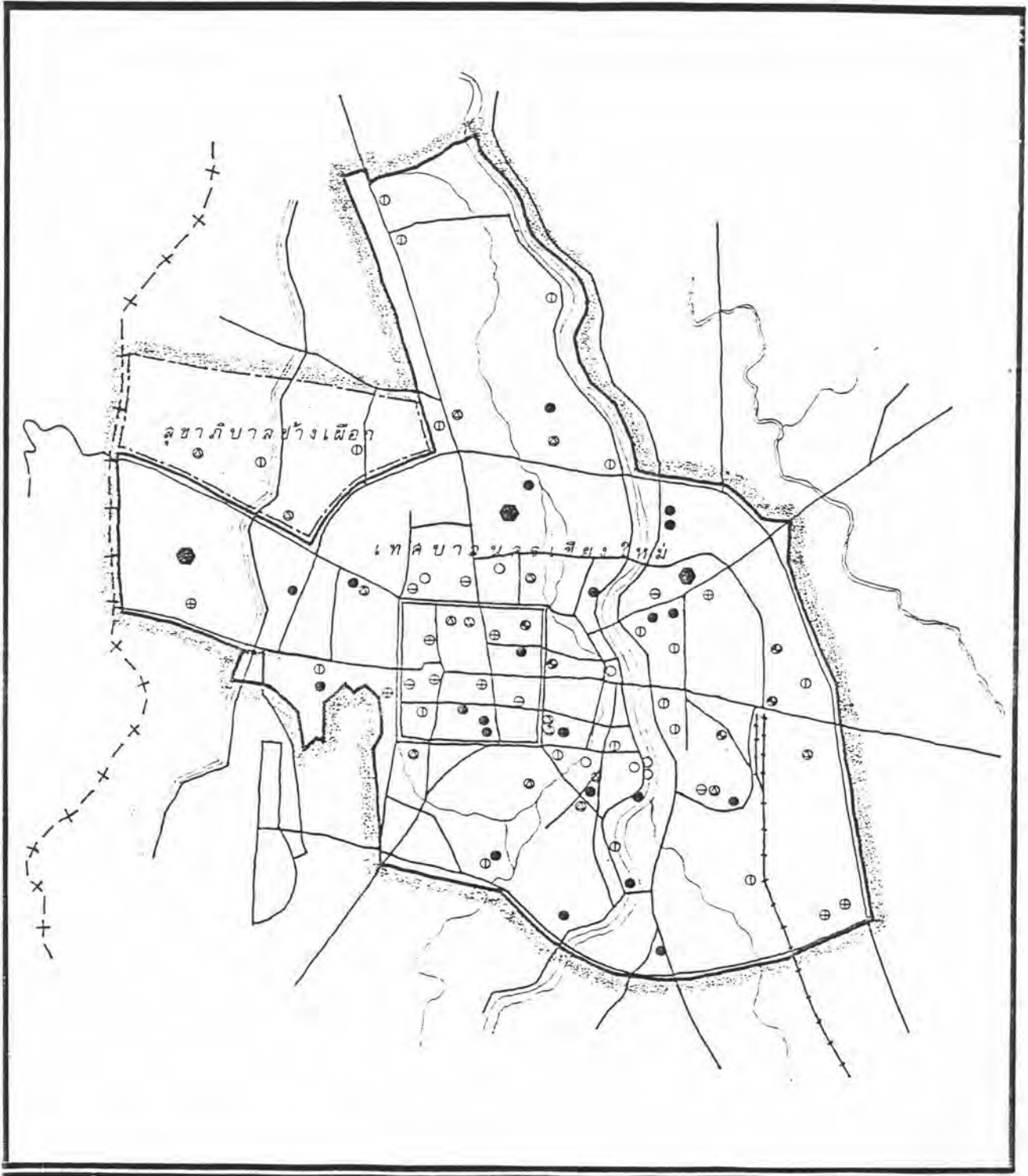
ตารางที่ 6. สถานศึกษาใน เมือง เชียงใหม่ จำแนกตามสังกัด พ.ศ.2531

สังกัด	จำนวน			
	สถานศึกษา	ห้องเรียน	นักเรียน นักศึกษา	ครู อาจารย์
เทศบาลนคร เชียงใหม่	83	2,220	75,605	4,116
1. กรมสามัญศึกษา	8	325	9,558	826
- กองการมัธยมศึกษา	5	274	9,040	760
- กองการศึกษาพิเศษ	3	51	518	66
2. สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ	8	90	2,306	138
3. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน	50	1,121	44,669	1,795
- สายสามัญ	41	920	37,836	1,462
- อาชีวศึกษา	9	201	6,833	333
4. กรมศิลปากร	1	50	600	56
5. กรมพลศึกษา	1	10	251	25
6. กรมการฝึกหัดครู	1	45	593	50
7. กรมอาชีวศึกษา	1	90	2,663	109
8. เทศบาลนคร เชียงใหม่	11	117	3,687	207
9. ทบวงมหาวิทยาลัย	1	360	10,775	850
- รัฐบาล	1	360	10,775	850
10. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย เชียงใหม่	1	12	503	64
สภากีฬาสยาม เชียงใหม่	3	137	4,182	262
1. สำนักงานการประถมศึกษา	2	21	480	31
2. วิทยาลัย เทคโนโลยีและอาชีวศึกษา	1	106	3,710	231
รวม	86	2,357	79,787	4,378

ตารางที่ 6.8 สถานพยาบาลของรัฐและเอกชนในเชียงใหม่ พ.ศ.2531

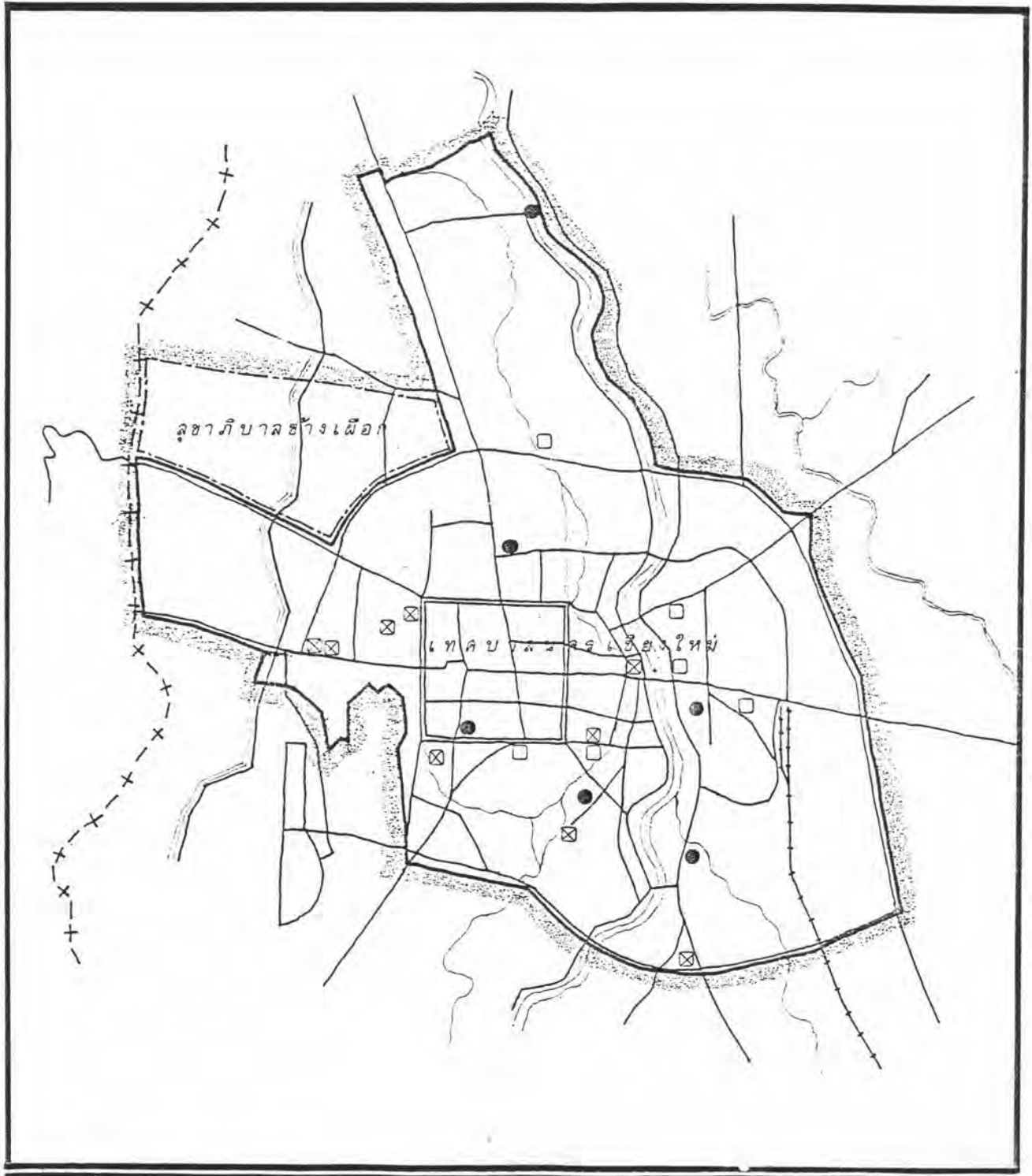
สถานพยาบาล	เนื้อที่ (ไร่-งาน-ตารางวา)	บุคลากรทางการแพทย์				จำนวน เตียง คนไข้
		แพทย์	พยาบาล	ผู้ช่วย พยาบาล	อื่น ๆ	
1. โรงพยาบาลมหาวิทยาลัยเชียงใหม่	230 - 0 - 0	391	620	773	2,130	1,500
2. โรงพยาบาลสวนปรุง	68 - 3 - 43	6	130	61	47	660
3. โรงพยาบาลประสาท	12 - 0 - 00	5	39	37	36	100
4. โรงพยาบาลเทศบาล	0 - 1 - 70	3	5	8	10	30
5. ศูนย์อนามัยแม่และเด็ก เขต 5	27 - 0 - 28	10	70	180	1	180
6. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด	11 - 0 - 00	4	41	4	79	-
7. ศูนย์วัคซีน เขต 10	6 - 0 - 99	4	8	11	54	-
8. ศูนย์มาเลเรีย เขต 2	รวมกับบริเวณอื่น	5	-	3	10	-
9. ศูนย์ทันตสาธารณสุข เขต 5	รวมกับบริเวณอื่น	7	-	3	225	-
10. ศูนย์บริการสาธารณสุขท่าสะตอย	1 - 0 - 00	-	1	2	2	-
11. ศูนย์บริการสาธารณสุขบ้านเด่น	1 - 0 - 00	-	1	2	2	-
12. ศูนย์บริการสาธารณสุขข้างศาลาน	1 - 0 - 00	1	2	2	2	-
13. ศูนย์บริการสาธารณสุขประตูเชียงใหม่	1 - 0 - 00	-	1	2	-	-
14. ศูนย์บริการสาธารณสุขข้างฝือก	1 - 0 - 00	-	1	2	-	-
15. ศูนย์บริการสาธารณสุขป่าตัน	1 - 0 - 00	-	1	2	-	-
16. สถานีอนามัยตำบลช้างเผือก	3 - 0 - 00	-	-	-	2	-
รวมสถานพยาบาลของรัฐบาล	464 - 2 - 40	436	915	1,081	2,705	2,470
1. โรงพยาบาลแมคคอมมิค	75 - 3 - 99	27	155	187	186	350
2. โรงพยาบาลเสียมกักคิ	5 - 0 - 27	4	12	22	15	32
3. โรงพยาบาลลานมา	10 - 0 - 00	10	64	19	256	125
4. โรงพยาบาลจินตาสิงห์ เนตร	15 - 0 - 00	4	30	52	102	60
5. โรงพยาบาลรวมแพทย์	2 - 0 - 00	2	5	5	4	20
รวมสถานพยาบาลของเอกชน	108 - 0 - 26	47	266	285	563	587
รวม	572 - 2 - 66	483	1,181	1,366	3,268	3,057

ที่มา : กองวิจัย สำนักผังเมือง

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

	<p>แสดง. ที่ตั้งของสถานศึกษา</p>	<p>แผนที่. 6.6</p>
	<p>สัญลักษณ์.</p> <ul style="list-style-type: none"> ● อนุบาล ⊕ มัธยม ⊙ อนุบาล ประถม ⊖ อาชีว ⊗ ประถม ○ อนุบาล ประถม มัธยม ⊖ ประถม มัธยม ● อุดมศึกษา 	<p>ทิศเหนือ</p>
<p>ที่มา. กองวิจัย สำนักผังเมือง</p>		<p>มาตราส่วน.</p>

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

	<p>มาตรา. ที่ตั้งของสถานบริการด้านสาธารณสุข</p>	<p>แผนที่. 6.7</p>
	<p>สัญลักษณ์.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ศูนย์บริการสาธารณสุขเทศบาล ⊗ สถานพยาบาลของรัฐ □ สถานพยาบาลของเอกชน 	
<p>ที่มา. กองวิจัย สำนักผังเมือง</p>		<p>มาตราส่วน.</p>

2.4.3 ตลาด ในบริเวณเมืองเชียงใหม่มีตลาดทั้งหมด 21 แห่ง มีทั้งตลาดสด ตลาดอาหารสำเร็จรูป และตลาดโต้รุ่ง เวลาที่เปิดขายมีทั้งตลอดวันและเป็นบางเวลา ขนาดของตลาดมีทั้งตลาดขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ตลาดขนาดใหญ่มักจะตั้งอยู่กลางเมือง เช่น ตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย เป็นต้น ส่วนตลาดขนาดเล็กจะกระจายตัวอยู่ตามชุมชนรอบนอก เช่น ตลาดหนองหอย ตลาดโชตนา ตลาดสุเทพ เป็นต้น

2.4.4 สวนสาธารณะ สนามกีฬา ที่โล่งว่างเพื่อการพักผ่อน ในบริเวณชุมชนเมืองมีสวนสาธารณะและสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ดังนี้

- สวนสาธารณะหนองบวกหาด มีเนื้อที่ 3-2-00 ไร่ เป็นสระน้ำ ประมาณ 5 ไร่เศษ เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของประชาชน และใช้เป็นที่จัดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับเป็นประจำทุกปี

- ลานเอนกประสงค์ประตูท่าแพ มีเนื้อที่ 3-1-25 ไร่ เป็นสถานที่สำหรับจัดงาน ประเพณีและการแข่งขันกีฬาบางประเภท เช่น ตะกร้อ เป็นต้น

- สวนสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ มีเนื้อที่ 1-1-54 ไร่ ภายในบริเวณสวนปลูกดอกไม้ไม้ยืนต้นและมีสนามหญ้า มีที่นั่งพักผ่อน

- สวนเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับหายยา มีเนื้อที่ 35-1-00 ไร่ เป็นสถานที่เพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับของเทศบาล เปิดให้ผู้สนใจเข้าชมและพักผ่อนหย่อนใจได้

- สนามเด็กเล่นประตูเชียงใหม่ มีเนื้อที่ 0-0-60 ไร่ จัดตกแต่งด้วยไม้ดอกและมีอุปกรณ์สำหรับเด็กเล่น เช่น ชิงช้า ไม้ล้อ เครื่องเล่นต่าง ๆ

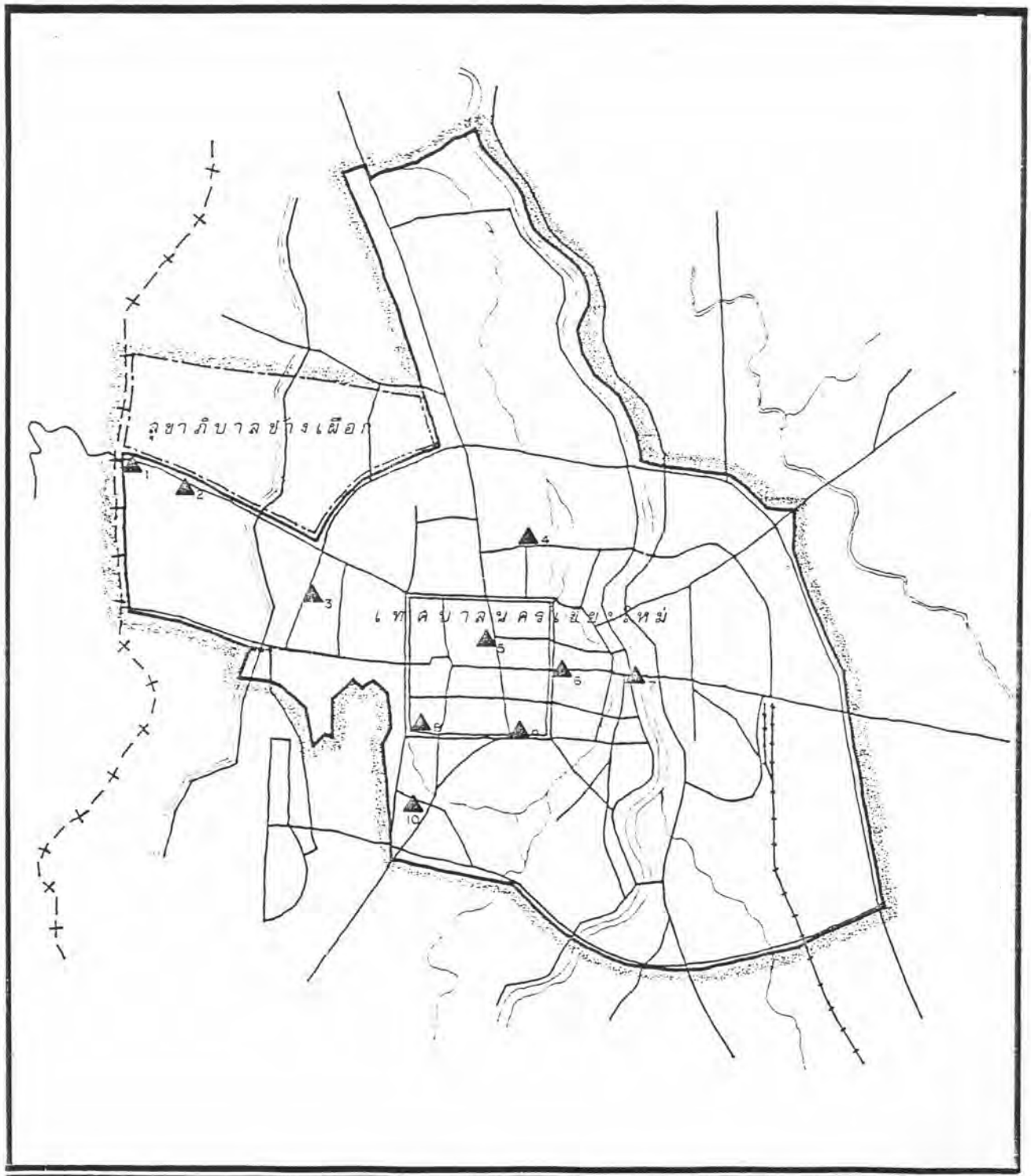
- อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ มีเนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ จัดตกแต่งไม้ยืนต้นและม้านั่งสำหรับประชาชนไปพักผ่อนหย่อนใจและสักการะอนุสาวรีย์

- ที่โล่งว่างริมคูเมืองทั้ง 4 ด้าน มีเนื้อที่ประมาณ 62 ไร่ เป็นที่ว่างระหว่างริมกำแพงถนน มีการปลูกไม้ดอก สนามหญ้า ให้ประชาชนนั่งพักผ่อนและเดินเล่น

- สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ มีเนื้อที่ประมาณ 71 ไร่ ประกอบด้วยสนามกีฬา โรงยิม สระว่ายน้ำ ซึ่งได้มาตรฐานให้ประชาชนไปออกกำลังกาย

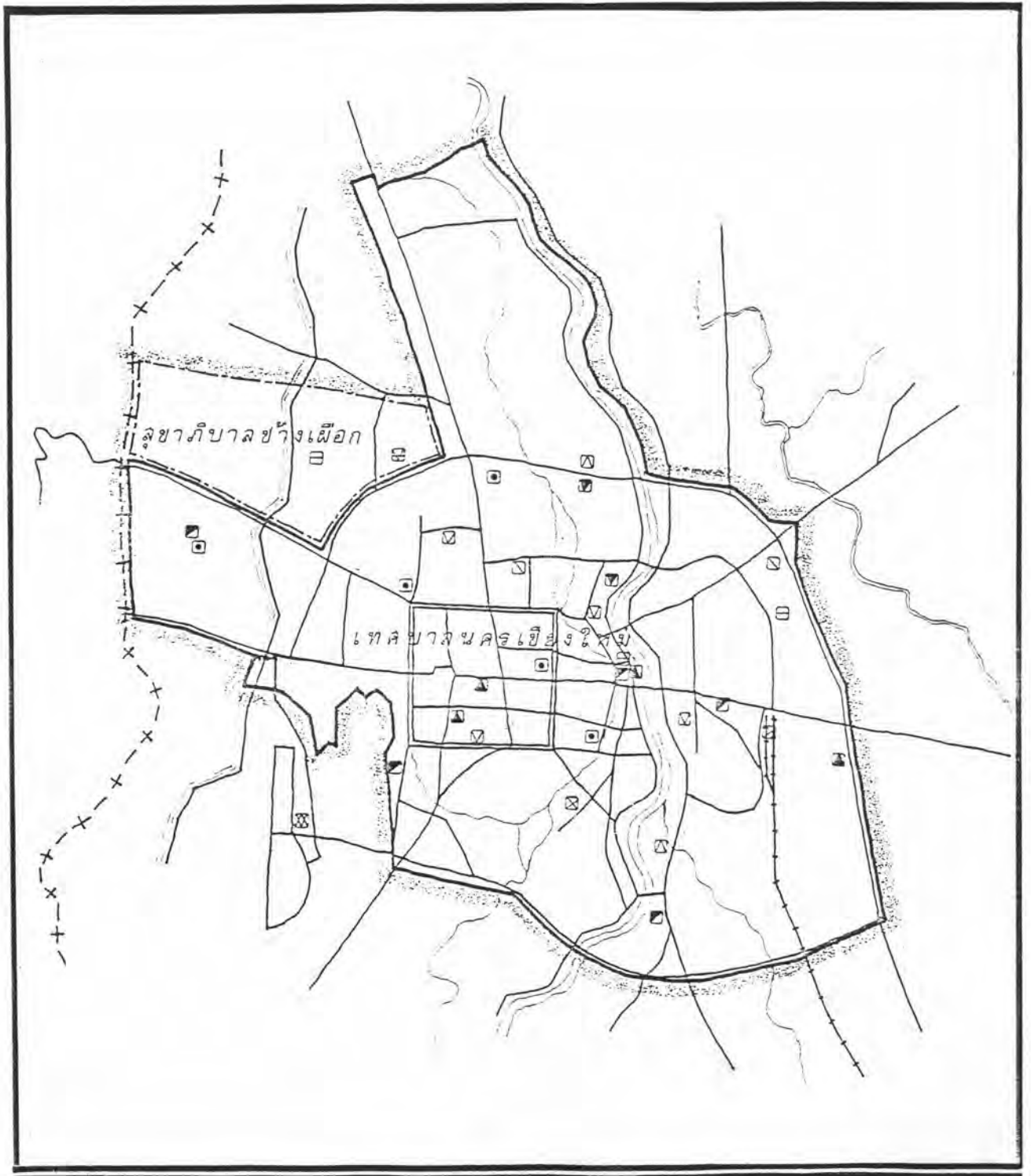
- สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ มีเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ จัดตกแต่งเป็นสวนสุขภาพให้ประชาชนได้ออกกำลังกาย สนามเด็กเล่นและม้านั่งพักผ่อน อยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- สวนรุกขชาติห้วยแก้ว มีเนื้อที่ประมาณ 59 ไร่ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นไม้ยืนต้น และจัดตกแต่งพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นสวนสุขภาพ อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานป่าไม้จังหวัดเชียงใหม่

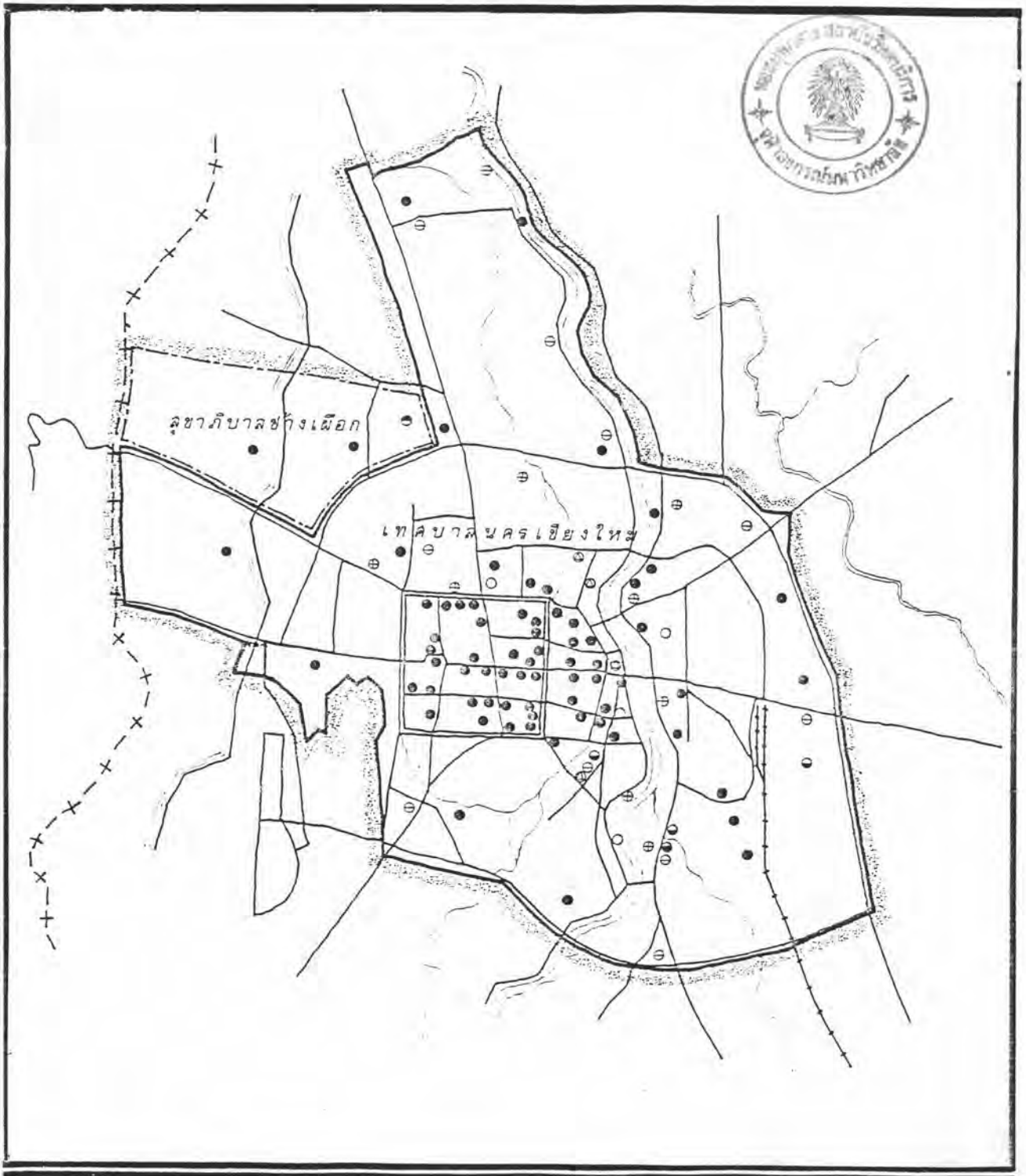
การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

	<p>แสดง. ลานสาธารณะ ลานนกกีฬา ที่โล่งเพื่อการพักผ่อน</p>		<p>แผนที่. 6.8</p>									
	<p>สัญลักษณ์.</p> <table border="0"> <tr> <td>1. ลานสัตว์เชียงใหม่</td> <td>6. ลานเอนกประสงค์ระดับรองดูหาแพ</td> </tr> <tr> <td>2. ลานรถจักรยานยนต์</td> <td>7. ลานสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ</td> </tr> <tr> <td>3. ลานสมเด็จพระศรีนครินทร์</td> <td>8. ลานสาธารณะหนองบวักหาด</td> </tr> <tr> <td>4. ลานกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่</td> <td>9. ลานเด็กเล่นประตุนครเชียงใหม่</td> </tr> <tr> <td>5. อุบลารีย์ลามกษัตริย์</td> <td>10. ลานเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับหายยา</td> </tr> </table>		1. ลานสัตว์เชียงใหม่	6. ลานเอนกประสงค์ระดับรองดูหาแพ	2. ลานรถจักรยานยนต์	7. ลานสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ	3. ลานสมเด็จพระศรีนครินทร์	8. ลานสาธารณะหนองบวักหาด	4. ลานกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่	9. ลานเด็กเล่นประตุนครเชียงใหม่	5. อุบลารีย์ลามกษัตริย์	10. ลานเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับหายยา
1. ลานสัตว์เชียงใหม่	6. ลานเอนกประสงค์ระดับรองดูหาแพ											
2. ลานรถจักรยานยนต์	7. ลานสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐ											
3. ลานสมเด็จพระศรีนครินทร์	8. ลานสาธารณะหนองบวักหาด											
4. ลานกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่	9. ลานเด็กเล่นประตุนครเชียงใหม่											
5. อุบลารีย์ลามกษัตริย์	10. ลานเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับหายยา											
<p>ที่มา. กองวิจัย ดำเนินผังเมือง</p>	<p>มาตราส่วน.</p>											

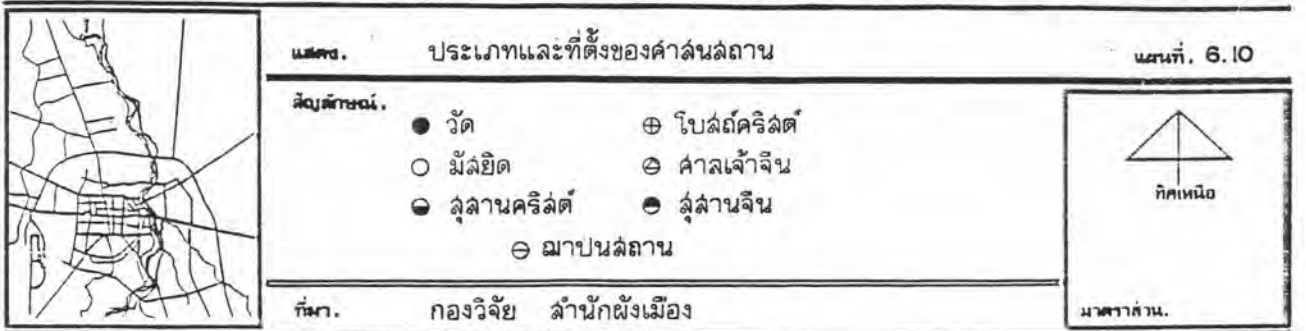

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

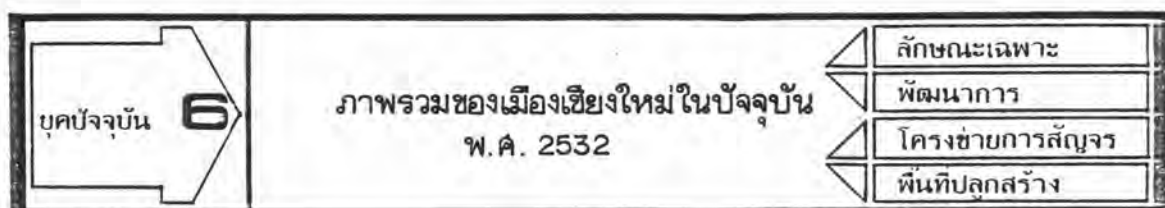
	แสดงที่ตั้งของสาธารณูปโภค สาธารณูปการ			แผนที่ 6.9
	สัญลักษณ์	☒ โรงฆ่าสัตว์ ▲ สถานีตำรวจ □ สถานีรถไฟ ☒ ท่าอากาศยาน	□ โทรศัพท □ ดับเพลิง □ สถานีรถยนต์ ▲ ไปรษณีย์	☒ ไฟฟ้า ▼ ประปา ☒ พิพิธภัณฑ์ □ ห้องสมุดประชาชน
ที่มา	กองวิจัย สำนักผังเมือง			มาตรฐาน

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

นอกจากบริการทางสังคมในประเด็นหลัก ๆ ที่ได้กล่าวถึงไปแล้วนั้น ยังมีศาสนสถาน สาธารณูปโภค สาธารณูปการอื่น ๆ อีก ดังได้แสดงไว้ในแผนที่ 6.9 และ 6.10

3. ภาพรวมของเมืองเชียงใหม่

การศึกษาภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ทางกายภาพ จะใช้แผนที่แสดงโครงข่ายการสัญจร พื้นที่ปลูกสร้าง การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2530 และภาพถ่ายเป็นตัวแสดงภาพรวมของเมืองที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

3.1 โครงสร้างเมือง ชุมชนเมืองเชียงใหม่กระจายตัวอยู่บนพื้นที่ทั้ง 2 ฝั่งของแม่น้ำปิง มีศูนย์กลางชุมชนอยู่ที่ "เมืองเก่า" แล้วขยายตัวออกไปทุกทิศทางตามเส้นทางคมนาคม มีโครงสร้างตามธรรมชาติของดอยสุเทพ แม่น้ำปิง และโครงสร้างที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ คลองชลประทาน วางตัวขนานกันในแนวเหนือ-ใต้ โครงสร้างเมืองที่เป็นกำแพง คูน้ำ ประตูเมือง ส่วนใหญ่ถูกรื้อถอนและบุกรุกทำลายไปมากแล้ว คงเหลือเพียงโครงสร้างบางส่วน ได้แก่ ประตูเมือง แจ่ง (มุมเมือง) คูน้ำ และกำแพงช่วงที่ต่อเนื่องกับประตูเมืองและแจ่ง เป็นอนุสรณ์สถาน ให้ชนรุ่นหลังได้รำลึกถึงความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ในอดีตเท่านั้น

3.2 โครงข่ายการสัญจร การสัญจรในระดับภายนอกใช้การสัญจรทางบก และทางอากาศ ได้แก่ รถยนต์ โดยมีถนน SUPER HIGHWAY เป็นเส้นทางหลักที่นำการเข้าถึงจากภายนอกสู่เมือง ทางรถไฟ และทางเครื่องบิน ส่วนการสัญจรในระดับชุมชน ใช้การสัญจรทางบกเป็นหลัก (มีการติดต่อทางน้ำบ้าง แต่ไม่แพร่หลายคงใช้กันเฉพาะชุมชนที่อยู่ริมน้ำเท่านั้น)

ระบบโครงข่ายการสัญจรทางเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน เป็นผลมาจากพัฒนาการตั้งแต่อดีต-ปัจจุบัน เกิดเป็นระบบ "RADIAL-RING NETWORK" ที่มีศูนย์กลางเป็น "GRID" กล่าวคือ ในยุคอดีตระบบถนนภายในเมืองเป็น GRID NETWORK และจะมีถนนรัศมี (RADIAL ROAD) กระจายออกไปรอบทิศทางเพื่อเชื่อมต่อกันหัวเมืองสำคัญของอาณาจักร จนกระทั่งมีการตัดถนน SUPER HIGHWAY เข้ามาถึงเมืองเชียงใหม่ในลักษณะที่เป็นถนนโอบล้อมเมืองไว้ในช่วงแผนพัฒนาฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) และภายหลังประมาณ พ.ศ. 2522 จึงมีการตัดถนนอ้อม

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

แสดง. โครงข่ายการสัญจรเมืองเชียงใหม่ พ.ศ. 2530

แผนที่. 6.11

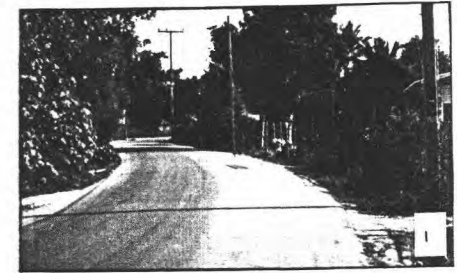
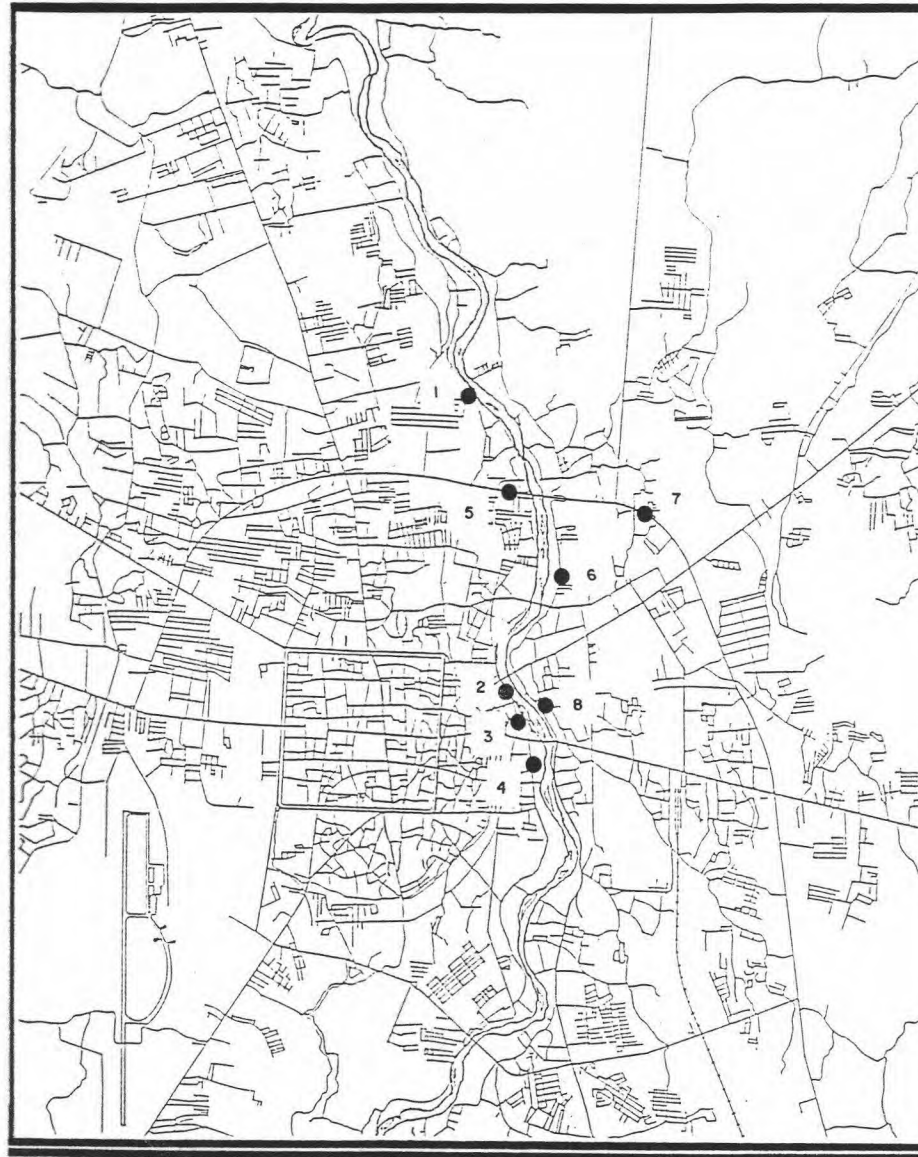
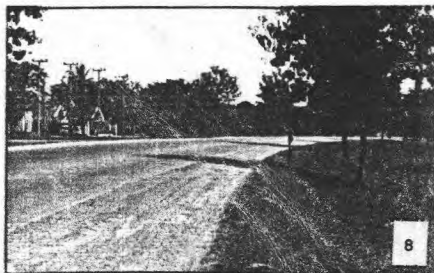
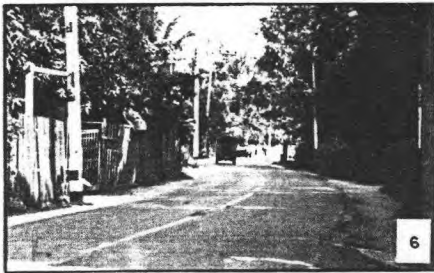
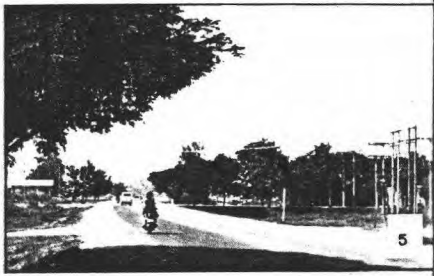
สัญลักษณ์.

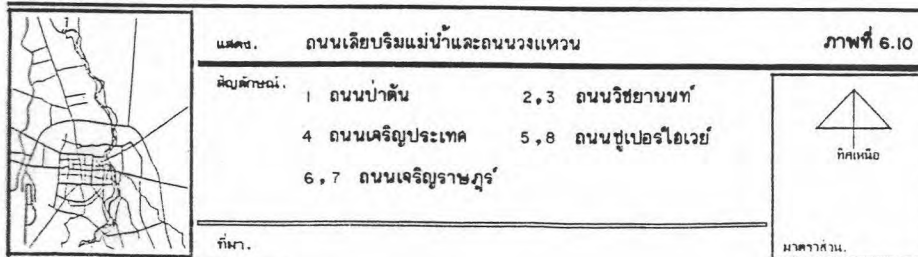
ทิศเหนือ

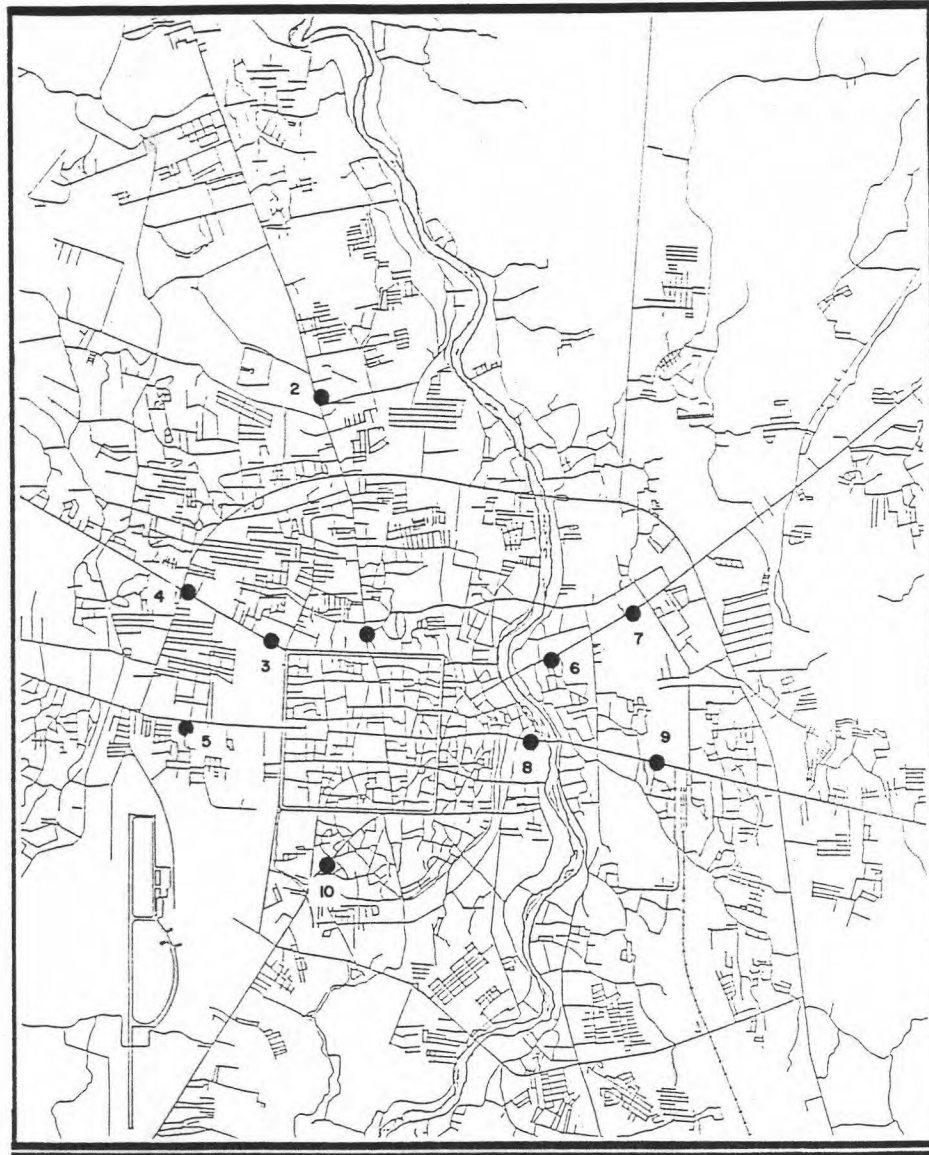
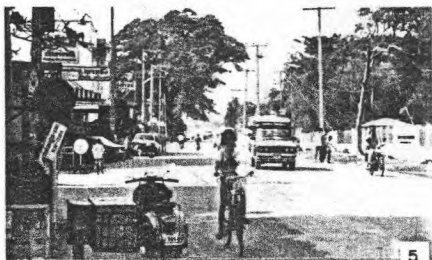
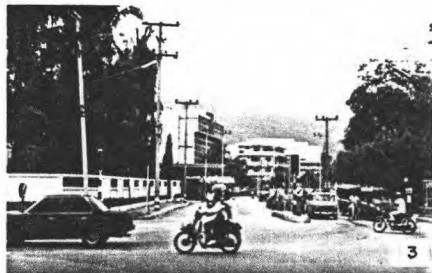
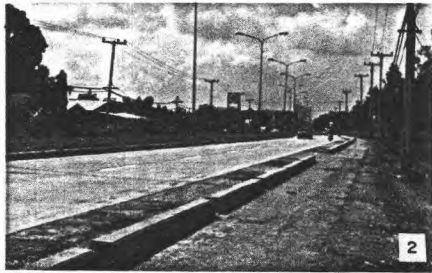
ที่มา. กองสำรวจ สำนักผังเมือง

มาตราส่วน.

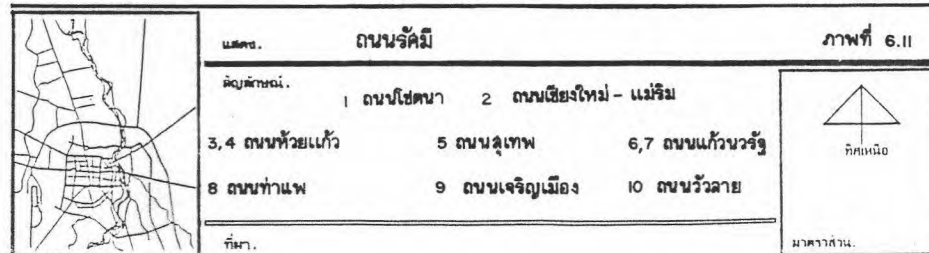

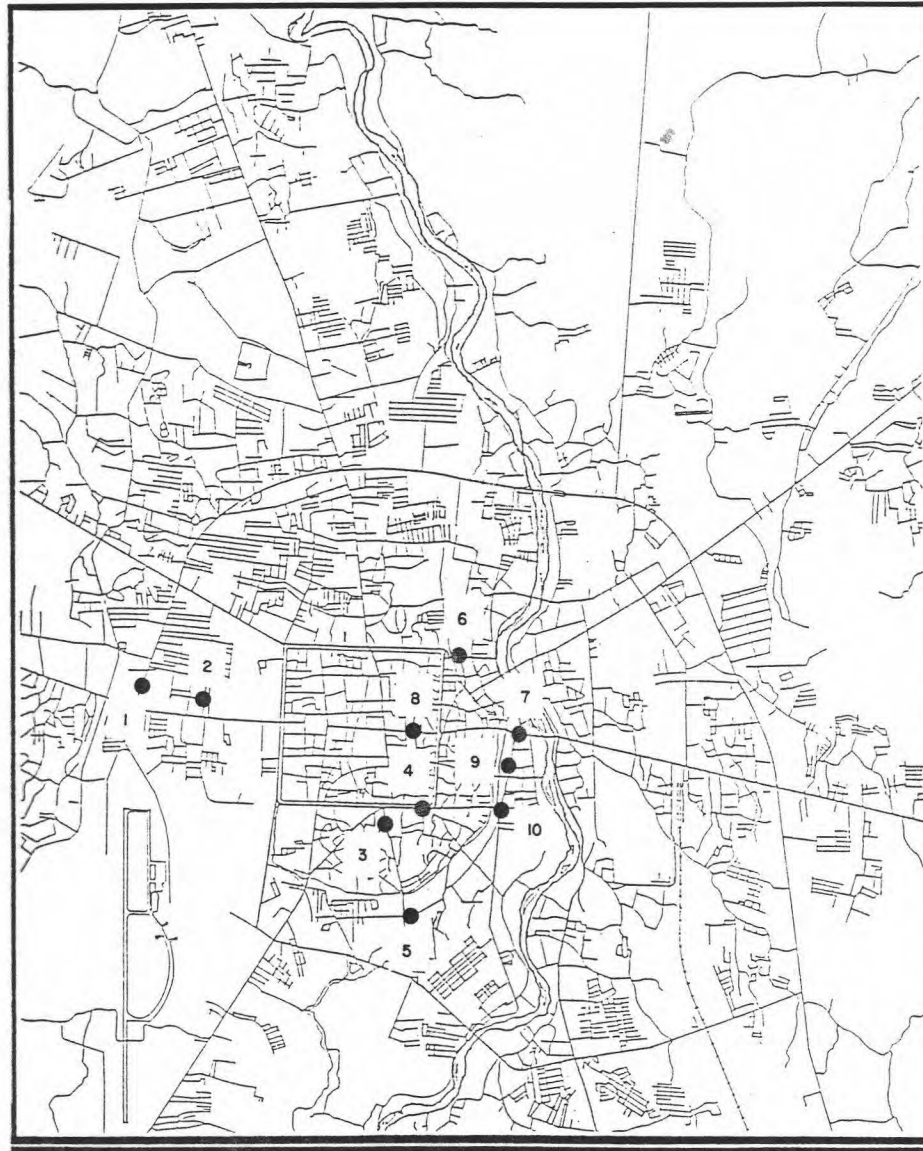
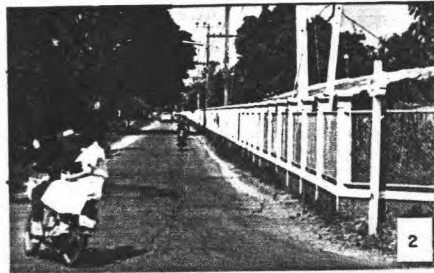
การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

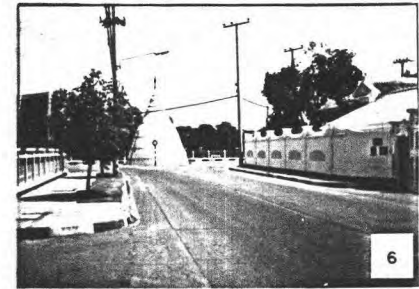
การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

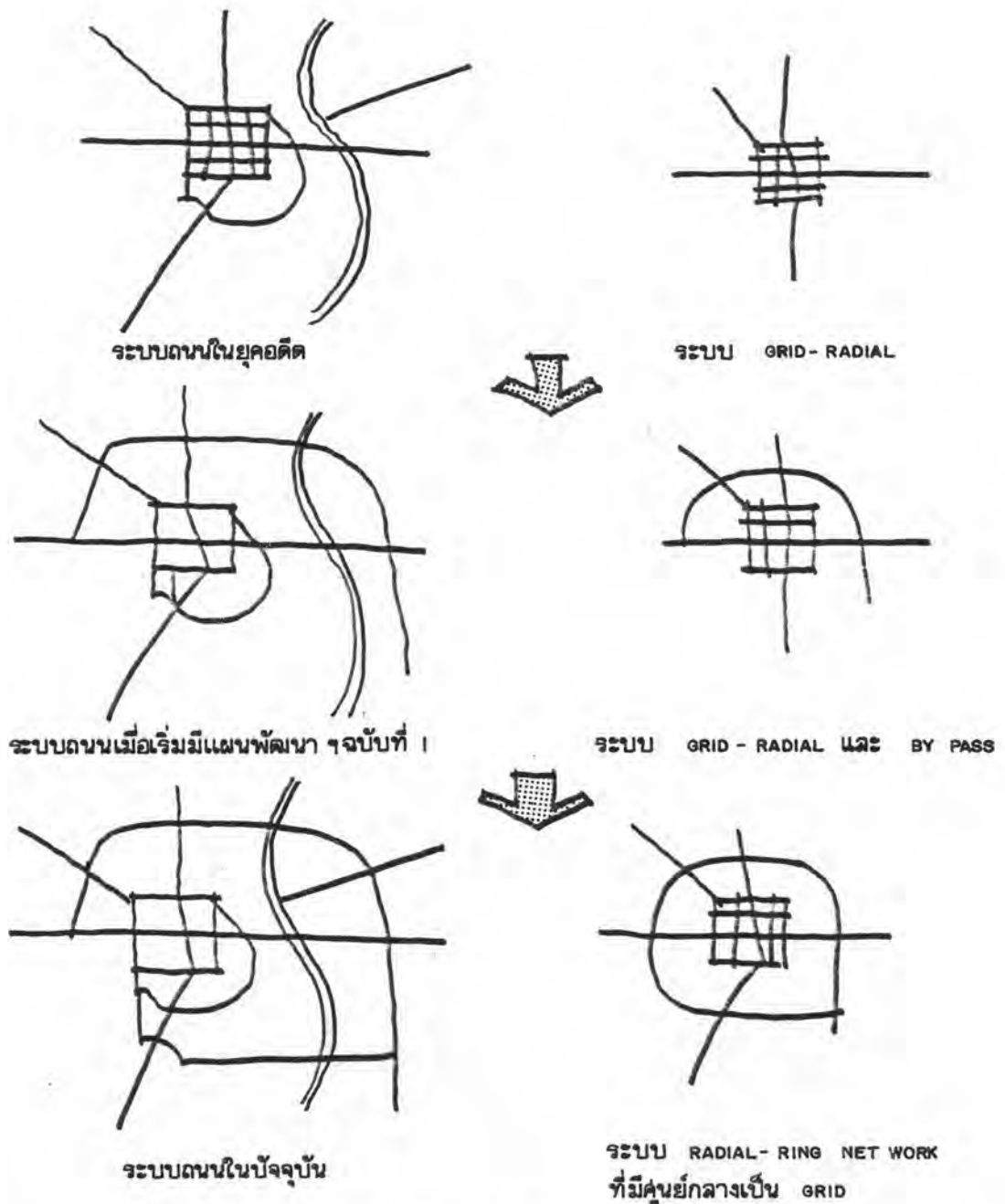

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

	<p>แผนที่. ถนนสายสำคัญอื่นๆ ของเมือง</p>	<p>ภาพที่ 6.12</p>
	<p>จุดศึกษา. 1 ถนนนิมมานเหมินท์ 2 ถนนศรีมังคลาจารย์ 3 ถนนสุริยวงศ์ 4 ถนนราชเชียงใหม่ 5 ถนนคัตใหม่ 6 ถนนวิเศษานนท์ 7.8 ถนนท่าแพ 9 ถนนช้างคลาน 10 ซี่แยกแสงตะวัน</p>	<p>ทิศเหนือ</p>
<p>ที่มา.</p>	<p>มาตราส่วน.</p>	

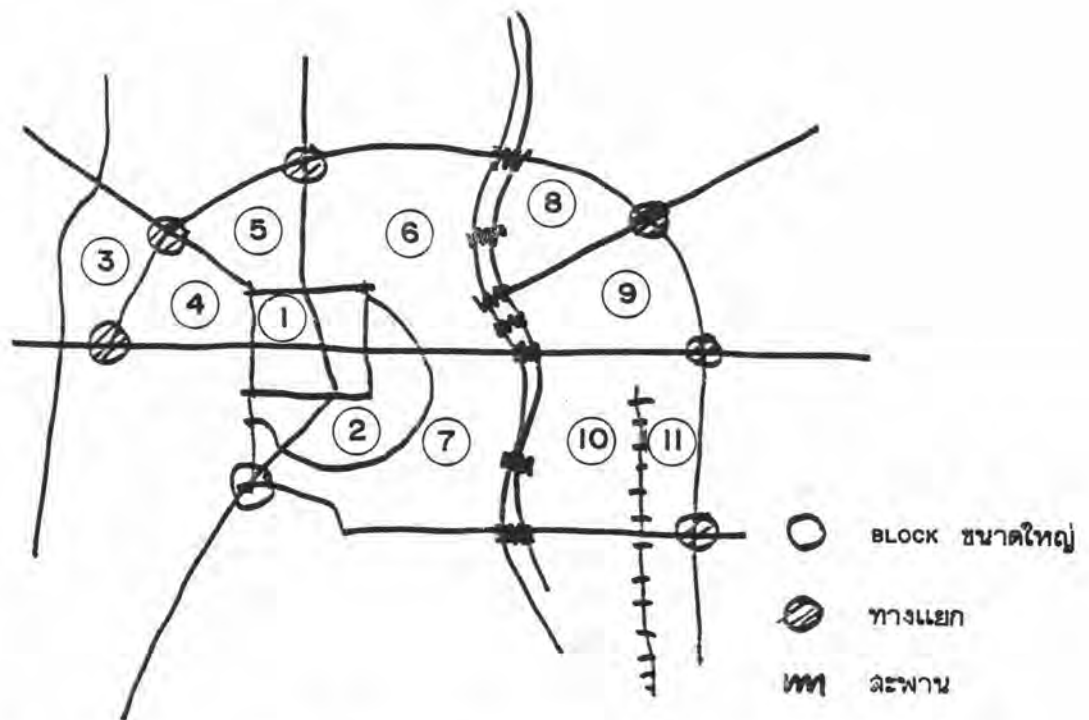

เมืองด้านล่างมาบรรจบกับถนน SUPER HIGHWAY จึงเกิดระบบถนน RADIAL-RING NETWORK ขึ้น แต่ลักษณะเฉพาะตัวก็คือที่บริเวณศูนย์กลางของระบบจะเป็นเมืองเก่า ซึ่งมีโครงข่ายภายในเป็นระบบตารางอยู่เดิม และมีถนนรัศรอบทั้งในและนอกกำแพงเมืองเป็นตัวจ่ายการจราจร

ภาพที่ 6.13 พัฒนาการของระบบโครงข่ายการสัญจร

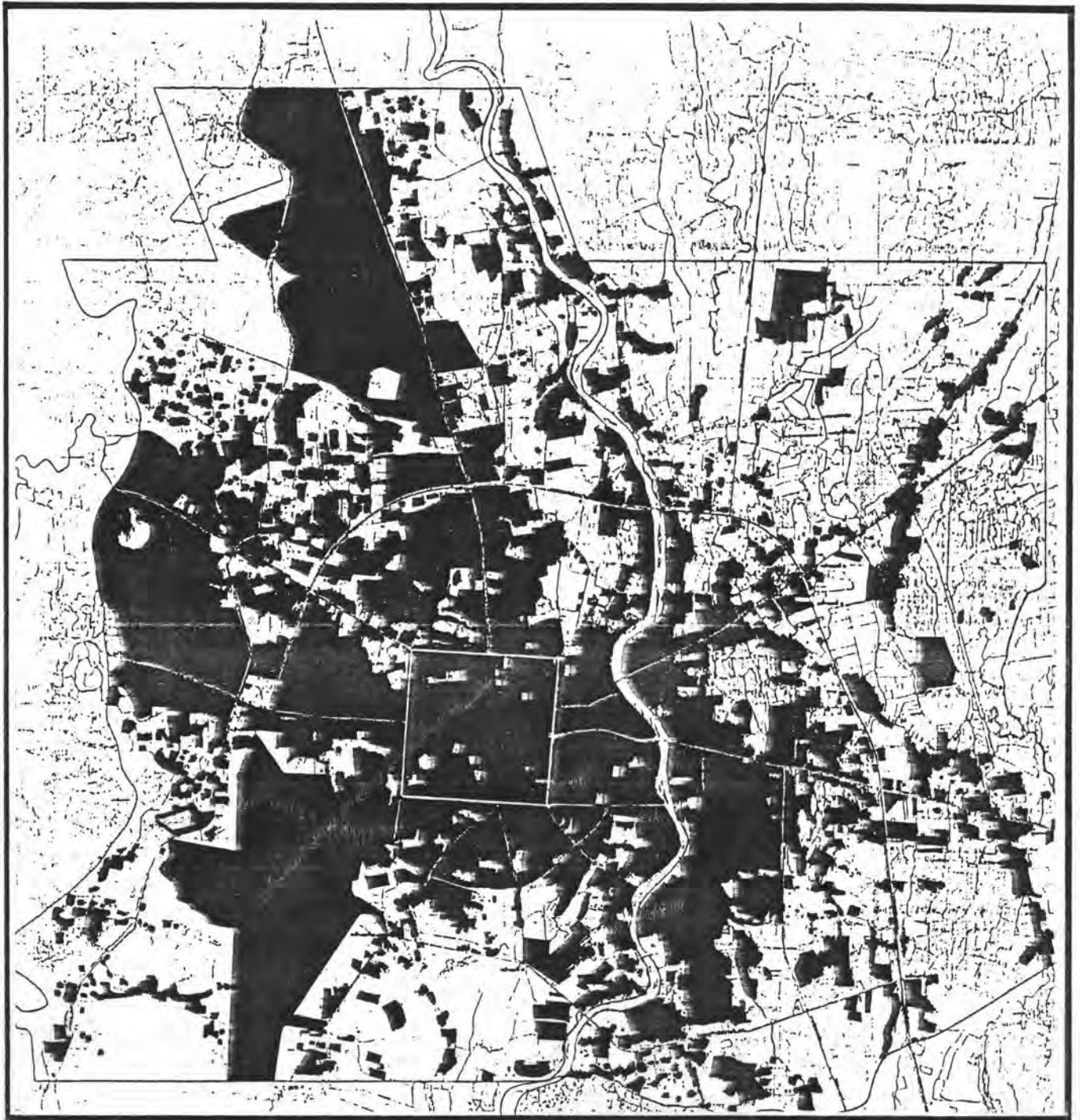
โครงข่ายการสัญจรของเมืองเก่าทำให้เกิดการแบ่งพื้นที่เมืองเป็น BLOCK ขนาดใหญ่ ประมาณ 11 BLOCK เกิดทางแยกขนาดใหญ่ขึ้นหลายจุด การติดต่อกันของพื้นที่ 2 ผัง แม่น้ำปิงในปัจจุบันมีสะพานจำนวน 8 แห่ง (เป็นสะพานคนเดินข้าม 1 แห่ง) นอกจากโครงข่ายการสัญจรในระบบใหญ่แล้ว โครงข่ายย่อยภายในแต่ละ BLOCK เป็นการผสมผสานกันของระบบที่มีความหลากหลายรูปแบบมาก

ภาพที่ 6.14 โครงข่ายการสัญจรของเมืองก่อให้เกิด BLOCK และทางแยกขนาดใหญ่

3.3 พื้นที่ปลูกสร้าง พื้นที่ปลูกสร้างของเมืองส่วนใหญ่จะอยู่ทางทิศตะวันตกของฝั่งแม่น้ำปิงมากกว่าทางทิศตะวันออก เพราะเป็นบริเวณที่มีการตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิม ส่วนฝั่งตะวันออกนั้นเป็นการขยายตัวข้ามมาใช้พื้นที่ อัตราส่วนของพื้นที่ปลูกสร้างระหว่างฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออกในปัจจุบันนั้นประมาณ $3/4 : 1/4$ ของพื้นที่

ภายในเมืองเก่าที่ล้อมรอบด้วยกำแพงเมืองชั้นในและชั้นนอก มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างเกือบเต็มพื้นที่แล้ว มีส่วนของพื้นที่ ๆ ยังไม่ได้ถูกใช้งานเพียงเล็กน้อย นอกนั้นพื้นที่ปลูกสร้างส่วนใหญ่จะเกาะหัดตามเส้นทางการสัญจรทั้งในอดีตและปัจจุบัน คือ เกาะหัดตามลำน้ำ และถนนตามลำดับ การเกิด BLOCK ของเมืองอันเนื่องจากมีถนน SUPER HIGHWAY กับถนนอ้อมเมืองมาตัดกับถนนรัศมีเดิมที่เชื่อมต่อกับเมืองสำคัญของอาณาจักรนั้น ได้กลายเป็นขอบเขตที่พื้นที่ปลูกสร้างค่อย ๆ ขยายตัวออกไปจนเกือบเต็ม มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างขนาดใหญ่ เพื่อเป็นที่ตั้งของ

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

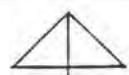

แสดง พื้นที่ปลูกสร้าง (BUILT UP AREA) พ.ศ. 2530

แผนที่ 6.12

สัญลักษณ์

■ พื้นที่ปลูกสร้าง

ทิศเหนือ

ที่มา. จากแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดินพ.ศ. 2530 สำนักผังเมือง

มาตราส่วน.

สถาบันในบริเวณ เชียงดอยสุเทพ ทางทิศตะวันตกของเมืองอยู่หลายแห่ง ซึ่งต่อ เนื่องและโอบล้อมเมืองทางทิศตะวันตกไว้ เกือบทั้งหมด

แนวโน้มการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างในปัจจุบัน ภายในกำแพงเมืองชั้นในซึ่งถูกควบคุมด้วยกฎหมายผังเมืองไว้ เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทยนั้น การขยายตัวจึงเกิดขึ้นน้อยมากและ เป็นไปในแนวราบ ทั้งนี้เพราะถูกควบคุมความสูงให้ก่อสร้างได้ไม่เกิน 12.00 เมตร ด้วยเทศบัญญัติควบคุมอาคาร พื้นที่ด้านหน้าเมือง ซึ่งเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญของเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างจนเต็มหมดแล้ว แต่เนื่องจากมีทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมกับการประกอบธุรกิจ จึงเกิดการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างขึ้นทางแนวตั้ง เริ่มตั้งแต่มิเกิน 10 ชั้นที่มีอยู่เพียงไม่กี่แห่ง เป็น 10-20 ชั้นจำนวนมากในปัจจุบัน การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างภายใน BLOCK รอบเมืองที่เกิดจากถนนวงแหวนนั้น ค่อย ๆ มีการขยายตัวในแนวราบออกไปจนเกือบเต็มพื้นที่ ถนนวงแหวนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้เกิดการเกาะตัวของพื้นที่ปลูกสร้างโดยเฉพาะโครงการบ้านจัดสรรต่าง ๆ เพราะได้นำการเข้าถึงสู่พื้นที่ชานเมืองซึ่งที่ดินมีราคาถูกกว่าภายในเมือง ถัดจากถนนวงแหวนออกไปซึ่งถือว่าเป็นพื้นที่ชานเมืองนั้น เมื่อประมาณ 3-4 ปีที่ผ่านมาเมืองมีทิศทางการขยายตัวขึ้นไปทางด้านทิศเหนือ เพราะศูนย์ราชการใหม่เป็นตัวดึงดูด แต่เมื่อมาถึงปัจจุบันการขยายตัวในบริเวณดังกล่าวลดลง เพราะเกิดข้อจำกัดเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดินเพื่อใช้ในราชการทหาร ทิศทางการขยายตัวของเมืองเริ่มเบนมาทางด้านทิศตะวันออกตามแนวถนน เชียงใหม่-สันกำแพง โดยเริ่มมีร้านค้าและโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ผลิตสินค้าประเภทของที่ระลึก เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เกาะตัวอยู่ตลอดแนว และเมื่อมีกระแสของการพัฒนาเมืองใหม่ขึ้นที่อำเภอสันกำแพง ก็ยังมีแรงดึงดูดเพิ่มมากขึ้น นอกเหนือจากพื้นที่ปลูกสร้างที่กระจายตัวต่อเนื่องกันออกมา เป็นผืนใหญ่จากบริเวณศูนย์กลางเมืองแล้วจะมีพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนชนบทล้อมรอบอยู่ แต่ไม่ได้หมายถึงการสิ้นสุดลงของพื้นที่ปลูกสร้างของเมืองแต่อย่างใด เพราะการประชาสัมพันธ์ให้เมืองเชียงใหม่เป็น "เมืองท่องเที่ยวที่เปี่ยมไปด้วยเสน่ห์" นั้นทำให้เกิดความนิยมสร้างบ้านพักตากอากาศขึ้นตามพื้นที่ ๆ มีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติอันงดงาม จึงมีการ "กระโดดข้าม" ความต่อเนื่องของพื้นที่ปลูกสร้างจากเขตต่อเมืองออกไปใช้พื้นที่ภายนอกในบางบริเวณ โดยเฉพาะด้านที่ติดกับดอยสุเทพ ส่วนพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งมีการเกาะตัวของชุมชนริมน้ำมาแต่อดีตนั้น เริ่มมีการขยายตัวขึ้นทางสูงด้วยอาคารที่ก่อสร้างขึ้นเพื่อรองรับธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น โรงแรม คอนโดมิเนียม เป็นต้น

ข้อจำกัดการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างของเมืองเชียงใหม่บางบริเวณเกิดขึ้นจากเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ ความลุ่มต่ำของสภาพภูมิประเทศจึงต้องลงทุนสูง ทำให้เกิดข้อจำกัดของการขยาย

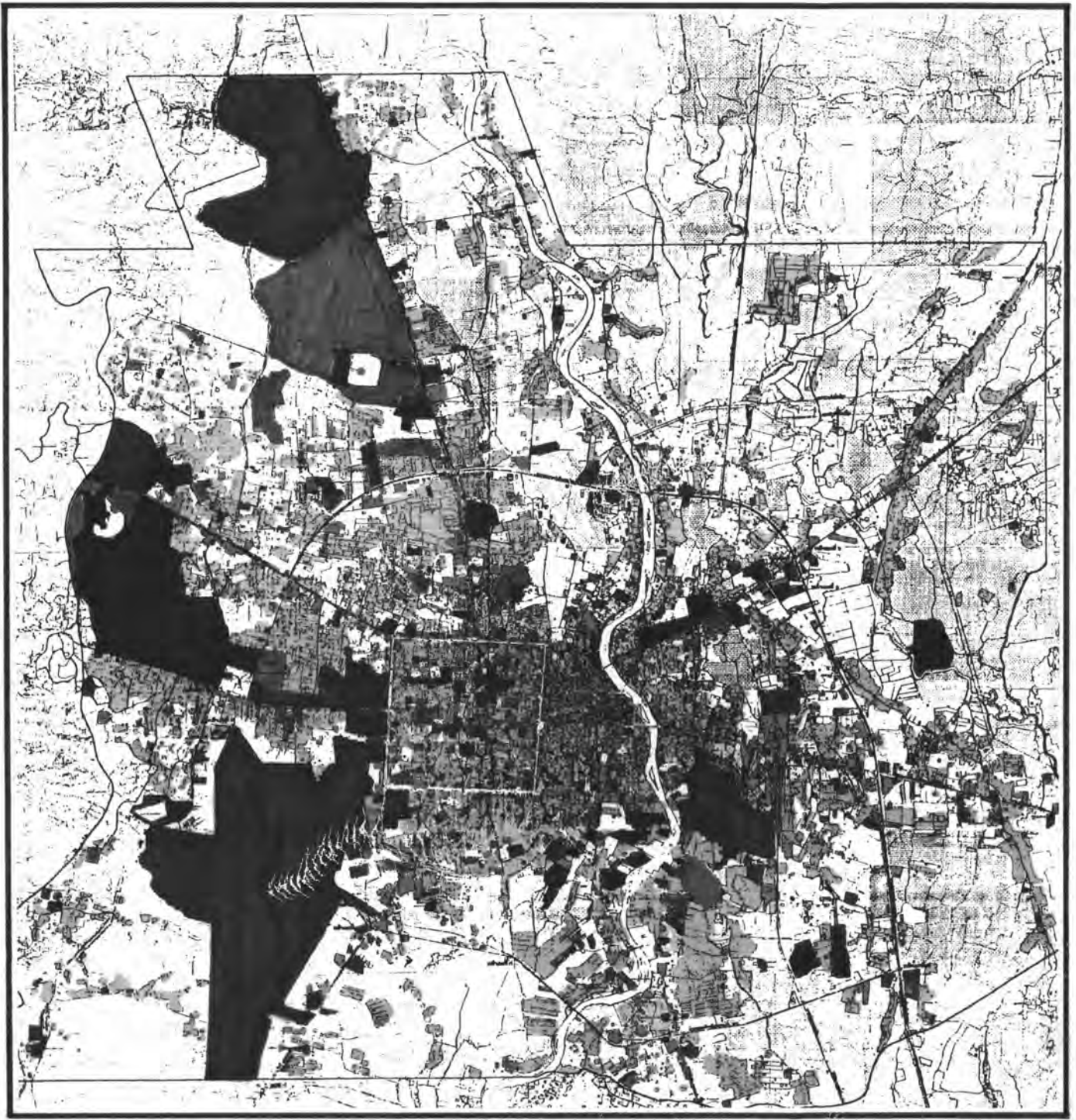
ตัวหึ่งที่มีตำแหน่งที่ตั้งที่อยู่ใกล้ เมืองมากได้แก่ บริเวณที่เคยเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ในอดีตทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกำแพงเมืองชั้นใน บริเวณพื้นที่เกษตรกรรมด้านทิศใต้ของเมืองช่วงตั้งแต่กำแพงเมืองชั้นนอกออกมาจนถึงถนนอ้อมเมืองและต่อเนื่องออกไป การครอบครองพื้นที่ปลูกสร้างของสถานที่ราชการขนาดใหญ่ เช่น ที่ดินทหารด้านทิศเหนือของเมือง ค่ายกาวิละ กองบิน 41 และสนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงพยาบาลสวนดอก เป็นต้น มีผลให้การขยายตัวของชุมชนถูกสะดุดและขาดความต่อเนื่อง ขาดการพัฒนาโครงการสัญจรเข้าไปในพื้นที่ที่เหมาะสมบางบริเวณที่สมควรจะเป็นส่วนรองรับการขยายตัวของเมือง จึงเกิดเป็น "ที่ตาบอด" ขึ้น

จากแผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2530 เรามองเห็นภาพรวมของการใช้พื้นที่ปลูกสร้าง แต่ละประเภทที่สัมพันธ์กันอยู่ ดังนี้

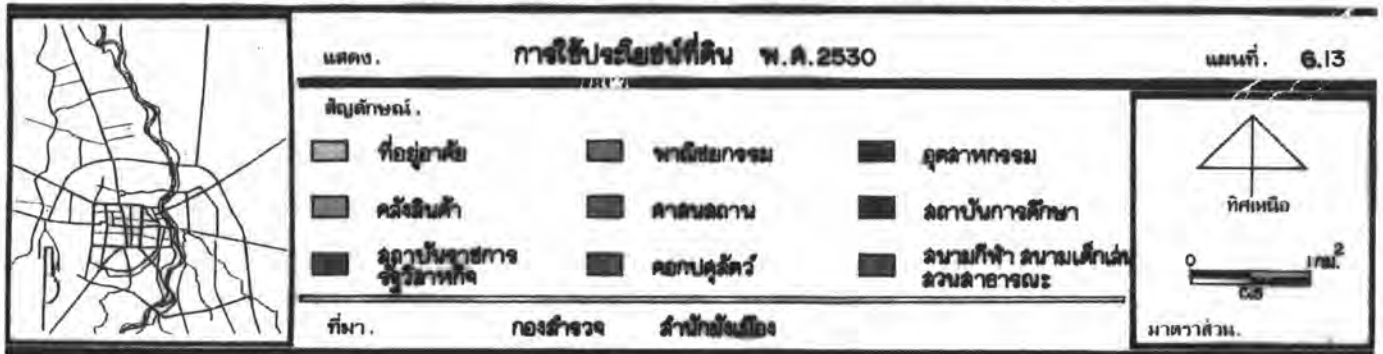
ย่านศูนย์กลางการค้าของเมือง (CENTRAL BUSINESS DISTRICT หรือ C.B.D) จะเกาะตัวอยู่บนพื้นที่ด้านหน้าเมือง บริเวณตั้งแต่กำแพงเมืองชั้นในด้านทิศตะวันออกไปจนจรดริมฝั่งแม่น้ำปิง ซึ่งเป็นย่านการค้าที่ขยายตัวต่อเนื่องจากอดีต ย่านการค้านี้แบ่งตามลักษณะการใช้งาน (FUNCTION) และการให้บริการ (SERVICE) ออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ ย่านการค้าเก่า ได้แก่ บริเวณตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย ร้านค้าริมถนนช้างม่อยและถนนวิชัยานนท์ มีประโยชน์ใช้สอยและการให้บริการแก่ชุมชนด้านการค้าบริการสินค้าประจำวันที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ส่วนย่านการค้าใหม่ ได้แก่ ร้านค้าบริเวณถนนท่าแพ* และบริเวณถนนช้างคลานมีกิจกรรมการค้าที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นโรงแรม ห้างสรรพสินค้า บริการนำเที่ยว บริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ฯลฯ โดยมีศูนย์กลางของย่านอยู่บริเวณกลุ่มโรงแรม และตลาดสินค้าพื้นเมือง (NIGHT BAZAAR)

ถนนการค้าของเมือง บริเวณริมถนนสายสำคัญของเมืองโดยเฉพาะถนนรัศมีที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อระหว่างชุมชนเมืองกับชุมชนภายนอกนั้นจะมีการเกาะตัวของร้านค้าไปตลอดแนวในลักษณะ RIBBON TYPE ถนนที่มีกิจกรรมการค้าเกาะตัวไปตลอดแนวและมีความเด่นชัดมาก ได้แก่ ถนนโชตนา ถนนเจริญเมือง เชื่อมต่อชุมชนเมืองกับอำเภอแม่ริม และอำเภอสันกำแพง ตามลำดับ

* ร้านค้าบริเวณถนนท่าแพ เป็นย่านการค้าที่มีมาแต่อดีต แต่เมื่อธุรกิจการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่ขยายตัว จึงเปลี่ยนแปลงกิจกรรมการค้าบริการแก่ชุมชนมาให้บริการด้านการท่องเที่ยว เพราะเป็นถนนหลักที่นักท่องเที่ยวเข้าสู่เมืองเก่าทางประตูท่าแพ

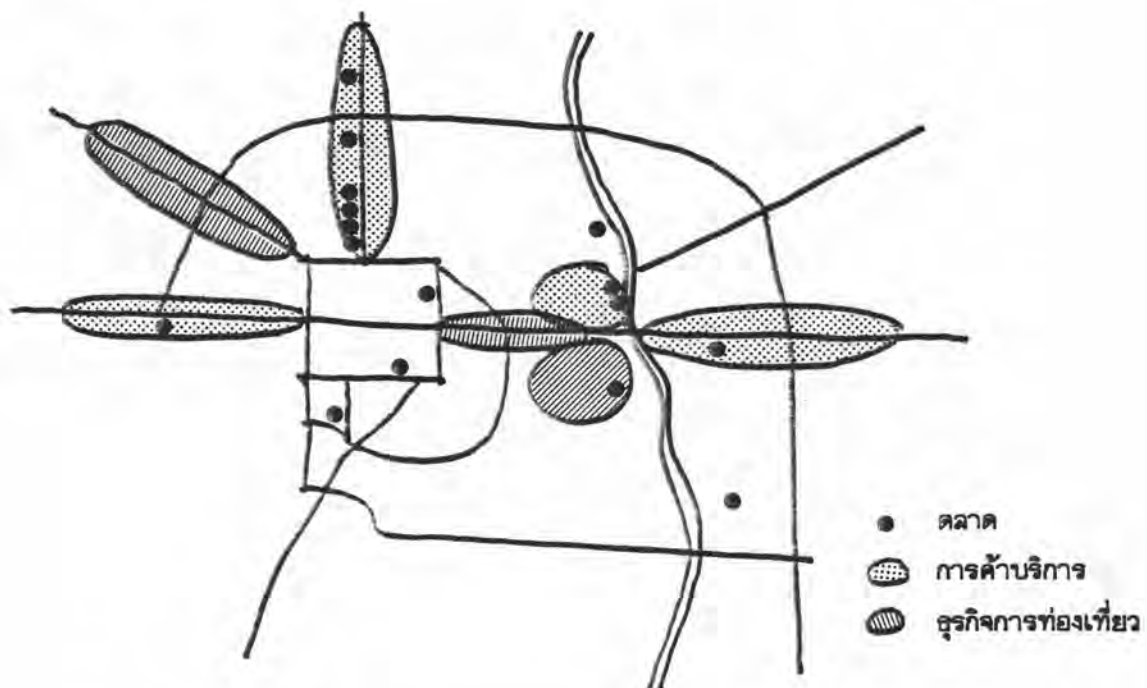

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

กิจกรรมการค้าบริการส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าประเภทเครื่องจักรกลเพื่อการเกษตรกรรม และวัสดุก่อสร้าง สาเหตุที่มีร้านค้าจำนวนมากก็เพราะ อาเภอแม่ริมและอาเภอสันกำแพงมีระยะทางห่างจากชุมชนเมืองประมาณ 15-20 กิโลเมตรและเป็นชุมชนที่กำลังมีการขยายตัว ถนนห้วยแก้วมีการเกาะตัวของกิจกรรมการค้าที่สนองตอบต่อธุรกิจการท่องเที่ยว เพราะเป็นถนนหลักที่นำการเข้าถึงไปสู่พระธาตุดอยสุเทพ แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอันดับแรกของเมืองเชียงใหม่ ถนนสุเทพมีกิจกรรมการค้าที่ให้บริการแก่ นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ ผู้คนจากโรงพยาบาลสวนดอก ส่วนถนนสายสำคัญอื่น ๆ ของเมือง เช่น ถนนพระปกเกล้า ถนนราชดำเนิน ถนนราชมรรคา ถนนราชเชียงใหม่ ถนนวัวลาย ถนนทิพย์เนตร ฯลฯ ก็จะมีกลุ่มของร้านค้าเกาะตัวอยู่เป็นระยะตามลักษณะทั่วไปของการเกิด RIBBON TYPE ในประเทศไทย

ตลาดระดับรองที่ให้บริการแก่ชุมชนในละแวก เนื่องจากพื้นที่เมืองขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง และตลาดก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ตลาดวโรรส ตลาดต้นลำไย และร้านค้าบริเวณถนนช้างม่อย ถนนวิชัยานนท์ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองจึงไม่สามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ทั่วถึง ตลาดระดับรองจะถูกสร้างขึ้นในบริเวณที่มีชุมชนอยู่หนาแน่น และบนทำเลที่ตั้งที่มีการเข้าถึงได้สะดวก เช่นริมถนนสายหลัก บริเวณหน้าประตูเมือง ซึ่งมีการบรรจบกันของเส้นทาง ปากทางของถนนที่รวบเอาการจราจรภายใน BLOCK ออกมาสู่ถนนใหญ่ เป็นต้น

ภาพที่ 6.15 พื้นที่ปลูกสร้างประเภทพาณิชย์ยกรรม

ตลาดประตูช้างเผือก

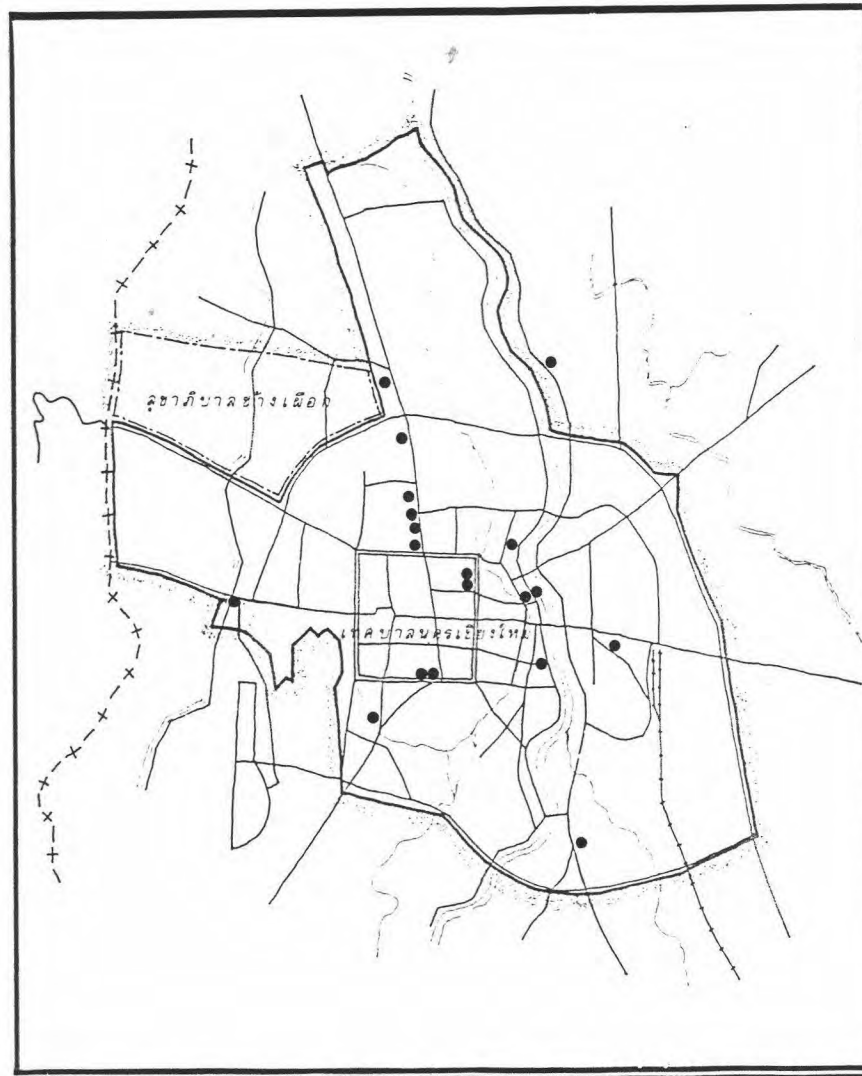
ตลาดลมเพชร

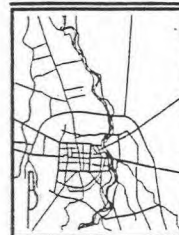
ตลาดประตูเชียงใหม่

ตลาดต้นพยอม

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงการค้าปลีกและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

มาตรา. ๑ นิ้ว = ๑ กิโลเมตร

สัญลักษณ์.

● ตลาด

ภาพที่ 6.16

ทิศเหนือ

ที่มา. กองวิจัย สำนักงานผังเมือง

มาตราส่วน.

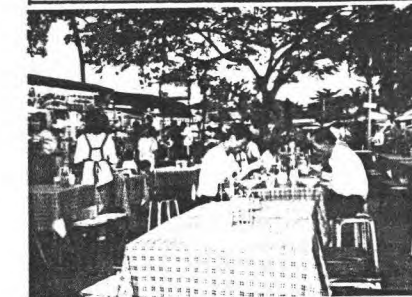
ตลาดต้นลำไย

ตลาดวโรรส

NIGHT BAZAAR

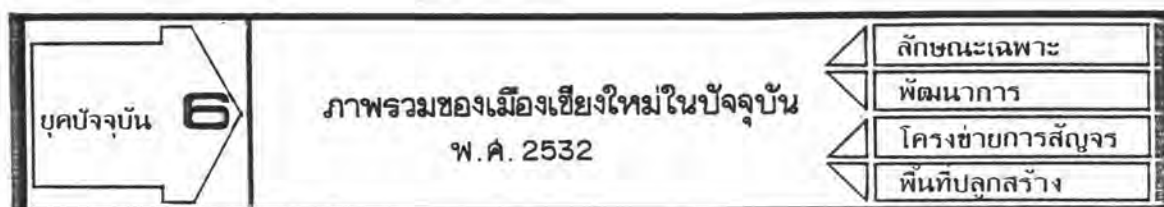
ตลาดอนุดาร์

พื้นที่ปลูกสร้างภายใน เขต เมืองเก่า* มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่หลากหลายประเภท ได้แก่ วัด ตลาดและร้านค้า บ้านและชุมชน สถานที่ราชการ สถานศึกษา โรงงานอุตสาหกรรม (เดิม) คลังสินค้า สวนสาธารณะ อยู่อย่างครบถ้วน แต่ละประเภทจะมีขนาดเล็ก ๆ ที่ต่อเนื่องกันไปจนเต็มพื้นที่กำแพงเมืองชั้นใน เดิมเคยเป็นที่ตั้งขององค์ประกอบที่สำคัญของเมืองทางด้านการบริหาร ด้านศรัทธาความเชื่อ ต่อมาศูนย์ราชการได้โยกย้ายออกไปใช้พื้นที่ด้านนอก คงเหลือแต่วัดที่สำคัญ จึงทำให้บริเวณดังกล่าวกลายเป็นศูนย์กลางทางศิลปวัฒนธรรมของเมือง และเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวแทน พื้นที่บริเวณกำแพงเมืองชั้นนอกส่วนใหญ่เป็นที่ตั้งของวัดขนาดเล็ก ร้านค้าและชุมชน ด้านทิศตะวันออกจะมีกิจกรรมการค้าเกาะตัวตามแนวถนนสายสำคัญมากกว่าทางด้านทิศใต้ เพราะมีความต่อเนื่องกับย่านศูนย์กลางการค้าของเมือง แต่ชุมชนที่อยู่ด้านหลังภายใน BLOCK แต่ละ BLOCK นั้นยังคงสภาพความเป็นชุมชนพื้นเมืองอยู่ เช่น เดียวกันกับชุมชนที่อยู่ทางด้านทิศใต้

ทางด้านทิศตะวันตกของเมืองมีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างประเภทสถานที่ราชการ และสถานศึกษาเป็น MASS ขนาดใหญ่ ตลอดแนวตั้งแต่ด้านทิศเหนือจรดด้านทิศใต้ ได้แก่ ศูนย์ราชการ สนามกีฬาทหารบกจังหวัดเชียงใหม่ กองร้อยอาสารักษาดินแดนจังหวัดเชียงใหม่ที่ 8 ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาและฝึกอบรมโคนม สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล สำนักงานศูนย์บำรุงพันธุ์ไม้มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ แขวงการทางเชียงใหม่ โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ สำนักงานไปรษณีย์โทรเลขเขต 5 กองบิน 41 สนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ และการประปาเชียงใหม่ (การประปาที่ 2) ดังนั้นทางด้านทิศตะวันตกของเมืองจึงเหมือนมีแนวปราการ 2 ชั้น คือ ดอยสุเทพและพื้นที่ปลูกสร้างดังกล่าวที่เป็นขอบเขตของเมือง

มีการใช้พื้นที่ปลูกสร้างประเภทอุตสาหกรรมและคลังสินค้านำงในบางบริเวณ เพราะส่วนใหญ่เมืองเชียงใหม่จะผลิตสินค้าประเภทงานศิลปหัตถกรรมมากกว่าสินค้าอุตสาหกรรม บริเวณดังกล่าวได้แก่ ริมถนนอ้อมเมืองด้านตรงข้ามกับโรงพยาบาลสวนปรุง บริเวณรอบ ๆ สถานีรถไฟ ซึ่งเป็นย่านอุตสาหกรรมและคลังสินค้าเดิม

* เมืองเก่า หมายถึง พื้นที่เมืองในบริเวณกำแพงเมืองชั้นใน และชั้นนอก

4. กระแสความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของ เมือง เชียงใหม่

ระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา นับตั้งแต่ พ.ศ. 2531 เกิดความเปลี่ยนแปลงทางกายภาพขึ้นมากมายใน เมือง เชียงใหม่ เป็นผลมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างออกไปอย่างกว้างขวางทั้งทางแนวตั้งและแนวนอน เกิดการกัดกินที่ดินเพื่อ เก็งกำไร เกิดการพัฒนาที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ การถาโถมเข้ามาของนักลงทุนภายนอกที่มุ่งผลตอบแทนทาง เศรษฐกิจ เพียงด้านเดียวโดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและงานสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่ต่อ เนื่องมาจากอดีต จึง เป็นปัญหาสำคัญของ เมือง เชียงใหม่ที่ เชน็ญอยู่และกำลังต้องการ "ทางออก"

การศึกษาในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่การขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ การขยายตัวของพื้นที่ เมือง ในแนวนอนที่เกิดจากโครงการบ้านจัดสรร และการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองในรูปแบบต่าง ๆ การเกิดอาคารสูง ความขัดแย้งและความพยายามแก้ปัญหาของท้องถิ่นกับการสูญเสีย เอกลักษณ์และสภาพแวดล้อมของ เมือง เพื่อที่จะ เข้าใจสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น และจะได้ นำผลการศึกษาวิทยานิพนธ์ มาเสนอแนะทาง เลือกของการแก้ปัญหาที่เหมาะสม เพื่อให้การอนุรักษ์และพัฒนา ก้าวไปพร้อม ๆ กัน

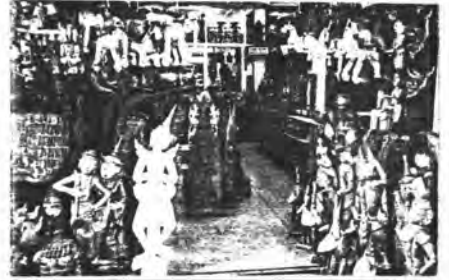
4.1 การขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา เอกชน เพื่อจัดทำแผนหลักพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด เชียงใหม่ และในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) จึงกำหนดให้จังหวัด เชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวในระดับภาค การลงทุน ด้านโครงสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของเมืองและการประชาสัมพันธ์ในปี พ.ศ. 2531 เป็นปี ท่องเที่ยวไทยของรัฐบาล การลงทุนของเอกชนด้านที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อให้ บริการแก่การท่องเที่ยว นั้น ก่อให้เกิดการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังจะ เห็นได้ จากสถิติการ เข้ามาของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2525 เป็นต้นมา

ตารางที่ 6.9 สถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัด เชียงใหม่ พ.ศ.2525-2531

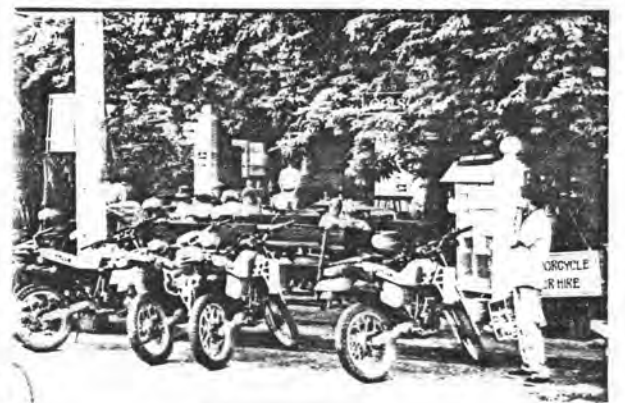
พ.ศ.	จำนวนนักท่องเที่ยว		รวม
	คนไทย	ต่างประเทศ	
2525	372,146	136,171	508,317
2526	398,214	144,791	534,005
2527	355,809	161,451	517,260
2528	345,649	215,600	561,249
2529	442,078	268,129	710,207
2530	475,290	352,376	827,666
2531	527,630	418,249	945,879

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

ถึงแม้ว่าภาพรวมของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จะก่อให้เกิดผลดีทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งในแง่การเพิ่มขึ้นของการจ้างงานและรายได้ (คำถาม : ใครเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์ส่วนใหญ่ จากผลการพัฒนานี้ คนในท้องถิ่นหรือนักลงทุนจากภายนอก) แต่การท่องเที่ยวก็ส่งผลกระทบต่อ สังคมและกายภาพด้วย ทางด้านสังคม เมืองเชียงใหม่ เริ่มสูญเสียความเด่นชัดของเอกลักษณ์เฉพาะ ตัว ไม่ว่าจะเป็นวิถีชีวิตของผู้คน การแต่งกาย ภาษา วัฒนธรรมประเพณี งานศิลปหัตถกรรม เพราะรับอิทธิพลทางความคิด ทัศนคติ รูปแบบจากภายนอกโดยเฉพาะอารยธรรมจากกรุงเทพฯ และประเทศตะวันตกที่เข้ามาพร้อม ๆ กับนักท่องเที่ยว การแสดงออกในวัฒนธรรมประเพณี ศิลป-หัตถกรรมต่าง ๆ จึงเป็นไปเพื่อ "ขาย" มิได้เกิดขึ้นจากวิถีชีวิตที่แท้จริง คุณค่าของงานเหล่านั้น จึงด้อยลงทุกขณะ ทางด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ ป่าเขาซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธาร ลำน้ำสายต่าง ๆ พื้นที่เกษตรกรรม ความบริสุทธิ์ของอากาศ ฯลฯ ได้ถูกทำลายลงจากการเข้าไปเที่ยวชมด้วยปริมาณของผู้บริโภคที่เกินกว่าธรรมชาติจะรับมือไว้ได้ สถาบันद्यกรรมก็ เปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิม ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวแบบ "ล้านนา" ลดลง หรือถ้ามีก็เป็น ไปในลักษณะ "เสแสร้ง" และรับเอารูปแบบใหม่ ๆ ตามสมัยนิยมเข้ามาใช้

ภาพที่ 6.17 การขายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่

ซีไอซี ยืดโรงแรมเหนือ ท่อมพันล้านซื้อปล่อยหลวง

ผุดเฮลท์คลับ 500 ล้าน
กว่าพันไร่ที่เชียงใหม่

ท่อมพันล้านสร้าง ต้นปิงวาเลย์

ซีไอซี

กรมการแพทย์
สำนักงานแพทย์

ชม.ชม

เอกอัครราชทูตบรูไน

สร้าง

ศึก "หินขาด" ที่ชม.ระบาคหนัก
ชกอนโคฯ ล้านนามีสิทธิ์สะดุด

บ้านระดับกลางอนาคตยาวไกล
เชียงใหม่ลุยโลดยังวิ่งได้อีก 3 ปี

ออกเทศบัญญัติคุมก่อสร้างคอนโดมิเนียม

การบูรกรโบราณสถาน

ป้ายโฆษณา

ปัญหาด้านการจราจร

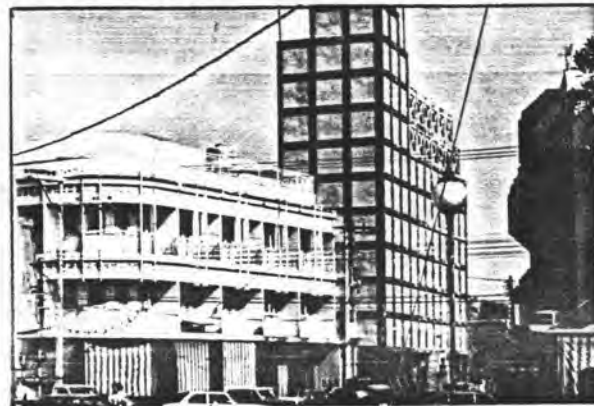
ภาพที่ 6.19 ปัญหาของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

การบูรกรรทางน้ำของเมือง

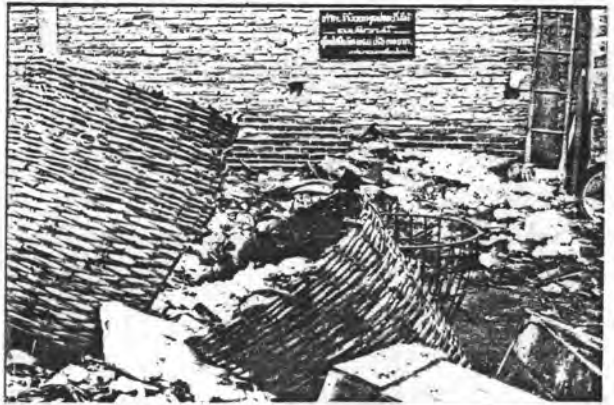
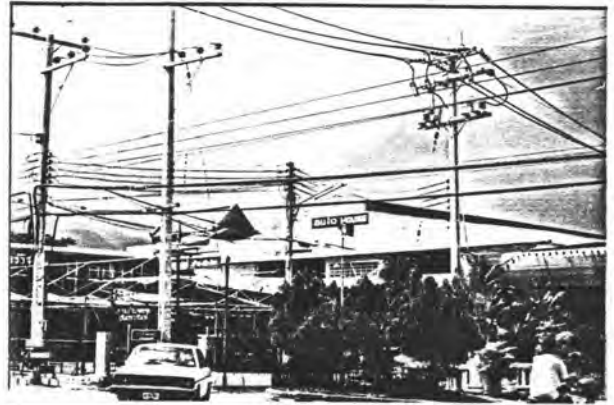

รูปแบบของอาคาร

ปัญหาน้ำเน่า-เสีย

การบริการด้านค่าสาธารณูปโภค

ขยะ

ภาพที่ 6.19 ปัญหาของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน (ต่อ)

ในเรื่องของเมือง เมื่อพิจารณาถึง "จุดขาย" ของการท่องเที่ยวในบริเวณเมือง เชียงใหม่แล้วพบว่า นักท่องเที่ยวจะมาเที่ยวชมธรรมชาติอันงดงาม ศิลปวัฒนธรรมล้านนา วิถีชีวิตของคนเมือง ซึ่งล้วนแต่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เด่นชัด เมื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของ "จุดขาย" กับการตอบสนองต่อความต้องการทางกายภาพแล้ว พบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ จะอยู่ตามเชิงดอยสุเทพ ริมแม่น้ำปิง พื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนชนบทในบริเวณใกล้เคียง จึงเป็นผลที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างออกไปในแนวราบ เพื่อเสนอขายแก่ผู้ต้องการอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของผู้คน ก็จะรวมตัวกันอยู่ในเขตชุมชนไม่ว่าจะเป็น วัด ตลาด บ้าน ฯลฯ ดังนั้นนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งจึงนิยมที่จะพักอยู่ภายในตัวเมือง เพื่อจะได้สัมผัสวิถีชีวิตของผู้คนได้อย่างใกล้ชิด ประกอบกับมีบริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างครบครัน แต่เนื่องจากที่ดินในเมืองมีราคาแพงโดยเฉพาะทำเลที่เป็นย่านธุรกิจ จึงเกิดการขยายตัวทางแนวตั้งหรืออาคารสูงขึ้น ผลกระทบที่เกิดจากการขยายตัวทั้งทางแนวตั้งและแนวราบออกไปอย่างกว้างขวางนี้ ทำให้เมืองเกิดปัญหาเรื่อง การสูญเสียเอกลักษณ์ของความเป็น "เมืองเก่า" หรือ "วานานคร" การบดบังทัศนียภาพของดอยสุเทพ โบราณสถานและวัดที่สำคัญ การสูญเสีย ORIENTATION ของเมืองที่นักวางผังในอดีตได้ฝากไว้ ปัญหาความหนาแน่นของการใช้พื้นที่ ปัญหาความคับคั่งของปริมาณการจราจร ปัญหาความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม ปัญหาการใช้ทรัพยากร เช่น น้ำ ไฟฟ้า น้ำมันที่มีอยู่จำกัดอย่างฟุ่มเฟือย ปัญหาเรื่องประสิทธิภาพของการให้บริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการของรัฐ ฯลฯ

4.2 โครงการบ้านจัดสรรและการพัฒนาพื้นที่ชานเมือง ประมาณ พ.ศ.2507 มีการตัดถนน SUPER HIGHWAY เข้ามาถึงเมืองเชียงใหม่ ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ดินในรูปแบบของ "ที่ดินจัดสรร" ที่มีส่วนบริการเพียงถนนลูกรัง และไฟฟ้าเท่านั้น บริเวณที่มีการจัดสรรที่ดิน ได้แก่ บริเวณสันติธรรมและบริเวณถนนนิมมานเหมินทร์

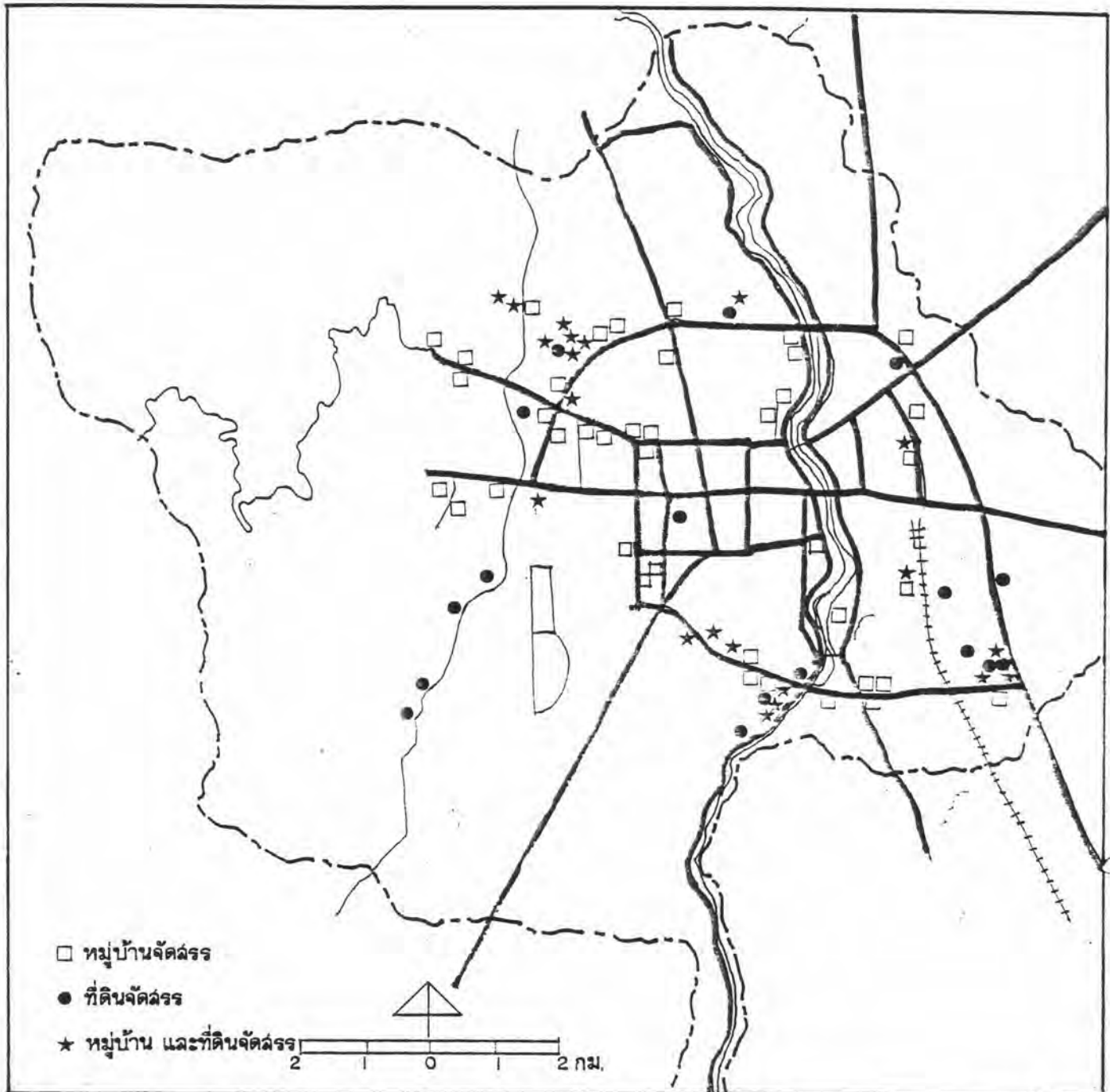
พ.ศ.2517 เกิดการพัฒนาที่ดินในรูปแบบของ "บ้านจัดสรร" เพื่อตอบสนองต่อความต้องการด้านที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง เพราะประชาชนไม่สามารถออมเงินจำนวนมากพอที่จะปลูกสร้างบ้านเองได้ ประกอบกับยังไม่มีทางเลือกอื่นของธนาคารที่กู้ยืมได้ เช่นในปัจจุบัน โครงการบ้านจัดสรรในระยะแรกจึงขายดีและไม่เพียงพอต่อความต้องการ การขยายตัวของที่ดินจัดสรรและบ้านจัดสรรคงดำเนินต่อมาเรื่อย ๆ มีทั้งซบเซาไปในช่วง พ.ศ.2523 เพราะวิกฤตการณ์น้ำมันและเฟื่องฟูขึ้นในปี พ.ศ.2527 ทั้งนี้เพราะรัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนธุรกิจที่อยู่อาศัย ทำให้ธนาคารปล่อยสินเชื่อเพื่อการอยู่อาศัยมากขึ้น เมื่อธุรกิจขยายตัวก็เกิดการแข่งขันในแง่ของ

ทำเลที่ตั้ง คุณภาพ แบบบ้านและบริการต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันผู้จัดสรรก็ต้องการผลกำไรสูงสุดด้วย จึงขยายตัวออกไปสู่พื้นที่ชานเมือง เพราะที่ดินมีราคาถูกและมักจะเกาะตัวอยู่กับถนนวงแหวนเพื่อจะได้ไม่ต้องลงทุนเรื่องโครงสร้างสาธารณูปโภค การให้บริการต่าง ๆ ภายในหมู่บ้านที่จำเป็นต้องมีขึ้น เช่น ระบบระบายน้ำ การกำจัดขยะ ยามรักษาความปลอดภัย สนามเด็กเล่น สโมสรต่าง ๆ ขึ้นกับตัวแปรของทำเลที่ตั้ง คือ ถ้าอยู่ไกลออกไปก็จะต้องเพิ่มส่วนบริการเหล่านี้ให้มากขึ้น เพื่อดึงดูดลูกค้า

พ.ศ.2530 เมืองเชียงใหม่มีโครงการที่ดินจัดสรร 57 แห่ง บ้านจัดสรร 56 แห่ง บ้านและที่ดินจัดสรร 28 แห่ง รวมทั้งสิ้น 141 โครงการ การใช้พื้นที่ส่วนใหญ่จะเกาะตัวอยู่ตามถนนวงแหวนและถนนสายสำคัญที่ทำหน้าที่เชื่อมต่อเมืองกับอำเภอรอบนอก ความต้องการบ้านและที่ดินจัดสรรในระยะหลังนี้ นอกจากจะสนองตอบต่อความต้องการด้านที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนที่เพิ่มมากขึ้นจากการเป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบนแล้ว ยังมีความต้องการจากภายนอก โดยเฉพาะคนกรุงเทพฯที่จะซื้อไว้เป็นบ้านตากอากาศ หรือบ้านหลังที่ 2 อีกด้วย

ตั้งแต่ พ.ศ.2531 เป็นต้นมาที่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขยายตัว จึงเกิดความต้องการจากภายนอกจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นจากกรุงเทพฯ จากจังหวัดอื่น ๆ หรือจากต่างประเทศที่จะมีบ้านตากอากาศในจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นการพัฒนาที่ดินในระยะหลังนี้จึงเน้นจุดประสงค์ด้านการพักผ่อนตากอากาศมากกว่าความต้องการเพื่ออยู่อาศัยอย่างแท้จริง นอกจากโครงการบ้านและที่ดินจัดสรรแล้ว ยังมีการพัฒนาที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นอีกมากมาย เช่น สนามกอล์ฟ สปอร์ตคลับ เมมเบอร์คลับ คันทรี่คลับ รีสอร์ท ชาเลย์ สวนเกษตร ฯลฯ ซึ่งมักจะตั้งอยู่ใกล้กับป่าเขา ต้นน้ำลำธาร หรือบนพื้นที่เกษตรกรรมอันอุดมสมบูรณ์ของที่ราบที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังจะพบได้จากข้อความที่สัมภาษณ์ขยายโครงการต่าง ๆ เช่น "...พบทัศนียภาพแสนสวยด้วยขุนเขาตระหง่าน สายธารไหลรี กลิ่นไอที่บริสุทธิ์ และบรรยากาศสงบเงียบที่เป็นเสน่ห์ของล้านนา..." "...หลายคนฝันถึงเชียงใหม่ หลายคนฝันถึงแม่ปิง หลายคนฝันที่จะได้ครอบครอง...ที่ที่ฝันของคุณจะเป็นความจริง..." "...สร้างสุขภาพกายสุขภาพใจในโลกส่วนตัวท่ามกลางม่านหมอกและอ้อมโอบของขุนเขา..."

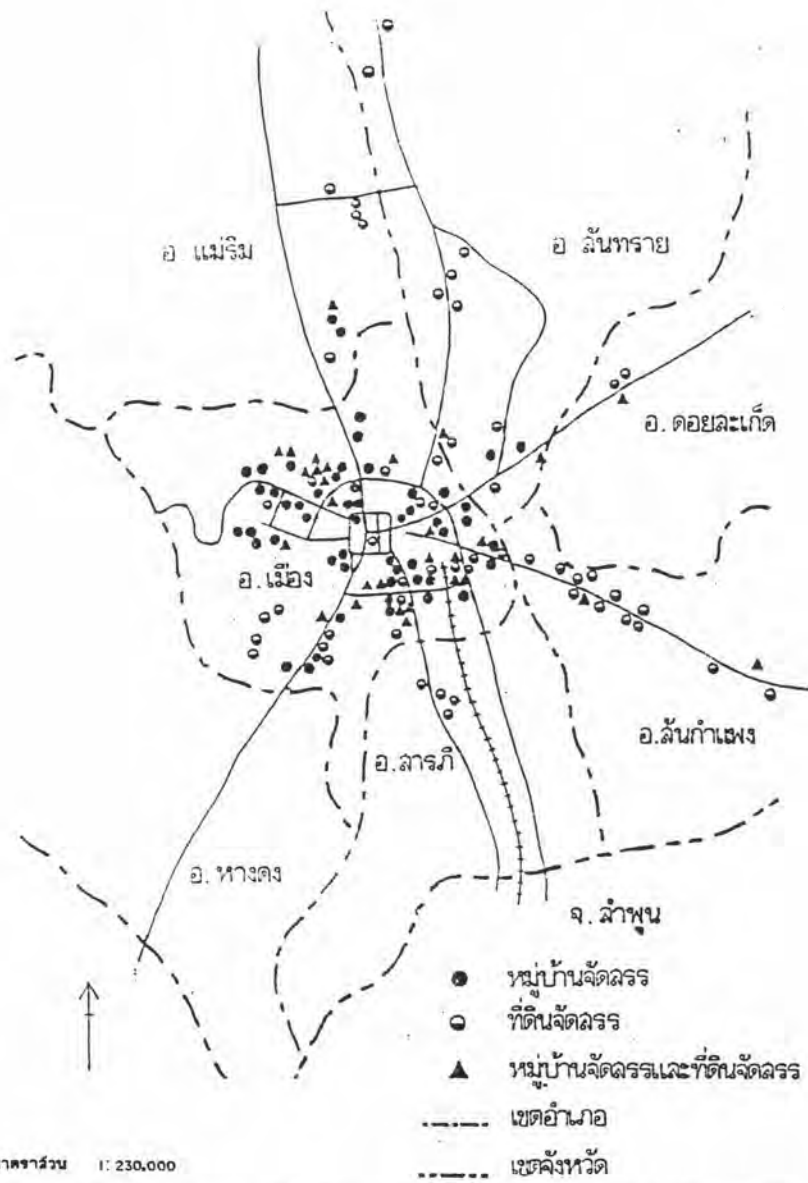
การขยายตัวทางแนวราบของโครงการบ้านจัดสรร และการพัฒนาพื้นที่ชานเมืองในลักษณะเช่นนี้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ การบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม และประสิทธิภาพการให้บริการของเมือง

แผนที่ 6.14 ที่ตั้งหมู่บ้านและที่ดินจัดสรรบริเวณตัวเมืองเชียงใหม่

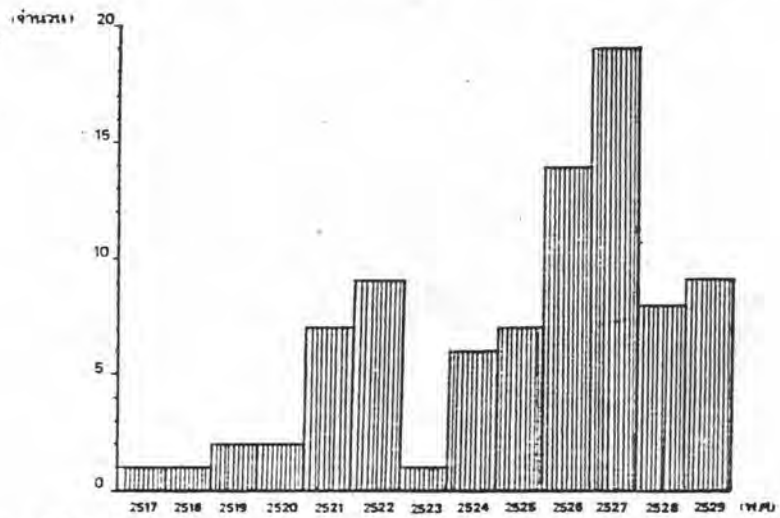
ที่มา: สุริย์ บุญญาบุพงศ์

เขตพื้นที่	จำนวนโครงการ (แห่ง)		
	บ้านจัดสรร	ที่ดินจัดสรร	บ้านและที่ดินจัดสรร
1 ตัวเมืองเชียงใหม่ (รอบถนนวงแหวนด้ายอ้อมเมือง)	43	17	20
2 ถนนด้ายเชียงใหม่ - แมริม	3	2	1
3 ถนนด้ายแมริม - แม็กจี	-	4	-
4 ถนนด้ายเชียงใหม่ - พ้าจาว	1	6	1
5 ถนนด้ายเชียงใหม่ - ล้านกำแพง	2	13	3
6 ถนนด้ายเชียงใหม่ - ดอยชะเกิด	2	4	2
7 ถนนด้ายเชียงใหม่ - ล้านทราย	1	2	-
8 ถนนด้ายเชียงใหม่ - ลำพูน	-	6	-
9 ถนนด้ายเชียงใหม่ - หางตง	4	3	1
รวม	56	57	28

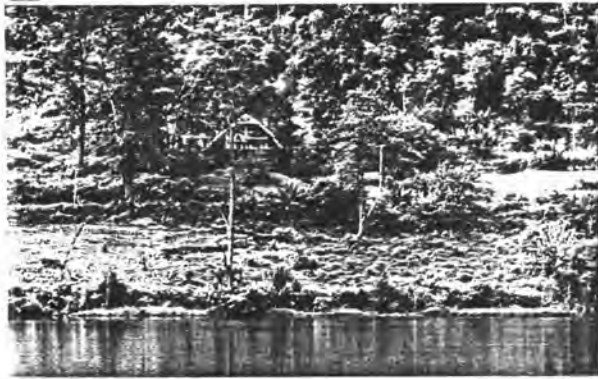
มาตราส่วน 1: 230,000

แผนที่ 6.15 ที่ตั้งและการกระจายตัวของโครงการบ้านและที่ดินจัดสรรในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2517-2529

แผนภูมิที่ 6.2 การขยายตัวของโครงการบ้านจัดสรรในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2517-2529

ที่มา: สุวิทย์ บุญญาบุษพงศ์

ขายที่เชียงใหม่

8 ไร่ 1 งาน 80 ตารางวา ติดถนนไฮเวย์ เชียงใหม่-ดอยสะเก็ด ก.ม.ที่ 5 จากตัวเมืองเชียงใหม่ หน้ากว้าง 75 เมตร ลึก 180 เมตร ทร.วาละ 2,800 บาท

โทร. (053) 251-184

เจ้าของขายเอง

● ขายที่เชียงใหม่คันทรี่โฮม ค่วน ทร.ว.ละ 2,500 บาท 2 แปลง (2 ไร่ กับ 2 ไร่กว่า) โทร. (077) 511-411 สุภาภรณ์

ที่ดิน อ.แม่อิง จ.เชียงใหม่

เนื้อที่รวม 12 ไร่ 1 งาน 27 ตร.วา อยู่ข้างเนินเขา วิวสวยงาม อ.แม่อิง จ.เชียงใหม่ ต้องการขายยกหมดแปลง 6 ล้านบาท

ภาพที่ 6.20 การขยายตัวของที่ดินชานเมืองและนอกเมืองเชียงใหม่

ขายที่ดินสวยเชียงใหม่

ที่รึมน้ำ 38.ไร่ ที่อ.สันทราย ห่างจาก จ.เชียงใหม่ 12 ก.ม.เท่านั้น ติดแม่น้ำ ติดถนน ไฟฟ้าผ่าน วิวสวยมาก ทร.วาละ ๑๐๐ บาท สนใจติดต่อ โทร.(๐53)218-971

ที่ดินริมแม่น้ำปิง 2.5 ไร่

ติดแม่น้ำ 70 เมตร อยู่ในเขตเทศบาล เมืองเชียงใหม่ ริมถนนป่าตัน โทร. 391-3224 หลัง 10.00 น.

ที่ดินถมแล้วติดแม่น้ำปิง

ห่างจากศาลากลางจ.เชียงใหม่ 2 ก.ม. เนื้อที่ 58 ไร่ หน้ากว้างติดแม่น้ำปิง 320 ม. ติดต่อ โทร. 226-0099 คุณกรรณิการ์

168 ห้อง อำเภอเชียงดาว 4 แห่ง จำนวน 100 ห้อง และกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ อีก 7 อำเภอ 10 แห่ง จำนวน 209 ห้อง

ถึงแม้ว่าจะมีที่พักให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่เพียงพอ และคงมีการลงทุนในกิจการด้านที่พักที่เป็นโรงแรมทั้งที่เกิดขึ้นใหม่และขยายจากกิจการเดิม ดังนี้

ตารางที่ 6.11 โครงการโรงแรมในเมืองเชียงใหม่ พ.ศ.2533-2535

พ.ศ.	ชื่อโครงการ	จำนวนห้องพัก	หมายเหตุ
2533	เชียงใหม่พลาซ่า	450 ห้อง	ขยายกิจการ
2534	ช้างเผือก	200 ห้อง	ขยายกิจการ
	อินทนิล	200 ห้อง	ขยายกิจการ
2535	ริมปิง	200 ห้อง	ขยายกิจการ
	กาดสวนแก้ว	700 ห้อง	ใหม่
	ลิตเติ้ล ดิก	600 ห้อง	ใหม่
	รวม	2,350 ห้อง	

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การใช้พื้นที่ของโรงแรมส่วนใหญ่จะเกาะตัวอยู่บริเวณถนนช้างคลาน ซึ่งเป็นย่านศูนย์กลางของธุรกิจการท่องเที่ยว และริมถนนห้วยแก้วซึ่งเป็นถนนสายสำคัญของการท่องเที่ยว

คอนโดมิเนียม เป็นรูปแบบใหม่ของอาคารชุดพักอาศัยที่ขายสิทธิการเป็นเจ้าของแก่ผู้ซื้อ คอนโดมิเนียมในเมืองเชียงใหม่ เริ่มมีขึ้นในปีพ.ศ.2529 เป็นลักษณะของที่อยู่อาศัยราคาสูงในเมือง ระยะแรกนั้นไม่ได้รับความนิยมแต่เมื่อธุรกิจการท่องเที่ยวขยายตัวในปีพ.ศ.2531 ความต้องการด้านที่พักจึงเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีการแห่ซื้อที่ดินเพื่อไว้รับรองนักท่องเที่ยวแทนการเช่าโรงแรมซึ่งมีราคาสูงกว่ามาก ความต้องการบ้านตากอากาศจากภายนอกส่วนหนึ่งก็เริ่มเปลี่ยนแปลงจากโครงการบ้านจัดสรรมาเป็นคอนโดมิเนียม กุมภาพันธ์ 2533 มีโครงการคอนโดมิเนียมที่

4.3 อาคารสูง การเกิดอาคารสูง เป็นผลมาจากการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เริ่มต้นจากความต้องการด้านที่พักของนักท่องเที่ยว ในรูปของโรงแรมที่เช่าพักแบบชั่วคราว และพัฒนาเป็นคอนโดมิเนียม ซึ่งสามารถซื้อสิทธิการเป็นเจ้าของได้ในระยะหลัง

ตารางที่ 6.12 การพักค้างคืนของนักท่องเที่ยว พ.ศ.2531

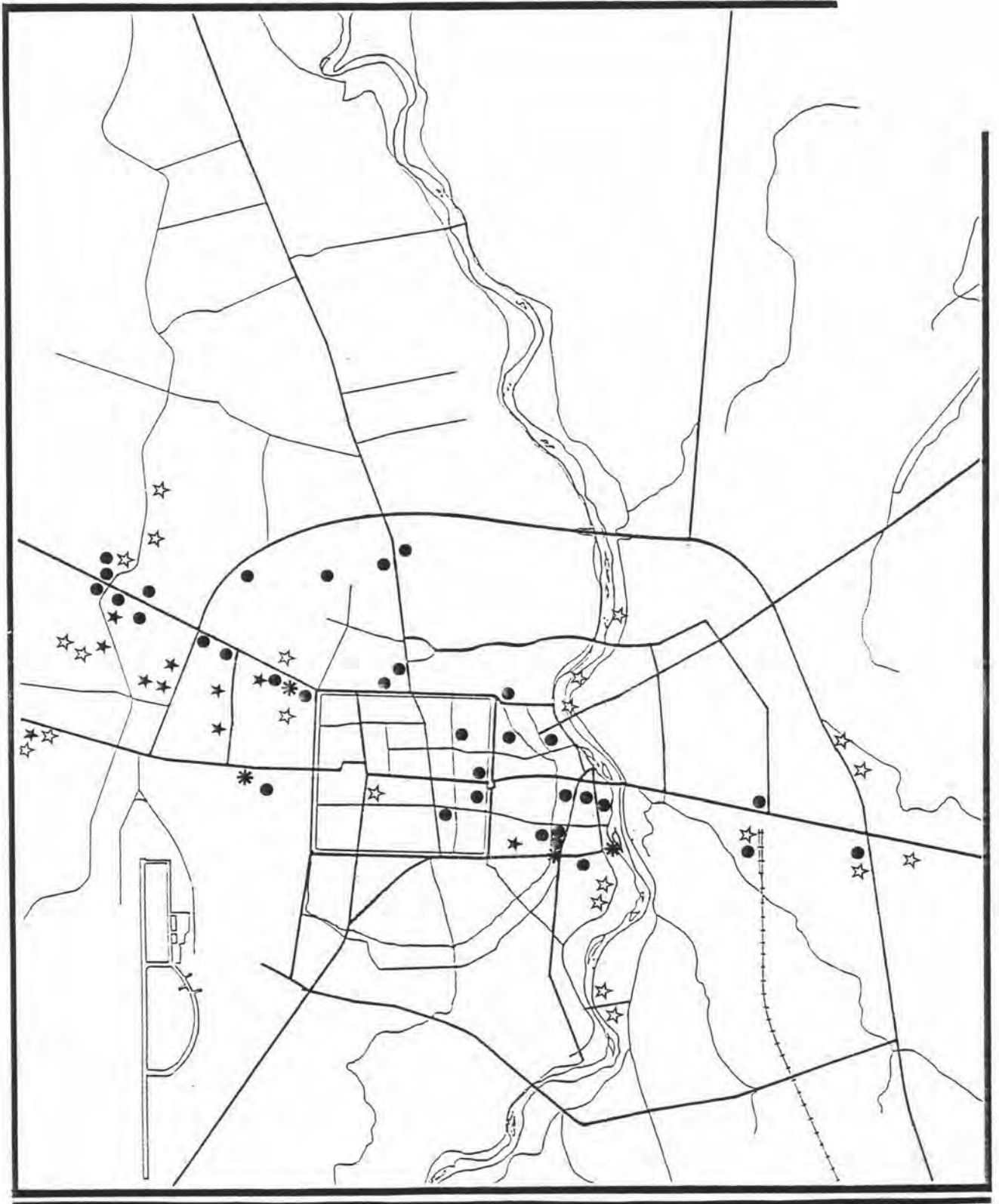
รายการ	คนไทย	ต่างประเทศ	รวม
จำนวนผู้มาเยี่ยมเยือน	1,783,418	436,312	2,219,730
- นักท่องเที่ยว*	1,418,893	432,521	1,851,414
- นักทัศนจร**	364,525	3,791	368,316
จำนวนนักท่องเที่ยวจำแนกตามที่พัก	1,418,893	432,521	1,851,414
- โรงแรม	503,563	329,367	832,930
- เกสต์เฮาส์	24,067	88,882	112,949
- บ้านญาติ/เพื่อน	733,147	5,706	738,853
- บ้านพักรับรอง	92,562	1,567	94,149
- วัดและอื่น ๆ	65,534	6,999	72,533
ระยะเวลาพำนักเฉลี่ยของนักท่องเที่ยว	3.23	4.20	3.46

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ : * นักท่องเที่ยว หมายถึง ผู้มาท่องเที่ยวและพักค้างคืน

** นักทัศนจร หมายถึง ผู้มาท่องเที่ยวแต่ไม่ได้พักค้างคืน

พ.ศ.2532 จังหวัดเชียงใหม่มีห้องพักที่ให้บริการแก่นักท่องเที่ยวจำนวน 3,227 ห้อง แบ่งออกเป็นโรงแรม 123 แห่ง จำนวน 6,714 ห้อง เกสต์เฮาส์ 89 แห่ง จำนวน 1,264 ห้อง และอื่น ๆ อีก 12 แห่ง จำนวน 249 ห้อง เป็นที่พักที่อยู่ในเขตอำเภอเมือง 188 แห่ง จำนวน 7,512 ห้อง อำเภอแม่ริม 12 แห่ง จำนวน 238 ห้อง อำเภอฝาง 10 แห่ง จำนวน

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนามากาของโครงการสร้างที่พักส้วงในบริเวณนครเชียงใหม่

แสดง.

ที่ตั้งโรงแรมและคอนโดมิเนียม

แผนที่. 6.16

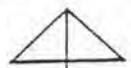
สัญลักษณ์.

● โรงแรม

★ คอนโดมิเนียม

* โครงการโรงแรม

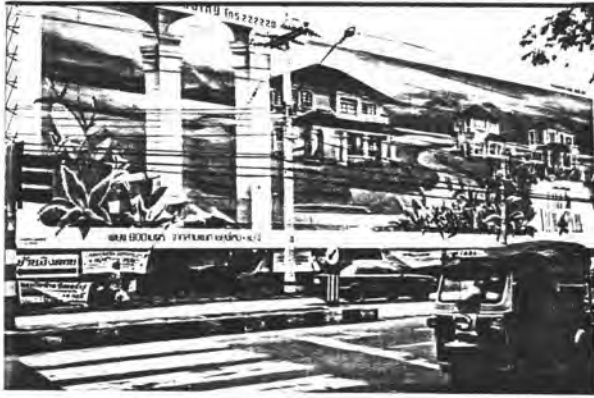
☆ โครงการคอนโดมิเนียม

ทิศเหนือ

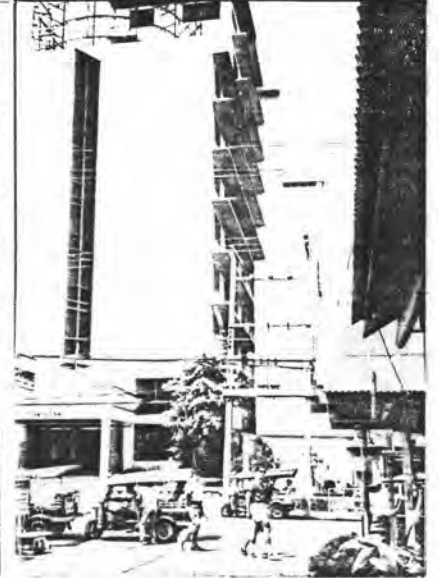
ที่มา. ศิริชัย นฤมิตรเรขการ , ธันวาคม 2532

ขนาดถ่าน.

บ้านจัดสรร

คอนโดมิเนียม

โรงแรม

ภาพที่ 6.21 บ้านจัดสรร คอนโดมิเนียมและโรงแรม
ในเมืองเชียงใหม่

สร้างเสร็จ 27 โครงการ จำนวนมากกว่า 6,000 หน่วย มีนาคม 2533 เฉพาะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่มีการขออนุญาตปลูกสร้างคอนโดมิเนียมไปแล้ว 39 โครงการ นอกเขตเทศบาล 7 โครงการ และยังมีโครงการอีกจำนวนมากที่กำลังจะลงทุนปลูกสร้าง บริเวณที่คอนโดมิเนียมกระจุกตัวอยู่ ได้แก่ เชียงดอยสุเทพริมถนนห้วยแก้วและถนนคันคลองชลประทาน ริมฝั่งแม่น้ำปิง และสี่แยกถนน SUPER HIGHWAY ตัดกับถนนเชียงใหม่-สันกำแพง คอนโดมิเนียมจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกให้บริการแก่ผู้ซื้อตามสมควร แต่จะดึงดูดผู้ซื้อด้วยทำเลที่ตั้งที่มีทิวทัศน์งดงาม ทำเลที่ตั้งที่อยู่ย่านใจกลางเมือง ย่านธุรกิจการค้า อยู่ใกล้สถานที่สำคัญต่าง ๆ ของเมือง เช่น โรงพยาบาล สนามบินตลาด หรืออยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเมือง คอนโดมิเนียมราคาถูกจะมีกลุ่มเป้าหมายที่ลูกค้าในท้องถิ่น แต่ถ้าเป็นคอนโดมิเนียมราคาแพง ก็จะเน้นกลุ่มเป้าหมายลูกค้าจากกรุงเทพฯ และชาวต่างประเทศ

อาคารสูงที่เกิดขึ้นทั้งโรงแรมและคอนโดมิเนียมโดยทั่วไปจะมีความสูงเฉลี่ยตั้งแต่ 10-26 ชั้น ในขณะที่อาคารบ้านเรือนทั่วไปส่วนใหญ่จะสูงประมาณ 2-4 ชั้น เท่านั้น

4.4 ข้อขัดแย้งและความพยายามของท้องถิ่นกับการแก้ปัญหาเรื่องอาคารสูงในเมืองเชียงใหม่ เกิดกระแสต่อต้านและคัดค้านการเกิดอาคารสูงโดยเฉพาะคอนโดมิเนียมขึ้นในเมืองเชียงใหม่ โดยชมรมเพื่อเชียงใหม่และกลุ่มนักศึกษาซึ่งให้เหตุผลว่า เมืองเชียงใหม่ เป็นเมืองที่มีศิลปวัฒนธรรมประเพณีอันเก่าแก่ควรที่จะได้อนุรักษ์รักษาไว้ เป็นเมืองที่มีโบราณสถานและวัดวาอารามมากมายโดยเฉพาะในเขตชุมชนเมือง การสร้างอาคารสูงค่าวิสัยถือว่าเป็นการลบหลู่ศาสนา นักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวชมทัศนียภาพอันงดงามของบ้านเมืองมากกว่ามาพบป่าคอนกรีต คอนโดมิเนียมย่อมก่อให้เกิดปัญหาด้านสาธารณูปโภคและการระบายน้ำต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเรื่องความปลอดภัยจากการเกิดแผ่นดินไหวซึ่งในระยะหลังนี้เกิดขึ้นเสมอ

มีผู้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อขัดแย้งเรื่องอาคารสูงในเมืองเชียงใหม่หลายประเด็น เช่น ดร.ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่ "...สิ่งที่กำลังเกิดขึ้นที่เชียงใหม่เป็นอาการของเมืองที่กำลังเติบโต และไม่ใช้ความผิดของใคร...การหยุดยั้งความเจริญในการพัฒนาเมืองเชียงใหม่...ไม่สามารถหยุดยั้งได้ เพราะเศรษฐกิจดีขึ้นคนรู้จักการพักผ่อน รู้จักการลงทุน รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ และสิ่งเหล่านี้จะเข้าสู่เมืองที่ถดถอยจากกรุงเทพฯและเมืองอื่น ๆ ที่กำลังเติบโต ดังนั้นคนที่อยู่ในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นนักธุรกิจ ราชการ หรือประชาชนโดยทั่วไปมีแนวความคิดที่แตกต่างกันไปหมด จะมีกลุ่มที่อยากจะลงทุนต่อไป อาจจะหาทำไรต่อไป ในขณะที่เดียวกันมีกลุ่มหนึ่งเห็นว่าโตไปกว่านี้ไม่ไหวแล้ว ไม่น่าอยู่ต่อไปแล้ว โดยยังไม่คิดว่า "เราสามารถ

ควบคุมได้" ...สรุปแล้วสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นที่เชียงใหม่ เป็นอาการของเมืองที่กำลังเติบโตและไม่ใช้ความผิดของใคร..." (ฐานเศรษฐกิจ 26 กุมภาพันธ์ - 4 มีนาคม 2533) วิทยา กระแสชัย อดีตเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ "...เราไม่ได้คัดค้านคอนโดฯ แต่เราอยากให้มีการกำหนด ZONING ที่ชัดเจน ไม่ใช่บอกว่าจะสร้างตรงไหนก็สร้าง ริมวัดก็ไม่เว้น อย่างริมแม่น้ำปิงก็สร้าง 5-7 ตุลาคม 2532) จามร รักการดี อาจารย์คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหารลาดกระบัง "...การสร้างตึกสูงหรือคอนโดมิเนียมควรมีกาละเทศะ ไม่ใช่ก็จะสร้างข้างวัดก็สร้างไป การพัฒนานั้นควรให้ความสำคัญ เคารพต่อพื้นที่ ต่อศิลปวัฒนธรรม และขณะเดียวกัน ก็ควรเสียสละอะไรบางอย่างเพื่อเมืองเชียงใหม่..." (ฐานเศรษฐกิจ 26 กุมภาพันธ์ - 4 มีนาคม 2533) ประเสริฐ ธนาฤทธิ์ เทศมนตรีฝ่ายการศึกษา และเจ้าของโครงการศรีธนาคอนโดมิเนียม "...อาคารสูงจำเป็นต้องมีในเชียงใหม่ ข้อสำคัญ มีว่าควรมีหรือควรสร้างในบริเวณใด และในวิสัยนี้ก็จะเกิดขึ้นในเขตเมืองด้วย..." (ฐานเศรษฐกิจ 26 กุมภาพันธ์ - 4 มีนาคม 2533) พรรค ศักดาธร ประธานบริษัทนิคมพานิช "...ผมไม่เห็นมันจะมีอะไรที่น่าอนุรักษ์เลยแม้แต่บึงเดียว มันจะไปหมดแล้ว น่าจะอนุรักษ์ในสิ่งที่ควรอนุรักษ์ ที่เห็นก็มีแต่วัดให้มิชอบ เขตบ้าง แต่ผมเห็นด้วยนะกับการห้ามสร้างพวกคอนโดฯ ใกล้เคียง วัด..." (ประชาชาติธุรกิจ 5-7 ตุลาคม 2532)

ในระยะแรกผู้คัดค้านต้องการให้ระงับโครงการก่อสร้างทั้งหมดที่กำลังดำเนินอยู่ แต่หลังจากที่ได้มีการพบปะพูดคุยกันของบุคคลระดับผู้นำของเมืองในสาขาต่าง ๆ แล้ว จึงมีข้อสรุปว่า ควรมีกฎหมายรองรับและควบคุมการก่อสร้างอาคารสูงในบางบริเวณ ที่จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและการสูญเสียเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ โดยกำหนดเป็น 4 บริเวณคือ บริเวณสี่เหลี่ยมคูเมือง ซึ่งได้มีการออกกฎกระทรวงไปแล้ว บริเวณเชิงดอยสุเทพ บริเวณสองฝั่งแม่น้ำปิง บริเวณรัศมี 50.00 เมตร รอบสถานที่ราชการ โรงเรียน สถานศึกษา วัด ศาสนสถานอื่น ๆ โรงพยาบาล ทั้งนี้ในบริเวณควบคุมทั้ง 4 พื้นที่ จะต้องปฏิบัติตามประกาศเรื่อง เขตปลอดภัยในการเดินอากาศของสนามบินนานาชาติจังหวัดเชียงใหม่ด้วย

แต่ด้วยความเร่งด่วน จึงผลักดันให้มีการออกร่างประกาศกระทรวงมหาดไทย ในพื้นที่ 2 บริเวณก่อน คือ พื้นที่บริเวณทั้งสองฝั่งแม่น้ำปิง จากเขตควบคุมทางตอนเหนือคือ ดาบสดอนแก้ว อำเภอแม่ริม ถึงตอนใต้ที่ตำบลป่าแดด อำเภอเมืองเชียงใหม่ในรัศมี 4-500 เมตร ให้สร้าง ความสูงของอาคารได้ไม่เกิน 12 เมตร โดยวัดจากระดับผิวนนสาธารณะด้านหน้าบริเวณที่ก่อสร้าง ถึงยอดผนังภายนอกอาคาร ยกเว้นในส่วนโครงสร้างของหลังคาที่ไม่ใช้รับน้ำหนักบรรทุกทุกชั้น มักจะเป็นกาแล และห้ามสร้างอาคาร หรือ ท่อระบายน้ำโสโครก ยกเว้นทางเท้า ฝ้าเพดาน ท่อ

ระบายน้ำที่ได้ผ่านการกำจัดน้ำเสียตามมาตรฐานที่สมบูรณ์แล้วในระยะ 5 เมตร จากแนวเขตที่ดินริมแม่น้ำปิงทั้ง 2 ฝั่ง

พื้นที่ควบคุมบริเวณรัศมีโดยรอบ 100 เมตรของสถานที่สำคัญทางศาสนาในเขตเทศบาลจำนวน 82 แห่ง คือ วัดวาอาราม โบสถ์คริสต์ มัสยิด และสุสานทางศาสนา อาทิ วัดสวนดอก วัดโป่งน้อย วัดใหม่ห้วยทราย วัดโพธารามมหาวิหาร (วัดเจ็ดยอด) วัดศรีสุพรรณ วัดดาวดึงษ์ วัดเจดีย์เหล็ก วัดช้างม้อย วัดหนองป่าครั่ง และวัดอีกจำนวนมากในบริเวณถนนท่าแพ ฯลฯ ห้ามสร้างอาคารสูงเกิน 16 เมตร ในรัศมีดังกล่าว

กรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทยจะได้นำร่างประกาศนี้ เสนอเข้าที่ประชุมคณะกรรมการร่างกฎหมายกระทรวงมหาดไทย เพื่อนำเข้าที่ประชุมกระทรวงมหาดไทย เมื่อรัฐมนตรีลงนามก็จะมีผลประกาศใช้ ซึ่งคาดว่าจะมีผลบังคับใช้เร็ว ๆ นี้

แนวความคิดในการแก้ปัญหาอีกประการหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ก็คือ "เมืองใหม่" ที่จะทำหน้าที่เป็นย่านธุรกิจการค้า (C.B.D.) แทนเมืองเก่า โดยผลักดันให้กิจกรรมการค้าที่สร้างความคับคั่งให้กับเมืองออกไปใช้พื้นที่บริเวณเมืองใหม่ เพื่อที่จะอนุรักษ์เมืองเก่าไว้ให้อยู่ในสภาพที่ต้องการและปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้นก็จะลดลง

ได้มีการพิจารณาพื้นที่ที่อยู่ใกล้เมืองใน 4 บริเวณด้วยกัน คือ พื้นที่ในอำเภอสันกำแพง ดอยสะเก็ด สารภี หางดง ในที่สุดก็พิจารณาเลือกพื้นที่ในอำเภอสันกำแพง ซึ่งอยู่ห่างไปประมาณ 15 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของโครงการเมืองใหม่ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งกว้างประมาณ 10,000 ไร่ จึงไม่มีปัญหาในการขยายตัว และพื้นที่เหล่านี้ก็ทำการเกษตรกรรมไม่ค่อยได้ผล เนื่องจากระบบชลประทานยังเข้าไม่ถึง อีกเหตุผลหนึ่งก็คือมีความพร้อมของโครงการคมนาคมและขนส่งของหน่วยงานต่าง ๆ ที่จะพัฒนาโครงข่ายการสัญจรระหว่างเมืองเชียงใหม่กับอำเภอสันกำแพงอยู่แล้ว ดร.ไพรัตน์ เดชะรินทร์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่กล่าวว่า "...เมืองใหม่ที่สร้างขึ้นนี้ คาดว่าจะใช้เวลาสร้างให้เสร็จสมบูรณ์ได้ภายใน 5 ปี... งบประมาณ 700 ปี ที่จะมียุคในปี พ.ศ. 2539 อย่างแน่นอน... ในช่วงแรกจะขอขบจากรัฐบาลประมาณ 400 ล้านบาท เพื่อจัดทำโครงสร้างพื้นฐาน... ที่เหลือก็เปิดให้เอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ..." (กรุงเทพฯธุรกิจสุดสัปดาห์ 18-24 พฤศจิกายน 2532)

แนวความคิดเรื่องเมืองใหม่นี้มีทั้งผู้ให้การสนับสนุนและคัดค้าน ดังนี้ วรวัชร ดันตรานนท์ รองกรรมการผู้จัดการห้างสรรพสินค้าต้นตราภักดิ์ "...สมควรที่จะมีการสร้างเมืองใหม่ขึ้นมารองรับได้แล้ว เพราะเมืองเชียงใหม่ขณะนี้ การจะขยายถนนเพื่อรองรับการเติบโตก็เป็นเรื่อง

เชื่อว่านักท่องเที่ยวก็ยังคงให้ความสนใจในเมืองเก่าอยู่เช่นเดิม..." (กรุงเทพฯธุรกิจสุดสัปดาห์ 18-24 พฤศจิกายน 2532) นิตย ์ วังวิวัฒน์ ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงใหม่ให้ความเห็นว่า "...ขณะนี้เศรษฐกิจของประเทศกำลังเติบโตและเชียงใหม่เองก็มีการลงทุนมาก ฉะนั้น การจะห้ามสร้างอาคารสูงทั้งหมดจึงเป็นเรื่องไม่สมควรอย่างยิ่ง น่าจะกำหนดห้ามสร้างไว้เป็นจุด ๆ ว่าเป็นบริเวณที่ต้องอนุรักษ์ไว้ ขณะเดียวกันก็กำหนดพื้นที่ที่สามารถสร้างได้โดยเสรีไว้ ดีกว่าจะไปสร้างเมืองใหม่ เพราะไม่ควรลืมว่าของใหม่กับของเก่าในตัวเมืองนั้น เคยอยู่ด้วยกันมานานถึง 600 ปี แล้ว...คนเห็นด้วยกับเหตุผลที่ว่า จะก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย มลภาวะ เป็นพิษและพื้นที่คับแคบเกินไป แต่เรื่องนี้ก็สามารถแก้ไขได้โดยการออกกฎข้อบังคับออกมา เช่น ต้องมีระบบกำจัดน้ำเสีย และไม่ให้สร้างอาคารขึ้นมาจนเต็มพื้นที่ที่มีอยู่ เพราะจะก่อให้เกิดความแออัดได้..." (กรุงเทพฯธุรกิจสุดสัปดาห์ 25 พฤศจิกายน - 1 ธันวาคม 2532)

วิเคราะห์ท้ายบท

การศึกษาวิเคราะห์ผังเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน พ.ศ.2532 นี้ จะเป็นการวิเคราะห์ภาพรวมทั้งหมดที่กำลังเกิดขึ้นกับเมืองเชียงใหม่ โดยนำผลการศึกษาวิทยานิพนธ์ที่ผ่านมาเป็นตัวอธิบายสถานการณ์ และจะได้เสนอแนะแนวทางแก้ไขที่มีมุมมองแตกต่างไปจากประเด็นอื่น ๆ ที่ถือปฏิบัติกันอยู่ ดังนี้

1. ภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ในอดีต

ในการเป็นเมืองสำคัญระดับเมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา นครเชียงใหม่จึงมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวตั้งแต่การเลือกทำเลที่ตั้งที่ชายฉลวด รั้วอยู่กับธรรมชาติและดีที่สุดในภูมิภาคนี้ บนที่ราบลุ่มแม่น้ำอันอุดมสมบูรณ์ที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารเลี้ยงเมืองและมีขนาดพื้นที่เพียงพอสำหรับการขยายตัวในอนาคต ริมฝั่งแม่น้ำปิงแม่น้ำสายสำคัญระดับภาคที่ใช้ติดต่อกับเมืองท่าชายทะเลที่อยู่เบื้องล่าง เพื่อการติดต่อค้าขายและความมั่งคั่งของอาณาจักร

ระดับเมืองการเลือกทำเลที่ตั้งแบบ "หันหลังให้เขา หันหน้าให้หน้า" นั้น ส่งผลประโยชน์ให้กับเมืองนานับการ ตั้งแต่คอยสุเทพ ภูเขาที่อยู่ใกล้เมืองจะเป็นแหล่งทรัพยากรสำคัญที่ผลิตอาหารและเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ด้วยความลาดเทของพื้นที่เชิงเขาที่นอกจากจะนำพาน้ำไหลลงมาหล่อเลี้ยงเมืองแล้ว ยังช่วยระบายน้ำเสียจากเมืองลงสู่แม่น้ำปิง เป็นแหล่งผลิตอากาศบริสุทธิ์ลงมาเลี้ยงเมืองและพัดพาอากาศเสียให้พ้นไปจากเมือง ส่วนประโยชน์ของแม่น้ำปิงก็คือ

การ เป็น เส้นทางสัญจรที่สำคัญระดับภาค เป็นทางระบายน้ำหลักของเมือง นอกจากนี้การถอยร่นออกมาจากแม่น้ำปิงระยะหนึ่ง เพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม ยังเป็นวิธีการแก้ปัญหาอย่างง่าย ๆ ที่ได้ผลอีกด้วย

ในช่วงเวลาเกือบ 700 ปีที่ผ่านมา เมืองเชียงใหม่ค่อย ๆ ถูกสร้างสรรค์ขึ้นจนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เด่นชัดของการเป็น "เมืองเดี่ยว" เป็น "วนานคร" ที่สงบ ร่มเย็นและสอดคล้องไปกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภาพรวมของเมืองเชียงใหม่โดยทั่วไป เป็นชุมชนขนาดเล็กมีขอบเขตโดยประมาณที่สัมพันธ์กับขนาดของกำแพงเมือง ขนาดของบ้านเมืองสัมพันธ์กับสัดส่วนของมนุษย์ มีชั้นเชิงของการวางผัง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างศรัทธาร่วมกันของผู้คนในสังคมที่ "คุมได้ทุกระดับ" ตั้งแต่พระธาตุดอยสุเทพ พระเจดีย์หลวง วัดสำคัญจนถึงวัดในชุมชน การ ORIENTATION ของผู้คนต่อเมืองที่แม่นยำและชัดเจน การเอื้อเฟื้อของ SPACE ที่สร้างโอกาสในการพบปะของผู้คน ความ "สบายตัว" จาก SPACE ที่เคลื่อนไหวในส่วนย่อยของเมือง การจัดการด้านเทคนิควิทยาอย่างได้ผลไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำที่นำเข้ามาใช้ จัดสรรเพื่อการเกษตรกรรมและป้องกันน้ำท่วม การได้รับอากาศบริสุทธิ์จากดอยสุเทพ การควบคุมแหล่งน้ำใช้และคนแปลกหน้าด้วยเวียงบริวาร เป็นต้น ดังนั้นการวางผังของเมืองเชียงใหม่ในอดีตจึงสามารถตอบสนองต่อความสุขของผู้อยู่อาศัยได้อย่างแท้จริง

พัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ในอดีตเป็นไปอย่างช้า ๆ ต่อเนื่องและตอบรับกับความเปลี่ยนแปลงด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมได้อย่างสอดคล้อง เป็นต้นว่า เมื่ออิทธิพลจากตะวันตกแผ่เข้ามาถึง การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เช่น ลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมของอาคารในระยะแรกก็รับอิทธิพลจากตะวันตกอย่างเต็มที่ แต่เมื่อเวลาผ่านไปได้มีการผสมกลมกลืนกันระหว่าง "เก่ากับใหม่" จนเกิดเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและวิถีชีวิตโดยมิได้ทำลายเอกลักษณ์ดั้งเดิมอันทรงคุณค่าของเมืองแต่อย่างใด

แต่พัฒนาการของเมืองเชียงใหม่ในช่วงเวลาไม่นานมานี้ มีความแตกต่างจากพัฒนาการในอดีตอย่างสิ้นเชิง เพียงระยะเวลาประมาณ 30 ปีที่ประเทศมีการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยกระจายการพัฒนาออกไปสู่ภูมิภาคด้วยการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเพื่อก่อให้เกิดการลงทุนทางเศรษฐกิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างออกไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็ว นับเป็นปรากฏการณ์ทางผังเมืองที่น่าสะอิดสะอายนั่นเอง เมื่อเปรียบเทียบพัฒนาการที่เกิดขึ้นในอดีตและปัจจุบันกับระยะเวลาที่ใช้

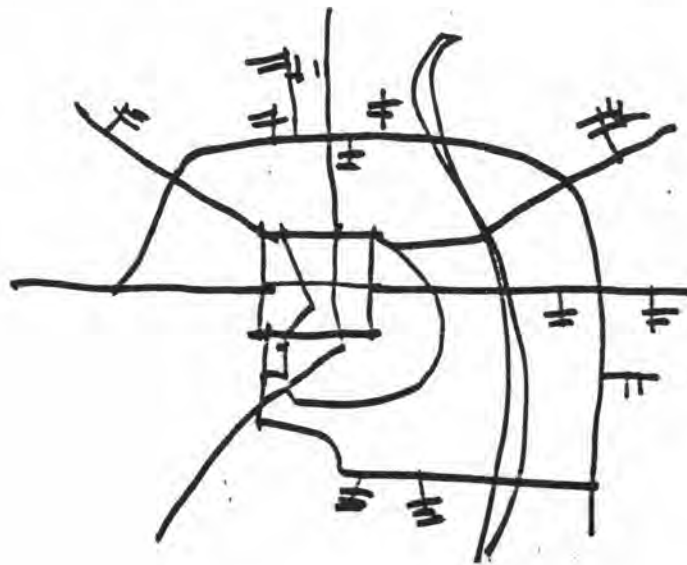
การขยายตัวอย่างรวดเร็วในระยะเวลานี้สั้นนี้ทำให้ภาพรวมของเมืองเชียงใหม่เปลี่ยนแปลงไปอย่างน่าวิตก สภาพความเป็น "เมืองเดี่ยว" หดหายไป เพราะความต้องการในการใช้ที่ดินจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น เกิดอาคารสูงเต็มเมือง สภาพของ "วนานคร" หดสั้นไปเพราะความหนาแน่นของอาคารและประชากรที่เพิ่มขึ้น ทาลายพื้นที่เว้าว่างของเมือง ทาลาย "ความเขียว" ของเมือง ก่อให้เกิดปัญหาด้านการจราจร การจัดการเรื่องระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ฯลฯ ยิ่งไปกว่านั้น คือ การขยายตัวของเมืองได้ทาลายคุณค่าและระบบนิเวศน์วิทยาเชิงทำเลที่ตั้ง ลักษณะเฉพาะของการเป็นเมืองเดี่ยวและวนานคร อันเชิงการวางผังของเมืองในอดีตลง

2. ภาพรวมของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน เมื่อพิจารณาตามประเด็นที่ทำการศึกษาคือ โครงข่ายการสัญจร และพื้นที่ปลูกสร้างแล้ว พบว่า

2.1 ลักษณะเฉพาะของโครงข่ายการสัญจร โครงข่ายการสัญจรของเมืองเชียงใหม่ในอดีต เริ่มต้นขึ้นด้วยระบบตดตารางในกำแพงเมืองชั้นในที่มีความสัมพันธ์กับกำแพงและประตูเมืองสัมพันธ์กับขนาดของพื้นที่ปลูกสร้างประเภทวังและวัดที่สำคัญ ส่วนพื้นที่บริเวณกำแพงเมืองชั้นนอกจะมีเพียงแนวทางหลักที่ลากต่อ เนื่องจากประตูเมืองชั้นในออกมาเท่านั้น ที่เป็นตัวกระจายการเข้าถึงนอกนั้นภายในพื้นที่ BLOCK ส่วนใหญ่จะมีโครงข่ายย่อยในลักษณะของตรอกอันคดเคี้ยวซึ่งเกิดจากร่องรอยการเดินเท้าของคนและสัตว์พาหนะ การติดต่อระดับภายนอกที่นอกเหนือจากแม่น้ำปิงจะมีทางรัศมีกับทางที่วิ่งเลียบตามลำน้ำสายต่าง ๆ เพื่อใช้ในการติดต่อกันระหว่างเมืองเชียงใหม่กับหัวเมืองสำคัญของอาณาจักร

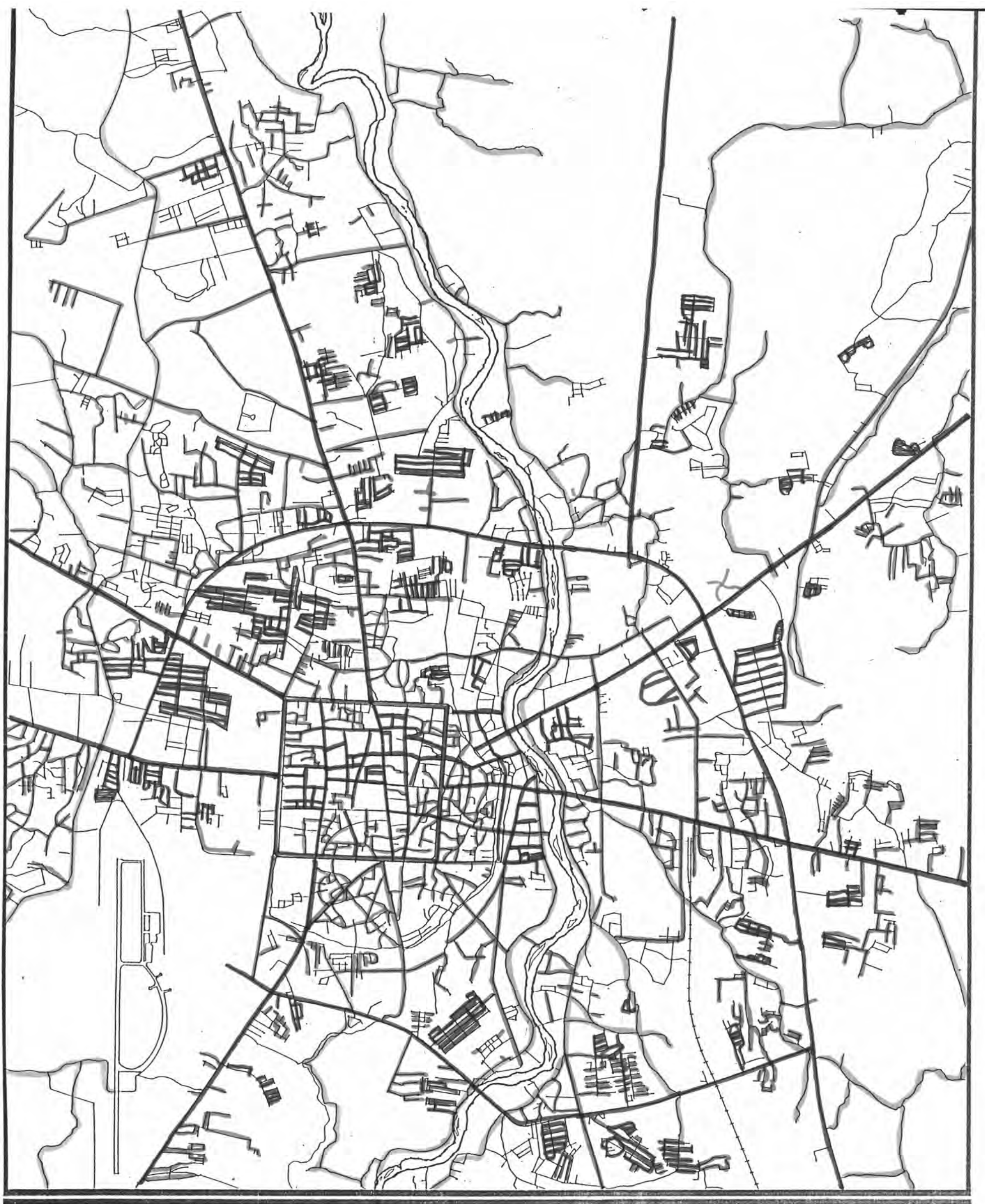
สรุป รูปแบบของโครงข่ายการสัญจรในอดีต เป็นระบบตดตารางผสมกับทางรัศมีทางเลียบริมแม่น้ำและตรอก

โครงข่ายการสัญจรของเมืองในยุคปัจจุบัน ได้ขยายตัวออกไปพร้อม ๆ กับพื้นที่ปลูกสร้างทั้งในและนอกเมืองอย่างกว้างขวาง ไม่มีลักษณะเด่นชัดว่าเป็นระบบใดระบบหนึ่ง แต่เป็นการผสมผสานกันของถนนหลากหลายรูปแบบ ที่ต่างสมัย ต่างความเหมาะสมของวิธีการสัญจร และ เทคโนโลยี มีการเพิ่มขึ้นของถนนวงแหวนและถนนดาวกระจายขนาดเล็กในหมู่บ้านจัดสรรที่กระจายตัวอยู่อย่างมากมายใน เขตพื้นที่ชานเมือง

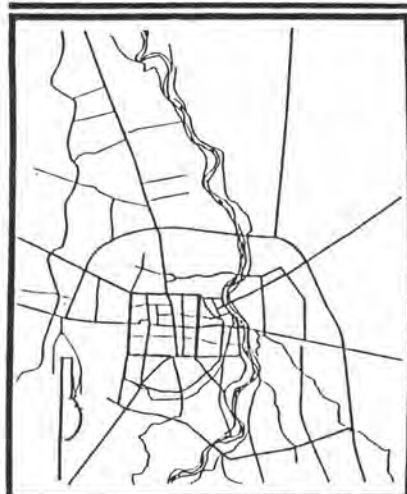

ภาพที่ 6.23 ลักษณะเฉพาะของโครงข่ายการสัญจรของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน

เพราะการตอบสนองต่อสภาพที่ต่างยุคสมัย ต่างเหตุผล ทำให้เมืองปัจจุบันประสบปัญหาด้านการจราจร จากการที่ระบบโครงข่าย เดิมคับแคบ เพราะมีขนาดที่สัมพันธ์กับสัดส่วนของมนุษย์ คดเคี้ยว เพราะมีพื้นฐานการสัญจรจากการเดินเท้าของคนและสัตว์พาหนะที่มีความเร็วต่ำ คดเคี้ยวไปตามบ้านเรือน เพราะไม่มีการแบ่งแยกการถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินออกจากกันอย่างเด็ดขาด ประกอบกับกิจกรรมหลักของเมืองในปัจจุบันส่วนใหญ่ยังคงมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองเก่า หรือพื้นที่ด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง มีผลให้ปริมาณการจราจรจากที่ต่าง ๆ พวกกันเข้ามาเพิ่มความคับคั่งให้กับเมือง และไม่สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยการขยายความกว้างของถนน นอกจากนี้ถนนวงแหวนยังก่อให้เกิดการเปิดพื้นที่เมืองออกไปรุกล้ำพื้นที่เกษตรกรรม โดยกระโดดข้ามพื้นที่ที่ควรจะรองรับการขยายตัวของเมืองก่อน ทั้งนี้เพราะมีการเข้าถึงที่ดินว่า จึงมักเกิดปัญหา "ที่ตาบอด" ขึ้นภายหลังและทำให้รัฐสิ้นเปลืองการจัดการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ แก่ชุมชน

การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างในบริเวณนครเชียงใหม่

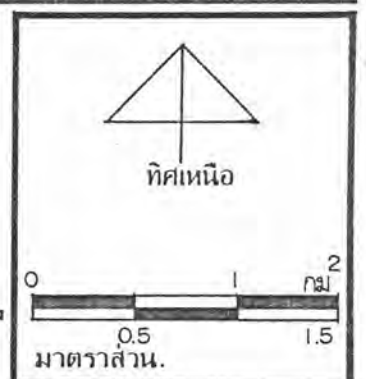
แสดง. การแบ่งประเภทถนนออกตามรูปแบบของโครงข่าย

แผนที่. 6.17

สัญลักษณ์.

ถนนรัศมี	ถนนวงแหวน
ถนน LINEAR แบบขนานกับทางน้ำ	ถนน LINEAR แบบตัดตรง
ถนนตาราง	ตรอก
ซอย	ซอยแบบกลับรถได้(CU-L-DE-SEC)

ที่มา.

ถนนรูปแบบต่าง ๆ ให้คุณภาพของการอยู่อาศัยที่ต่างกัน เช่น ถนนตาตารางช่วยให้การกระจายปริมาณการจราจรของเมืองเป็นไปอย่างทั่วถึง แต่บรรยากาศของเมืองหรือชุมชนจะน่าเบื่อ ซ้ำซากด้วยทัศนียภาพของสี่แยกและช่วงสั้น ๆ ของถนน ถนน LINEAR ให้ความรู้สึกของการไปข้างหน้าอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ให้ทัศนียภาพที่ค่อนข้างเหมือนกันตลอดทั้งสาย เนื่องจากมีถนนเพียงเส้นเดียว ครอบคลุม เป็นระบบถนนที่หลงทางง่ายที่สุด ไม่เหมาะสมกับยานพาหนะ ปัจจุบันที่มีความเร็วสูง แต่ด้วยความแคบเดี่ยว เช่นนี้จึงทำให้ชุมชนภายในสงบและไม่ถูกรบกวนจากการจราจรภายนอก เป็นต้น ด้วยคุณสมบัติ เฉพาะตัวของระบบโครงข่ายการสัญจร เมื่อนำไปรวมกับปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น กิจกรรมการใช้พื้นที่ ขนาดความกว้างของโครงข่าย การผสมผสานกันของระบบโครงข่าย ฯลฯ ก็จะเป็น "เครื่องมือ" ของการออกแบบวางผัง เพื่อให้ชุมชนเกิดบรรยากาศตามที่ต้องการ

2.2 ลักษณะ เฉพาะของพื้นที่ปลูกสร้าง ในยุคอดีตพื้นที่ปลูกสร้างส่วนใหญ่จะอยู่ภายในกำแพงเมืองและมีบางส่วนออกมาใช้พื้นที่นอกกำแพง แต่ทั้งหมดนี้ก็จะรวมตัวกันอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง เมื่อมีการมาถึงของคณะมิชชันนารีอเมริกัน ประมาณพ.ศ. 2406 และการย้ายข้ามฝั่งของพ่อค้าจีนจากบริเวณตลาดต้นลำไยมายังถนนเจริญเมือง เนื่องจากการมาถึงของรถไฟในปี.ศ. 2464 พื้นที่ปลูกสร้างจึงได้ขยายตัวข้ามมาใช้พื้นที่ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงเพิ่มมากขึ้น การขยายตัวเป็นไปอย่างช้า ๆ ตลอดระยะเวลาอันยาวนาน จนกระทั่งเมื่อมีการตัดถนน SUPER HIGHWAY ขึ้น ในปี.ศ. 2507 ก็เริ่มมีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างทางด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ทิศเหนือของเมืองซึ่งส่วนใหญ่เป็นที่ดินจัดสรรและเริ่มมีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างขึ้นทางแนวตั้ง แต่ก็ยังจำกัดตัวอยู่ที่ความสูงไม่เกิน 10 ชั้นและมีจำนวนไม่มาก ผลจากนโยบายการพัฒนาที่กำหนดให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองหลัก และนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวในเวลาต่อมา ทำให้มีการขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างอย่างรวดเร็วทั้งทางแนวราบและแนวตั้ง สำหรับทางแนวตั้งมีอาคารสูงเกิดขึ้นจำนวนมากบริเวณ NIGHT BAZAAR อันเป็นย่านที่พักและจับจ่ายใช้สอยของนักท่องเที่ยว บริเวณเชิงดอยสุเทพตามแนวคลองชลประทาน และบริเวณริมแม่น้ำปิงอันเป็นย่านที่มีทัศนียภาพงดงามของเมือง

การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้าง ในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา นี้ เป็นไปอย่างเกินเลยเกินขนาด (OVER URBANIZATION) ในขณะที่อดีตเมืองเชียงใหม่เคยมีขนาดและที่ตั้งที่พอเหมาะต่อจำนวนประชากร ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ แต่ปัจจุบันนี้ผลกระทบจากการเป็นเมืองหลักของภาคเหนือตอนบนและศูนย์กลางการท่องเที่ยวในระดับภาคทำให้เกิดความต้องการใช้ที่ดินอย่างมากทั้งในและนอกเมือง สำหรับใน เมืองมีความต้องการและแก่งแย่งกันถือครองกรรมสิทธิ์

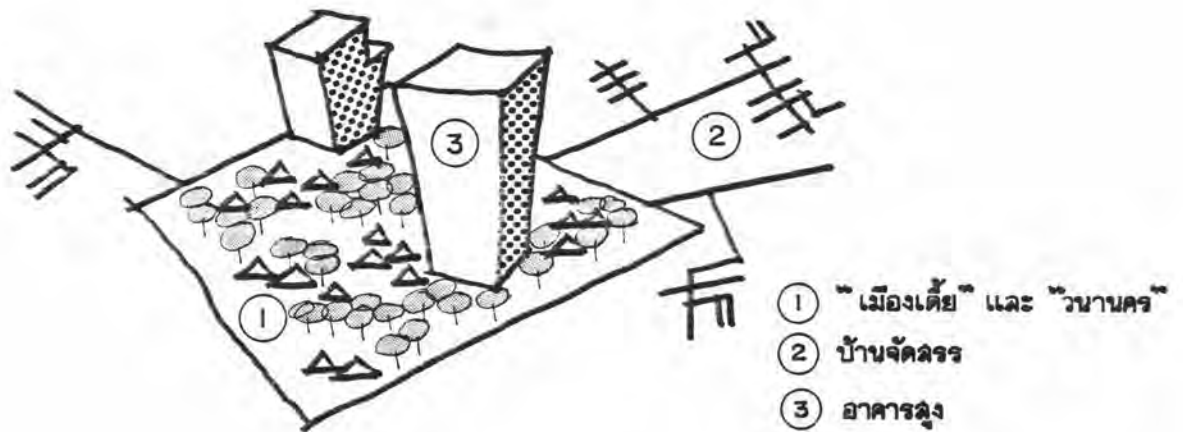
ที่ดินที่มีทำเลที่ตั้งดี มีสาธารณูปโภค สาธารณูปการพร้อม ทำให้ที่ดินมีราคาแพงขึ้น เมื่อที่ดินมีราคาแพงจึงต้องสร้างอาคารสูงเพื่อให้เกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงสุด ลักษณะของอาคารสูงที่มีอยู่ในเมืองเชียงใหม่ นั้นซึ่ง เค้นต่ออาคารข้าง เคียงและขัดแย้งต่อสภาพแวดล้อมของเมือง ไม่ตอบรับกับธรรมชาติและยังก่อให้เกิดปัญหาหนัก ๆ ต่อเมืองอีกหลายประการ

ส่วนความต้องการใช้ที่ดินนอกเมือง ทำให้ที่ดินมีราคาแพงขึ้น เช่นเดียวกัน การขยายตัวในแนวราบความจริงแล้วไม่น่าจะมีปัญหา แต่เนื่องจากใช้เนื้อที่จำนวนมากหาศาลและต้องการทำเลที่ตั้งที่มีสภาพธรรมชาติสวยงาม จึงเกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า แหล่งต้นน้ำลำธารและพื้นที่เกษตรกรรม อันอุดมสมบูรณ์ของเมือง

2.3 ลักษณะเฉพาะทางกายภาพของเมืองเชียงใหม่ในปัจจุบัน พัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างที่พัฒนาพาดำมาจนถึงจนปัจจุบัน ปรากฏให้เห็นเป็นรูปแบบหลัก ๆ ใน 3 ลักษณะ คือ การเป็นย่านเมืองเดี่ยวและวนานครตามเอกลักษณ์ของชุมชนดั้งเดิม เช่น พื้นที่หลังศึกแถวใน เมืองซึ่งส่วนใหญ่ยังคงรักษาสภาพความเป็นชุมชนพื้นเมืองไว้ได้ บริเวณภายในวัดต่าง ๆ ซึ่งยังคงความเป็นวนานคร บริเวณชุมชนชานเมือง เช่น บ้านเมืองสาคร บ้านหนองหอย บ้านวัวลาย เป็นต้น ลักษณะที่สอง คือ การฉีกตัวออกไปจากการปะทะสัมพันธ์กับสังคมเมืองโดยส่วนรวม ออกไปมีกลุ่มของการใช้พื้นที่ขนาดเล็ก เกาะตัวอยู่ตามโครงข่ายการสัญจรประเภทถนน รัศมีและถนนวงแหวน เนื่องจากต้องการที่ดินราคาถูก ชุมชนในรูปแบบบ้านจัดสรรนั้นไม่มีองค์ประกอบใดที่จะสร้าง "วิถียา" ของการอยู่ร่วมกันของชุมชนและยังทำให้ระบบการจราจรของเมืองประสบปัญหาจากทางเดินเข้า-ออกในลักษณะของ COMMUTER อีกด้วย ลักษณะที่สาม คือ การขยายตัวของพื้นที่ปลูกสร้างประเภทอาคารสูง เพื่อประกอบธุรกิจและการอยู่อาศัยในรูปแบบของคอนโดมิเนียม บนพื้นที่ที่มีทำเลที่ตั้งดี ได้แก่ บริเวณศูนย์กลางเมือง เชียงดอยสุเทพและริมฝั่งแม่น้ำปิง

การอยู่ร่วมกันของรูปแบบทั้ง 3 ประเภทนี้ ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในเชิงกายภาพ คือ ชุมชนประเภทที่ 2 ที่ฉีกตัวออกไปจากสังคมเมืองก่อให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ปัญหาการจราจรบนถนนสายหลักของเมืองหรือถนนรัศมีที่ใช้เดินทางเข้า-ออกเมือง ทำให้ความต่อเนื่องของชุมชนที่ควรที่จะพัฒนาออกไปจากส่วนเดิมถูก เบี่ยงเบนไปและรูปแบบของการตั้งถิ่นฐาน เช่นนี้ก็ได้มีคุณค่าต่อผู้อยู่อาศัยเท่าที่ควร ส่วนการมีอยู่ของอาคารสูงบนพื้นที่เมืองนั้น นับว่าเป็นสิ่งแปลกปลอมที่มีแต่จะทำให้ทำลายความสุขและความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของผู้อยู่คน ของบ้านเมืองเพราะอาคารสูงคือ การรวบเอากิจกรรมขนาดใหญ่และผู้คน เข้าไว้ในตัวอาคาร ไม่มีการปะทะสัมพันธ์ ไม่มีความหลากหลายของวิถีชีวิตปรากฏให้เห็น ยิ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นเท่าใดบ้านเมืองก็จะยิ่งร้าง

มากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังบดบังแสง แดด ลม ต่อาคารข้างเคียง ทำลาย เส้นขอบฟ้าของเมือง
ที่เคยมีดอยสุเทพ เป็นฉากหลังทั้งดงามลง ทำลาย ORIENTATION ของผู้คนที่มิต่อ เมืองในระดับ
ต่าง ๆ

ภาพที่ 6.24 การอยู่ร่วมกันของลักษณะเฉพาะทางกายภาพ 3 รูปแบบบนพื้นที่เมือง

จากการศึกษาพัฒนาการของเมืองเชียงใหม่พบว่า เอกลักษณ์ดั้งเดิมแบบ "เมืองเตี้ย" ที่ยังหลงเหลืออยู่บ้าง หรือความเป็น "วนานคร" ที่กำลังจะสูญหายไปนั้น เป็นการใช้พื้นที่ที่เหมาะสมและอำนวยประโยชน์อย่างดีต่อวิถีชีวิตของผู้คน แต่ปัจจุบันนี้การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกิดขึ้นทำให้ความเติบโตของการใช้พื้นที่แบบอาคารสูงและหมู่บ้านจัดสรรตลอดจนโครงการพัฒนาที่ดินในรูปแบบต่าง ๆ ที่บุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม เป็นไปอย่างรุนแรง ทั้งนี้เพราะเป็นการลงทุนเพื่อผลตอบแทนทางการค้าที่มีปริมาณความต้องการจากภายนอกจำนวนมาก

ดังนั้นผลเสียหายที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการที่รวดเร็วของเมืองเชียงใหม่ในระยะหลังจึงถูกละเลย เพราะผลตอบแทนทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจนักลงทุนและนักบริหาร พัฒนาการของเมืองในรูปของอาคารสูงและบ้านจัดสรร บ้านพักตากอากาศ ฯลฯ จึงเกิดขึ้นต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง

3. สรุปปัญหาของเมืองเชียงใหม่ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ผลจากการขยายตัวอย่างรวดเร็วของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างทำให้เมืองเชียงใหม่เกิดปัญหาสำคัญที่สุด คือ การสูญเสียสารูปของเมืองและโครงสร้างทางธรรมชาติ อันเป็น "คุณภาพ" "เสน่ห์" และ "สินค้า" ที่ทำให้ผู้อยู่อาศัยมีความสุข ผู้คนทั่วไปและนักท่องเที่ยวที่ประทับใจกับเมือง ทั้งยังมีแนวโน้มว่าหากไม่มีการควบคุมและแก้ไขกันโดยเร่งด่วนแล้วในอนาคตอันใกล้เมืองเชียงใหม่ก็จะมีสภาพที่สับสนวุ่นวายและประสบปัญหาต่าง ๆ เช่นเดียวกับกรุงเทพมหานคร

3.1 การสูญเสียสารูปของเมือง สารูป (IMAGE) ที่สำคัญที่สุดของเมืองเชียงใหม่คือ ดอยสุเทพ นับเป็นภูมิสัญลักษณ์ (LANDMARK) ที่เด่นชัดเนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งเป็นเครื่องหมายที่บอกให้ผู้นมาเยือนทราบว่าได้มาถึงเมืองเชียงใหม่แล้ว เป็นจุดอ้างอิงทิศทางในระดับเมืองและยิ่งไปกว่านั้นยังเป็นศูนย์รวมศรัทธาความเชื่อของชาวเมืองอีกด้วย

ปัจจุบันนี้ การมองเห็นและการรับรู้ต่อดอยสุเทพลดคุณค่าลง ส่วนใหญ่จะถูกใช้ไปเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดอยสุเทพกลายเป็น "สัญลักษณ์ทางการค้า" ที่แสดงความเป็นเมืองเชียงใหม่สำหรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การปลูกสร้างอาคารประเภท โรงแรม คอนโดมิเนียม บ้านจัดสรร ตลอดจนบ้านพักตากอากาศที่มีกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่ลูกค้าจากภายนอกต่างพยายามเลือกทำเลที่ตั้งที่จะได้ชมทิวทัศน์ความงามของดอยสุเทพทั้งสิ้น เกิดมีอาคารสูงขึ้นมาดบังดอยสุเทพเส้นขอบฟ้าด้านทิศตะวันตกของเมืองที่เคยมีทิวเขาและองค์พระธาตุดูเป็นฉากหลังก็ถูกแทนที่ด้วยเส้นระเกะระกะของอาคารสูง คุณภาพของสารูปแห่งนี้จึงถูกทำลายลงและจะสูญเสียไปโดยสิ้นเชิงหากไม่มีการควบคุมและแก้ไข

แม่น้ำปิงเป็นสารูปอีกประการหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ที่กำลังถูกทำลายลงเช่นเดียวกับดอยสุเทพ นอกเหนือจากการเป็นเส้นทางน้ำที่สำคัญและทิวทัศน์ที่งดงามของเมืองแล้ว แม่น้ำปิงยังมีความหมายต่อชีวิต วัฒนธรรมประเพณีและการละเล่นของผู้คนในสังคม เช่น ประเพณีสงกรานต์และลอยกระทง เป็นต้น ปัจจุบันมีการสร้างโรงแรม คอนโดมิเนียม และร้านอาหารตามริมฝั่งแม่น้ำปิงให้คนที่ชอบบริการมีโอกาสดูชมทิวทัศน์ของแม่น้ำได้อย่างเต็มที่ แต่สำหรับชาวบ้านชาวเมืองทั่วไปแล้ว ไม่อาจชื่นชมธรรมชาติของแม่น้ำปิงได้ดังเดิม ในอดีตพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำปิงถูกใช้ไปเพื่อการเกษตรกรรม หรือถูกปล่อยให้เป็นที่ว่างตามธรรมชาติ ปัจจุบันมีการจัดการกับพื้นที่ริมฝั่งด้วยวิธีการลงถุงทราย ลงหิน เพื่อให้เกิดพื้นที่ถาวรใช้งานได้ตามต้องการ ควบคุมกรีด ทำเขื่อนกันดินทลาย รวมทั้งการสร้างสะพานเชื่อมต่อพื้นที่ทั้งสองฝั่ง มีการจัด LANDSCAPE ที่บิดเบือน

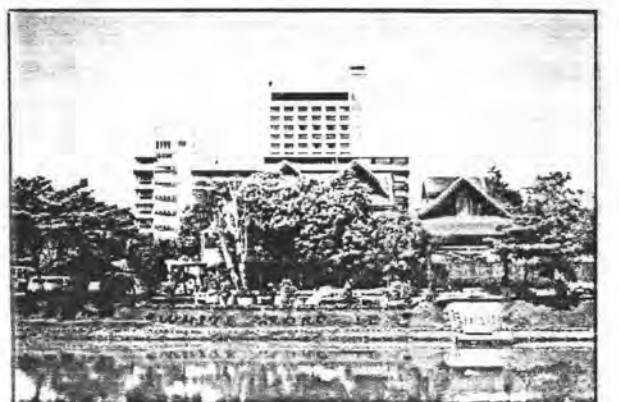
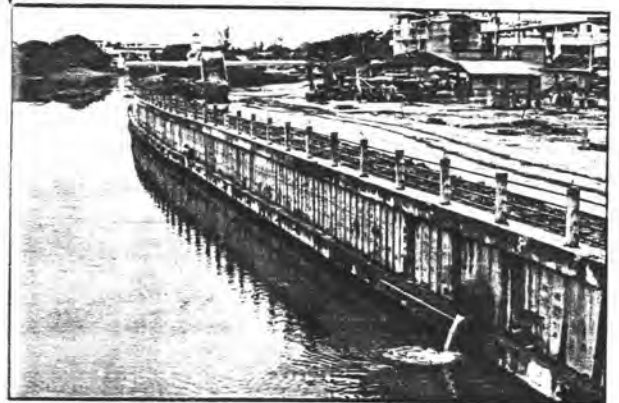
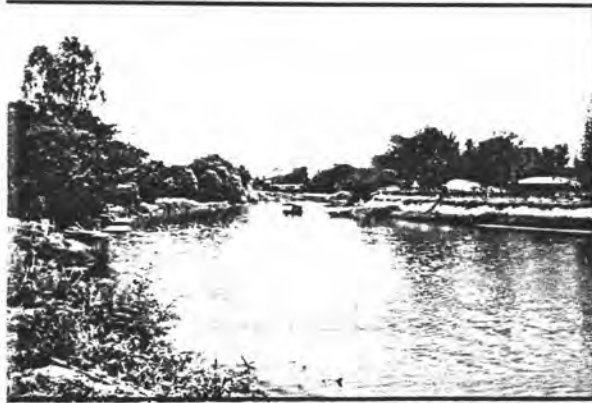

ลารูปของตอยลู่เทพในอดีต

คุณภาพลารูปของตอยลู่เทพที่เหลื่ออยู่ในปัจจุบัน

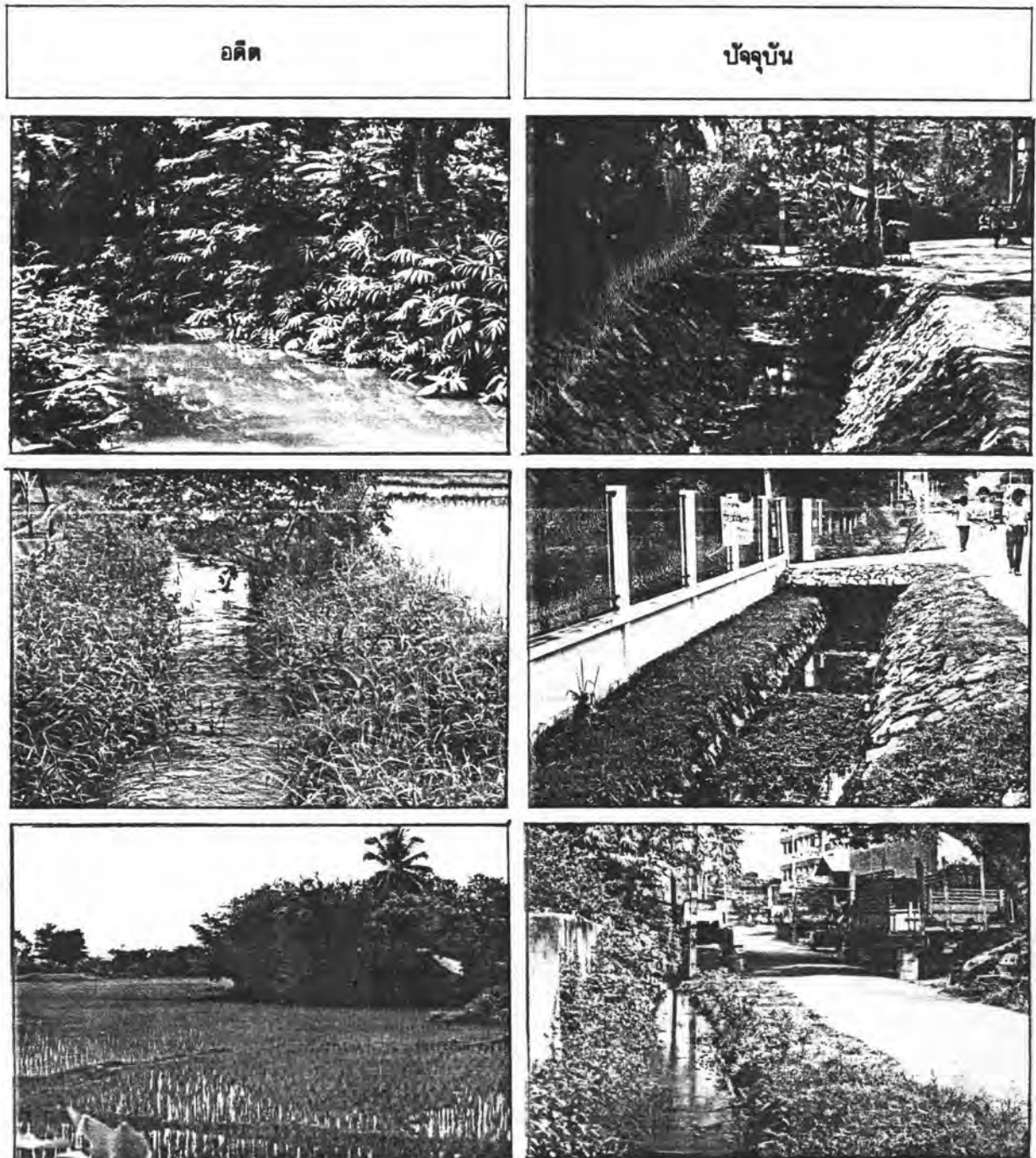
ภาพที่ 6.25 ลารูป (IMAGE) ของตอยลู่เทพที่เปลี่ยนแปลงไป

อดีต

ปัจจุบัน

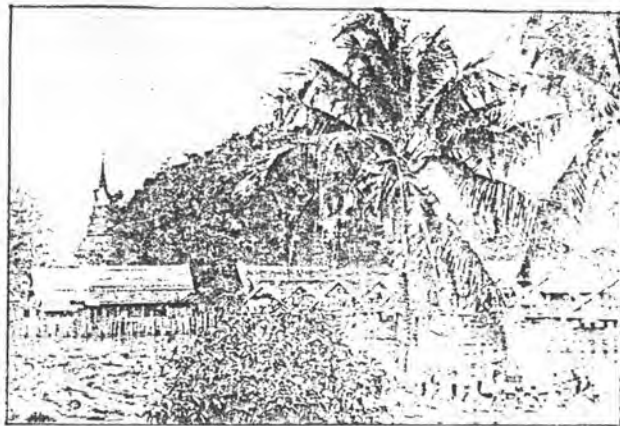
ภาพที่ 6.26 ฉากรูป (IMAGE) ของแม่น้ำปิงที่เปลี่ยนแปลงไป

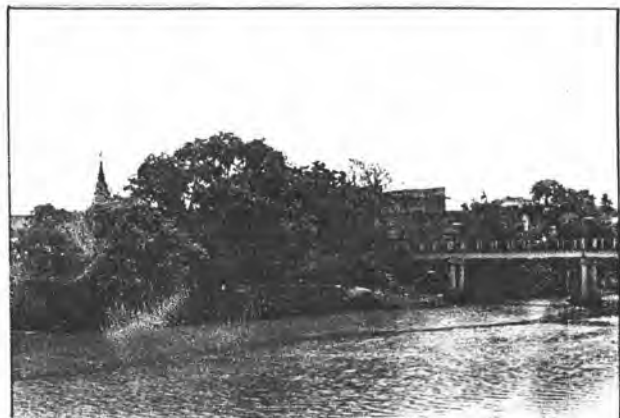
ภาพที่ 6.27 หารูป (IMAGE) ของลำน้ำที่เปลี่ยนแปลงไป

ภาพเปรียบเทียบชุมชนวัดเกตการาม อดีต : ปัจจุบัน

พื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง ส่วนใหญ่ยังคงรักษาภูมิทัศน์ของพื้นที่ริมน้ำในอดีตไว้ได้

ความเขียวของหมู่ไม้ที่เรียงเคียงกับแนวฝั่งแม่น้ำ ความเลอค่าของสิ่งปลูกสร้างอาคารเป็นลวดรูป (IMAGE) ที่น่าประทับใจของเมือง ที่ควรรักษาให้คงอยู่และส่งเสริมให้มีขึ้น

ภาพเปรียบเทียบบริเวณถนนวิชัยานนท์

พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิงมีความเป็นเมืองสูงและไม่สามารถรักษาลักษณะธรรมชาติของพื้นที่ริมน้ำไว้ได้

ภาพที่ 6.28 ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณริมฝั่งแม่น้ำปิง อดีต : ปัจจุบัน

วัดพระสิงห์
กับกรวางตำแหน่งที่ตั้ง
บนถนนตะวันตก -
ตะวันออกของเมือง

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

วัดพระสิงห์
วรมหาวิหาร

ที่มา : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ

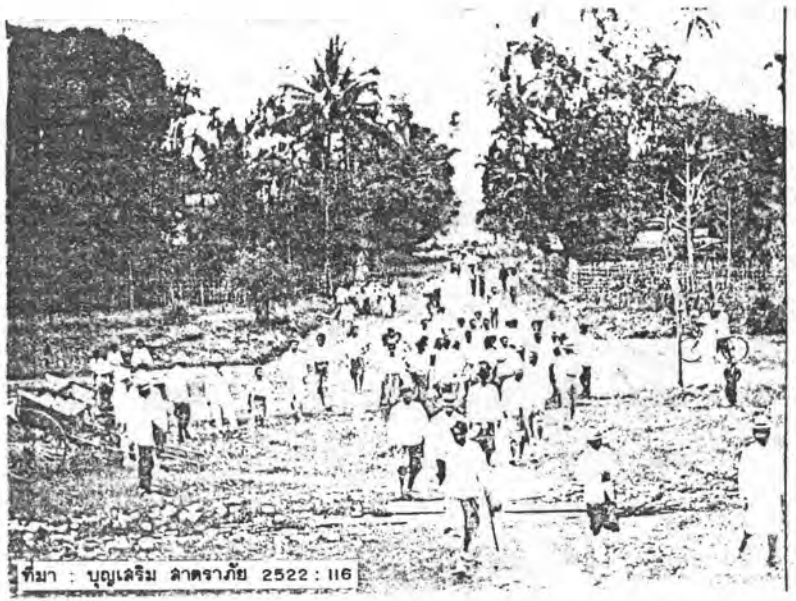
ชบวนแห่
ติดตามเจ้านาย
จาก ส่วนกลาง
มานมัสการพระสิงห์
พ.ศ. 2448

ข้อสังเกต :
ความร่มรื่นของต้นไม้
การมีอยู่ของต้นหมาก
มะพร้าว รจจักรยาน

หน้าวัดพระสิงห์

เจ้านายจากส่วนกลาง พ.ศ. 2448
ข้อสังเกต : บ้านเรือนแฝงตัว
อยู่กับหมู่ไม้ ร้ว
: ลภาพทางในเมือง
รถลาก รจจักรยาน

ถนนราชดำเนิน

ที่มา : บุญเสริม ฉัตรจักษ์ 2522 : 116

ภาพที่ 6.29 ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณวัดพระสิงห์ อดีต : ปัจจุบัน

ถนนท่าแพบริเวณสี่แยกอุบลคุศ

ถนนท่าแพกับ " อธรรมชาติและป่าคอนกรีต " สภาพแวดล้อมแบบโหล่นที่มีคุณค่าต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์มากกว่ากัน

ภาพที่ 6.30 ภูมิทัศน์ชุมชนบริเวณถนนท่าแพ อดีต : ปัจจุบัน

ไปจากสภาพธรรมชาติดั้งเดิม ซึ่งทำให้ทัศนียภาพของแม่น้ำปิง เหมือนกับแม่น้ำสายอื่น ๆ ที่ถูกมนุษย์
ตัดแปลง ความเด่นชัดของสารูปแบบลำน้ำในภาคเหนือจึงถูกทำลายลง

นอกจากแม่น้ำปิงแล้ว ลำน้ำธรรมชาติอื่น ๆ ในชุมชนเมืองก็ถูกเปลี่ยนแปลงสภาพ
ธรรมชาติไปด้วยเช่นกัน มีการปล่อยน้ำให้สภาพลำน้ำตื้นเขิน บุกรุกเข้าไปอยู่อาศัยและถมทับทางน้ำ
เดิมจนหมดสภาพไป

3.2 การสูญเสียโครงสร้างทางธรรมชาติของเมือง ชัยภูมิของท่า เลที่ตั้ง เมือง
เชียงใหม่ ที่เคยเป็นประโยชน์ต่อเมืองในอดีตได้สูญเสียคุณค่าไป เป็นผลมาจากการขยายตัวของ
พื้นที่ปลูกสร้างทั้งทางแนวตั้งและแนวราบ ผลก็คือ ปัจจุบันน้ำจากคอยสุเทพมีปริมาณลดลง เนื่อง
จากสภาพป่าถูกทำลาย น้ำแม่ข่า น้ำแม่โท ตื้นเขินและเน่าเสีย ความลาดเทของพื้นที่เชิงเขาที่
เคยอำนวยประโยชน์ในการระบายน้ำของเมือง ถูกทำลายลงด้วยการถมดินปรับระดับสร้างอาคาร
ทั้งยังมีการสร้างอาคารปิดกันและทับอยู่บน เส้นทางน้ำ ท้องน้ำตามวัดต่าง ๆ และหนองใหญ่ที่อยู่
ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกำแพงเมืองที่ เคย เป็นพื้นที่รับน้ำก็ถูกปล่อยให้ตื้น เขินและหมดสภาพ
ไป เป็นผลให้เมือง เชียงใหม่ในปัจจุบัน เริ่มประสบปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน เพราะระบายน้ำไม่ทัน

ขณะเดียวกันพื้นที่เกษตรกรรมอันได้แก่พื้นที่ไร่ นา สวนผลไม้ที่อยู่ริมแม่น้ำและพื้นที่
เชิงเขา ได้เสื่อมคุณภาพลดความอุดมสมบูรณ์ลง ทั้งยังถูกเปลี่ยนเจ้าของโดยการซื้อขาย เปลี่ยน
แปลงประโยชน์ใช้สอยมารับการขยายตัวของเมืองแทน กลายเป็นที่ว่างที่รอการติดต่อซื้อขาย
และเก็งกำไร ปรากฏการณ์เช่นนี้ เป็นเครื่องยืนยันถึงปัญหาที่จะยังคงมีอยู่และจะทำลายโครงสร้าง
ทางธรรมชาติของเมืองต่อไป

นอกจากปัญหาการสูญเสียสารูปของ เมืองและโครงสร้างทางธรรมชาติแล้ว การเป็น
"เมืองเดี่ยว" และ "วานานคร" ได้ถูกทำลายลงด้วย จากการขยายตัวของอาคารสูงและความ
หนาแน่นของการใช้พื้นที่ ระบบถนนที่มีปริมาณการจราจรหนัก ๆ เช่น ถนน SUPER HIGHWAY
ถนนสายสำคัญอื่น ๆ ของเมืองที่ตัดขึ้นใหม่ได้ทำลายความเป็นย่านลงเพราะความไม่สะดวกของ
การติดต่อระหว่างพื้นที่สองฝั่ง เนื่องจากปริมาณและความเร็วของยานพาหนะที่เพิ่มมากขึ้น นอก
จากนี้ยังมีปัญหาด้านอื่น ๆ เช่น การสูญเสียพื้นที่สีเขียวของเมือง การบุกรุกและบดบังทัศนียภาพ
ของวัดและโบราณสถาน ปัญหาการกำจัดขยะ การระบายน้ำ การให้บริการด้านสาธารณสุขปโภค
สาธารณูปการต่าง ๆ เป็นต้น

ใกล้เคียงกับธรรมชาติ แปรกแยกจากสภาพแวดล้อม
บ้านพักอาศัย อดีต : ปัจจุบัน

ปัจจุบัน "วนานคร" ยังคงเหลืออยู่เฉพาะบริเวณวัดกับชุมชนบางแห่งเท่านั้น

ภาพที่ 6.3 ฉากรูป (IMAGE) ของ "เมืองเตี้ย" และ "วนานคร" ที่เปลี่ยนแปลงไป

4. แนวโน้มของปัญหาในอนาคต

การคาดการณ์ปัญหาในอนาคตของเมือง เชียงใหม่อยู่บนพื้นฐานของสภาพการเติบโตทางกายภาพอย่างรวดเร็วดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ฉบับที่ 1 และฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 (ประกาศบังคับใช้เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2527 และวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ.2532 ตามลำดับ)

สาระสำคัญของผังเมืองรวมฉบับที่ 1 พ.ศ.2527 คือการเป็นเมืองศูนย์กลางเดี่ยว (MONO CENTRIC) ที่มีศูนย์กลางพาณิชยกรรมอยู่บริเวณหน้าเมือง (ตั้งแต่แนวกำแพงเมืองชั้นในด้านทิศตะวันออกจนจรดริมฝั่งแม่น้ำปิง) มีการเกาะตัวของที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมากตามแนวถนนรัศมี ในลักษณะของ RIBBON TYPE มีการกำหนดให้พื้นที่ภายในกำแพงเมืองชั้นใน เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์ เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย

ในระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมา ได้มีการปรับปรุงผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ครั้งที่ 1 พ.ศ.2532 โดยขยายเขตผังเมืองรวมออกไปอย่างกว้างขวาง สาระสำคัญของผังเมืองรวมฉบับปรับปรุงครั้งที่ 1 นี้ คือ วางผังให้เมืองเชียงใหม่เป็นเมืองหลายศูนย์กลาง (POLY CENTRIC) โดยมีแนวความคิดที่จะส่งเสริมให้ศูนย์กลางระดับรองที่อยู่โดยรอบช่วยแบ่งเบาภาระของศูนย์กลางเดิมที่เริ่มประสบปัญหาด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการทำลายเอกลักษณ์ของเมือง ปัญหาจราจร ปัญหาความหนาแน่นของการใช้พื้นที่ ฯลฯ ซึ่งเป็นแนวความคิดที่ดีและเหมาะสม เนื่องจากความสำคัญของเมืองเชียงใหม่ คือ การเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าของประเทศสมควรที่จะสงวนรักษาไว้ เพื่อเป็นมรดกต่อชนรุ่นหลัง และเพื่อให้สามารถ "ขยายความเป็นเมืองเชียงใหม่" กับนักท่องเที่ยวได้ตลอดไป แต่ข้อขัดแย้งของการปรับปรุงผังเมืองรวมอยู่ที่การเพิ่มขึ้นของการให้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางในบริเวณโดยรอบกำแพงเมืองชั้นในที่กำหนดให้ เป็นที่ดินประเภทอนุรักษ์ ๆ ลักษณะ เช่นนั้นนอกจากจะทำให้ศูนย์กลางเดิมขยายตัวต่อไป สะสมปัญหาของเมืองเพิ่มมากขึ้น และศูนย์กลางระดับรองที่กำหนดไว้ไม่สามารถเติบโตขึ้นได้แล้ว การอนุญาตให้พื้นที่โดยรอบในระยะกระชั้นชิดมีความหนาแน่นสูง เช่นนี้ จะทำให้สภาพโดยรวมของเมือง เก่าที่อนุรักษ์ไว้ไม่มีความคืบเนื่องกับบรรยากาศรอบนอก แต่จะเป็นรอยต่อของศิลปวัฒนธรรมกับความเจริญทางวัตถุที่เกิดขึ้น และข้อขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ตามความเป็นจริงแล้วขบวนการวางผังน่าจะเป็นเครื่องมือที่หึงควบคุมและส่งเสริมการเจริญเติบโตของเมืองตามที่เราต้องการได้โดยคำนึงถึงผลดีในระยะยาวที่จะเกิดขึ้นกับเมือง มิใช่วางผังตามแนวโน้มการขยายตัวของเมืองปัจจุบัน เช่นที่นิยมกระทำกันอยู่

แผนผังแสดงโครงการคมนาคมและขนส่งที่ยกภูระทอง

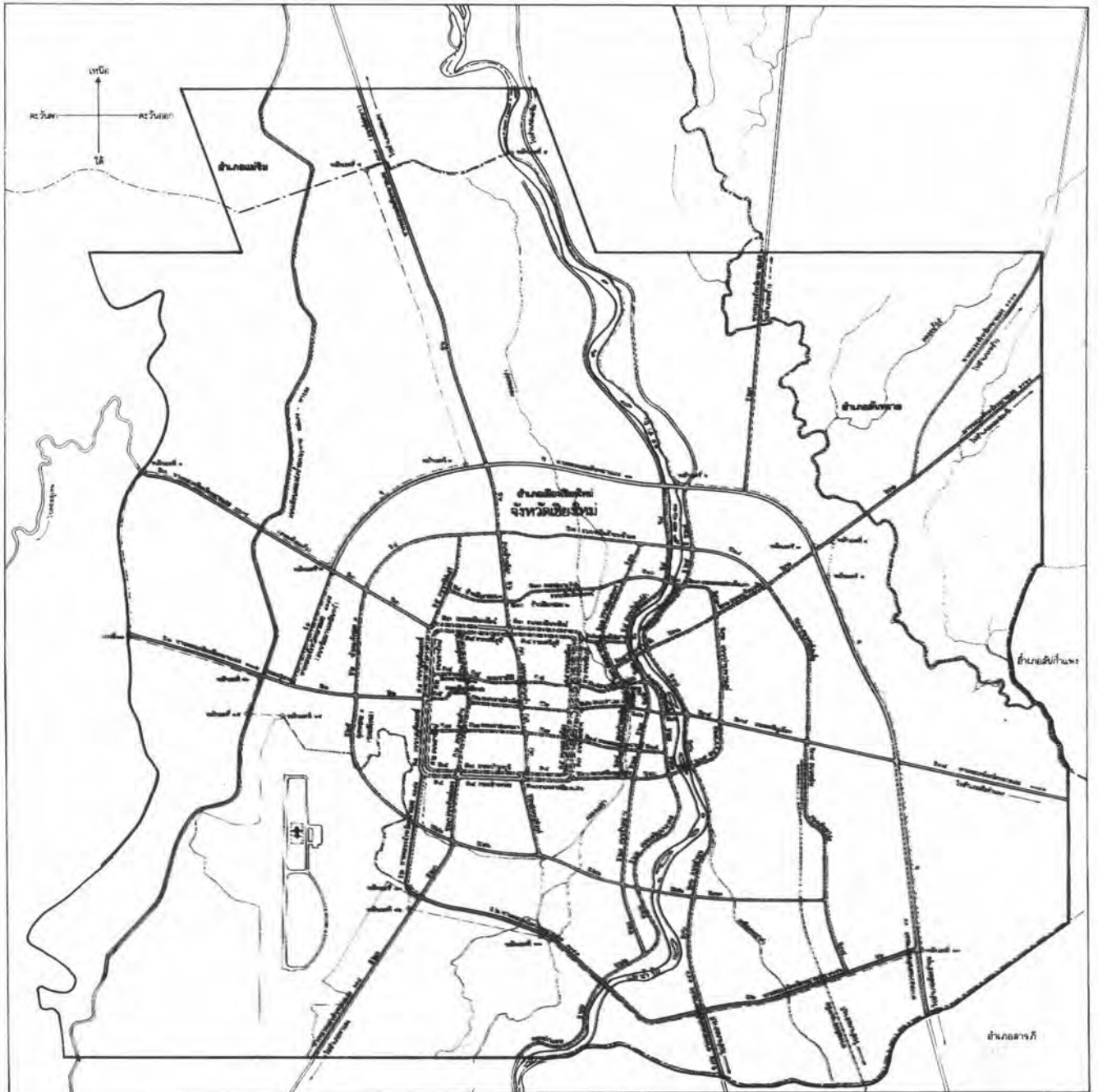
แผนที่ 6.19

ฉบับที่ ๗ (พ.ร.บ.๒๕๖๖)

ออกตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ร.บ. ๒๕๖๘

มาตราส่วน ๑ : ๒๐,๐๐๐

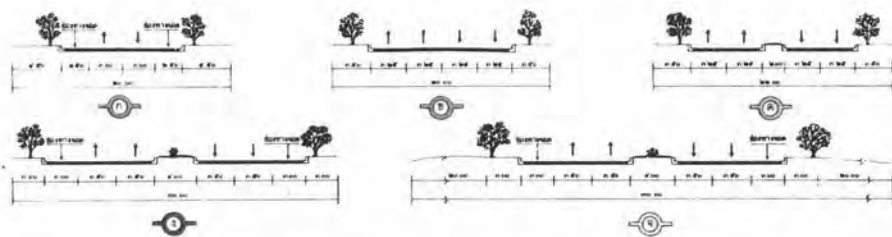
๐ ๐.๕ ๑ กิโลเมตร

เครื่องหมาย

- แนวเขตผังเมือง
- - - เขตห้ามก่อสร้าง
- เขตเทศบาล
- ทางหลวง ถนน
- ถนนดินลูกรัง
- ถนนโมเสก
- ทางรถไฟ
- แม่น้ำ คลอง เหมือง
- คลองส่งน้ำ
- สนามบิน

ความกว้างของเขตทางและช่องทางจราจร

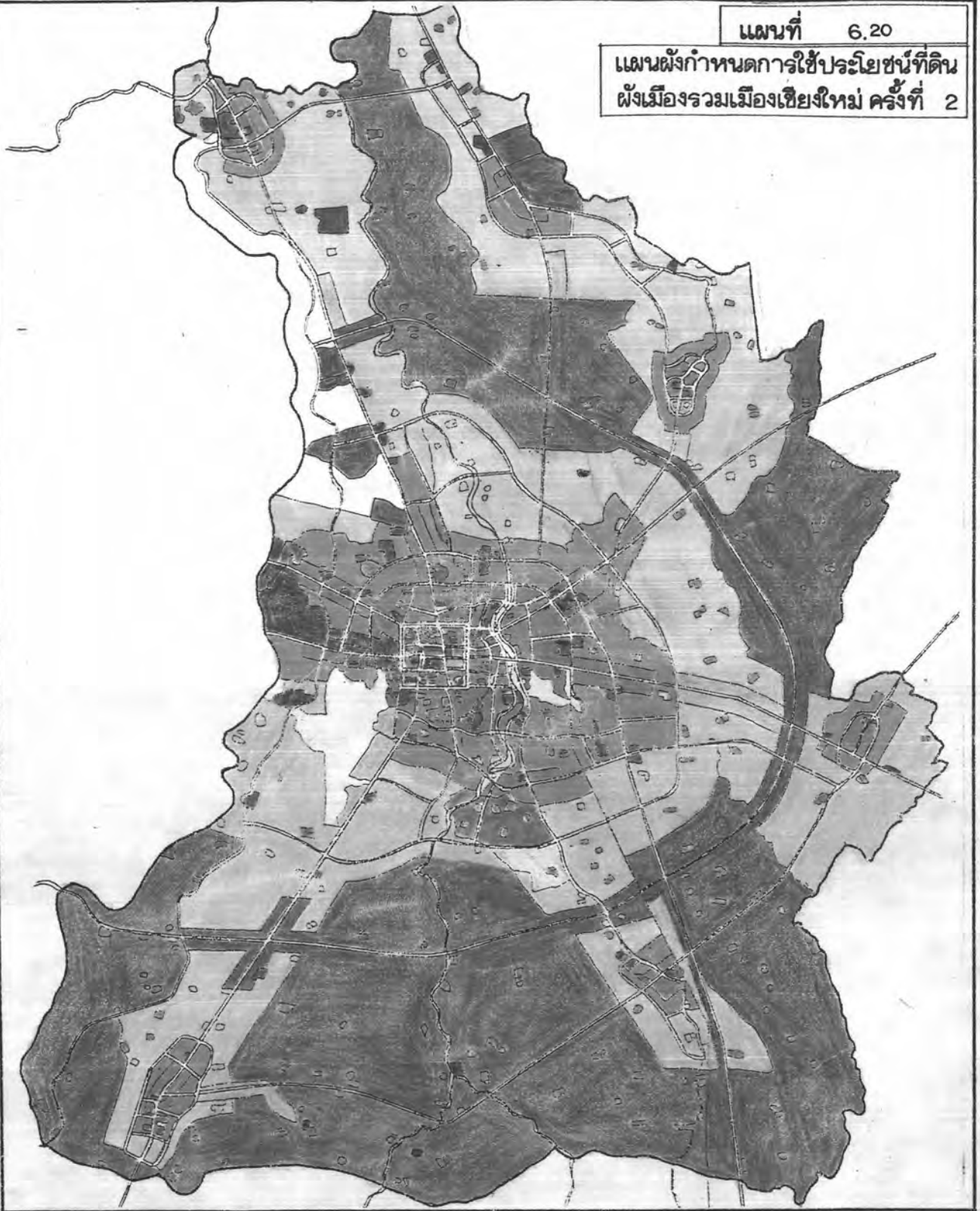

สำนักผังเมือง

พิศม หนองบัว
ผู้อำนวยการกองวิศวกรรม
๒๕๖๕
ผู้อำนวยการสำนักผังเมือง

แผนที่ 6.20

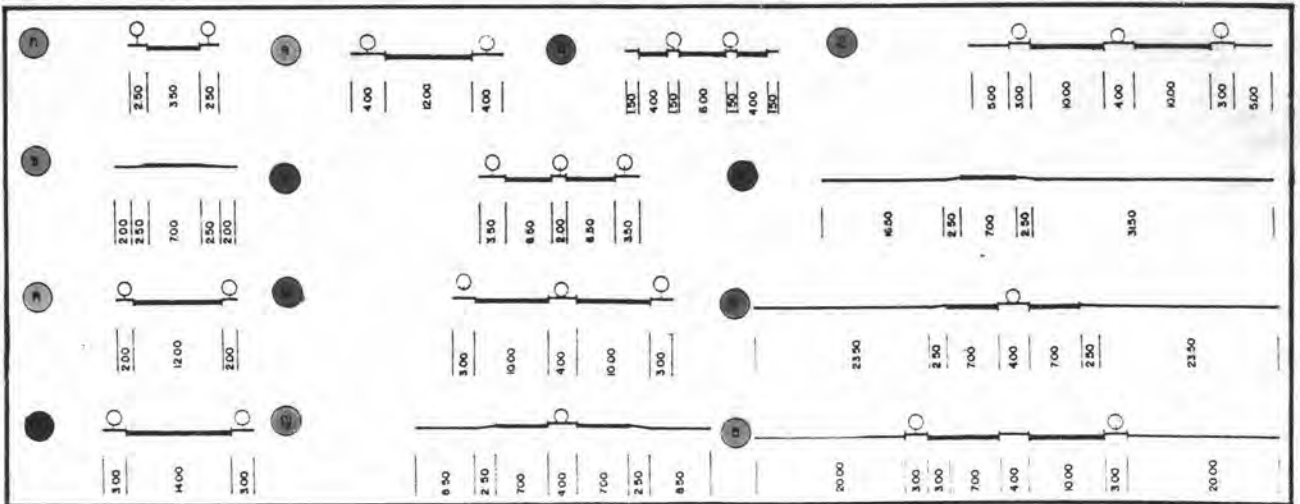
แผนผังกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดิน
ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ครั้งที่ 2

สัญลักษณ์ :

	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นน้อย		ที่ดินประเภทที่โล่งเพื่อนันทนาการและการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
	ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง		ที่ดินประเภทสถาบันการศึกษา
	ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและที่อยู่อาศัยหนาแน่นมาก		ที่ดินประเภทอนุรักษ์เพื่อส่งเสริมเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมไทย
	ที่ดินประเภทอุตสาหกรรมเฉพาะกิจ		ที่ดินประเภทสถาบันศาสนา
	ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม		ที่ดินประเภทสถาบันราชการ การสาธารณูปโภค และ สาธารณูปการ

แผนผังแสดงโครงการคมนาคม - ชนลิ่ง
ผังเมืองรวมเมืองเชียงใหม่ ครั้งที่ 2

ส่วนระบบโครงข่ายการสัญจรที่มีถนนวงแหวนทั้งหมดรวมเป็น 3 วง จะทำให้การจราจรในเส้นทางหลักบนถนนรัศมีสายต่าง ๆ มีความคล่องตัวขึ้นก็จริง แต่ขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดการเปิดพื้นที่ออกไปยังบริเวณเกษตรกรรมชานเมืองที่อยู่ไกลออกไปแทนที่จะมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องออกไปจากพื้นที่เดิม

จะเห็นได้ว่าในอนาคต ปัญหาของเมืองเชียงใหม่จะยังคงมีอยู่ต่อไป แม้ว่าการวางผังเมืองรวมจะได้พยายามแก้ปัญหาบางอย่างแล้วก็ตาม แต่ปัญหาการทำลายเอกลักษณ์และโครงสร้างทางธรรมชาติของเมืองยังไม่ได้รับการแก้ปัญหาที่ดีเท่าที่ควร

การเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหา

การพัฒนาประเทศตามแนวทางที่เป็นอยู่ในปัจจุบันทำให้การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเมืองเชียงใหม่เป็นสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ อย่างไรก็ตามการศึกษาถึงภูมิหลังและความเป็นมาของเมืองจากอดีตถึงปัจจุบัน ซึ่งช่วยให้เข้าใจคุณสมบัติดั้งเดิมของเมืองและอาการของปัญหาที่เมืองกำลังประสบอยู่ ทำให้สามารถเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อเป็นแนวทางแก้ไขปัญหาก็ได้ ดังนี้

1. แนวความคิดในการแก้ปัญหา

1.1 แนวความคิดสำหรับการวางแผนเพื่อพัฒนาเมืองเชียงใหม่ในทุกสาขา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องมีความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของเมืองเชียงใหม่ในฐานะเป็นเมืองหลวงเก่าที่เต็มไปด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่งดงามและศิลปวัฒนธรรมที่เด่นชัด ซึ่งเป็น "คุณค่า" ที่สำคัญของเมือง ดังนั้นการวางแผนพัฒนาต่าง ๆ จะต้องมิวิตถุประสงค์เดียวกัน คือรักษา "คุณค่า" นี้ไว้และส่งเสริมให้เกิดความเจริญต่อเนื่องออกไปโดยมิได้ทำลายคุณค่าเดิม

1.2 แนวความคิดทางด้านการวางผังเมือง ลักษณะเฉพาะที่มีความเด่นชัดของเมืองเชียงใหม่ อันได้แก่ ความได้เปรียบในเชิงทำเลที่ตั้งเมืองแบบ "หันหลังให้เขา หันหน้าให้น้ำ" ลักษณะเฉพาะของชุมชนดั้งเดิมที่เป็น "เมืองเดี่ยว" และ "วนานคร" สารูปของเมืองที่มีคุณค่าต่อการมองเห็นและการรับรู้ (ดอยสุเทพ แม่น้ำปิง แนวคันคูเมือง วัดสำคัญอื่น ๆ โบราณสถาน) สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น "คุณค่า" ทางผังเมืองที่ต่อเนื่องมาจากอดีต และสามารถตอบสนองต่อความสุขของผู้คนที่อยู่อาศัยได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการเข้าไปจัดการกับเมืองด้วยวิธีการวางผังไม่ว่าจะเป็นผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะหรือผังอื่น ๆ ควรจะให้ความสำคัญกับสิ่งเหล่านี้มากที่สุด

2. เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้แนวความคิดดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลในการวางผัง เมือง เชียงใหม่ ควรมีรูปแบบดังต่อไปนี้

2.1 เพื่อรักษาความได้เปรียบเชิงทำเลที่ตั้งของเมืองแบบ "หันหลังให้เขา หันหน้าให้หน้า" ซึ่งส่วนใหญ่จะได้รับประโยชน์จากการระบายน้ำและการรับอากาศบริสุทธิ์จากดอยสุเทพ นั้น สมควรจะได้มีการดูแลรักษาทางน้ำเดิมมิให้ตื้นเขิน มิให้ถูกบกรุกทำลาย ด้วยการตั้งบ้านเรือน ด้วยการถมทับ เพื่อปลูกสร้างอาคาร มีการควบคุมการปรับระดับดิน เพื่อปลูกสร้างอาคารของโครงการใหญ่ ๆ ที่จะทำลายสภาพความลาดเท (SLOPE) ซึ่งเป็นข้อดีของทำเลที่ตั้งเมือง มีการออกกฎหมายควบคุมการปลูกสร้างอาคารสูงบริเวณเชิงดอยสุเทพ ซึ่งนอกจากจะบดบังมุมมองของเมืองที่มีต่อดอยสุเทพแล้ว ยังเป็นตัวอุปสรรคที่ขวางอากาศบริสุทธิ์จากดอยสุเทพที่จะพัดพาเข้ามาเลี้ยงเมืองอีกด้วย

2.2 การรักษาลักษณะเฉพาะดั้งเดิมของชุมชนกับการเป็น "เมืองเดี่ยว" และ "วานานคร" ควรมีการควบคุมการปลูกสร้างอาคารสูงในบางบริเวณโดยเฉพาะบริเวณที่เคยเป็นเขตเมืองเก่า เพื่อรักษาลักษณะเฉพาะของเมืองและชุมชนไว้ และส่งเสริมให้มีการปลูกสร้างอาคารสูงได้ในบริเวณที่อยู่ไกลออกไป และไม่ขัดแย้งต่อสภาพแวดล้อมเดิมของเมือง เช่น บริเวณถนน SUPER HIGHWAY เป็นต้น

2.3 ควรมีการควบคุมความเจริญเติบโตในเขตเมืองเก่าเพื่อรักษาบรรยากาศความต่อเนื่องของเมือง และควบคุมปัญหาด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากความหนาแน่นของเมือง เช่นปัญหาการจราจร ปัญหามลภาวะ ฯลฯ ด้วยการวางผัง โดยกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความหนาแน่นต่ำ ลดความเป็นศูนย์กลางของเมืองลง โดยส่งเสริมให้ชุมชนบริวารโดยรอบเติบโตขึ้นเลี้ยงตัวเองได้และพัฒนาขึ้น เป็นศูนย์กลางระดับรองแทน

ขอบเขตของบริเวณอนุรักษ์ควรครอบคลุมถึงแนวถนนวงแหวนเดิมรอบเมือง เพราะพื้นที่ส่วนนี้ยังมีโบราณสถานและเต็มไปด้วยชุมชนในรูปแบบดั้งเดิม โดยให้ค่าความเข้มของการควบคุมตามลำดับความสำคัญของพื้นที่ออกไป เป็นบริเวณ ๆ และควรมีการวางผังเมืองเฉพาะ จัดให้ เป็นบริเวณควบคุมที่เข้มงวดและออกกฎหมายลักษณะของอาคารที่สร้างขึ้นใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของจำนวนชั้น สี รูปทรง วัสดุ เพื่อรักษาความกลมกลืนกับสภาพอาคารเดิมนอกจากนี้แล้วควรกำหนดผังเมืองเฉพาะในบริเวณพื้นที่ 2 ผังแม่น้ำปิงเพื่อควบคุมการใช้พื้นที่ริมตลิ่งควบคุมจำนวนชั้นของอาคาร ตลอดจนสี วัสดุ ฯลฯ เพื่อรักษาภูมิทัศน์ริมน้ำ

อำนาจในการจัดทำผังเฉพาะดังกล่าวข้างต้น ควรเป็นของเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเมืองและเห็นคุณค่าของเมืองที่เป็นมาตั้งแต่อดีต ผู้ศึกษาพบว่า ชาวเชียงใหม่

ที่ได้รู้จักจากการศึกษาล้วนแต่มีสำนักที่รักและหวงแหน เมือง เชียงใหม่ และมีความเข้าใจที่ถูกต้องถึงคุณค่าของเมือง

2.4 เพื่อป้องกันการสูญเสียภูมิสัญลักษณ์ที่สำคัญของเมือง เชียงใหม่ คือ ดอยสุเทพ ควรพิจารณาถึงแนวแกนหลักของเมืองที่เปิดมุมมอง (VISTA) ให้เห็นดอยสุเทพและภาพรวมของเมืองแต่ไกล นั่นคือ แนวแกนถนนท่าแพ ถนนราชดำเนิน ถนนสุเทพ และพื้นที่ถัดจากกำแพงเมืองด้านทิศตะวันตกจนถึงเชิงดอย ครอบคลุมแนวคลองชลประทานในบริเวณชุมชนเมืองโดยตลอด ควรกำหนดให้มีการใช้ผังเมือง เฉพาะ เพื่อควบคุมอาคาร การใช้พื้นที่และเปิดมุมมองให้แก่ภูมิสัญลักษณ์ของเมือง เช่นเดียวกัน

2.5 แก่ไขระบบการตัดสินใจของท้องถิ่น ให้มีบทบาทมากขึ้น ในการดูแลพื้นที่ของตน นั่นคือ กระจายอำนาจการบริหารและการตัดสินใจจากส่วนกลาง มายังส่วนภูมิภาค งานนี้ต้องการผู้รับผิดชอบในท้องถิ่น ได้แก่ การควบคุม การบุกรุกพื้นที่ป่าและต้นน้ำลำธารของเมือง ควรมีการมอบหมายให้ป่าไม้จังหวัดโยธาธิการจังหวัด หรือขยายหน่วยงานจากส่วนกลางของสำนักผังเมืองและสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ให้มีอำนาจตรวจสอบและควบคุมการปลูกสร้างดังกล่าว มิให้เกิดการทำลายหรือตัดแปลงภูมิทัศน์ของธรรมชาติจนเสียหาย เพราะผลเสียหายที่เกิดขึ้นต่อระบบนิเวศน์ มิใช่จะมีต่อเมือง เชียงใหม่อย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อคนทั้งประเทศ

2.6 เนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนมาทุกยุคทุกสมัย จึงควรจัดให้มีการสอน เรื่องเมืองในฐานะที่เป็นโลกแวดล้อมในสถานศึกษา เพื่อปลูกฝังสำนึกแก่คนรุ่นใหม่ ให้เข้าใจและรักษาส่วนที่ดีของโลกแวดล้อมของตน ก่อนที่จะถึงขั้นนี้ควรมีการเผยแพร่ความรู้ต่อประชาชนทั่วไป ให้มีจิตสำนึกในตนเองเดียวกัน เพื่อที่จะได้ เป็นผู้ไม่ทำลายเมืองหรือร่วมมือในการทำลายเมืองโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ข้อเสนอแนะ เพื่อการศึกษาวิจัย

1. การศึกษาวิจัยในลักษณะนี้ จากประสบการณ์ผู้ศึกษามีความเห็นว่าเป็น เรื่องที่มีความซับซ้อนหลากหลายเกินความกว้างขวาง และใช้เวลาการศึกษายาวนานมาก ผู้ศึกษาจะต้องกำหนดขอบเขตเนื้อหาให้รัดกุม เลือกศึกษาเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้อง การจัดลำดับและแบ่งหัวข้อที่ที่จะช่วยให้ทำงานได้ง่ายขึ้น

การศึกษาวิจัยในลักษณะนี้ หลักฐานทางประวัติศาสตร์เป็นข้อมูลที่สำคัญมาก แต่ผู้ศึกษาจะต้องระมัดระวังในการตีความและการนำมาใช้ แต่ถ้าเป็นการศึกษาเมืองหรือชุมชนที่มีการศึกษา

ทางประวัติศาสตร์ไว้น้อยและขาดความต่อเนื่อง ผู้ศึกษาแนะนำให้สังเกตร่องรอยของกายภาพที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เช่น การแบ่งแปลงที่ดินด้วยขอบเขตธรรมชาติ ซึ่งแตกต่างจากการรังวัดจะบอกความเป็นมาของพื้นที่และขอบเขตของชุมชนในอดีตได้ ความแตกต่างของระบบโครงข่ายการสัญจรที่พัฒนาขึ้นตามยุคสมัยและเทคโนโลยีบอกสภาพการอยู่อาศัยและขอบเขตของชุมชนในอดีตได้ เป็นต้น

2. ควรมีการนำผลการศึกษาที่ได้จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ไปเป็นพื้นฐานในการศึกษาหาแนวทางเพื่อวางผังเมืองเฉพาะ และผังอื่น ๆ ในบริเวณนครเชียงใหม่ เพื่อให้ความพยายามที่จะรักษาและสืบทอดเอกลักษณ์ของเมืองมีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในงานปฏิบัติอย่างจริงจัง และมีเหตุผลทางวิชาการ

3. ควรมีการศึกษาเรื่องทำนองเดียวกันนี้ใน เมืองอื่น ๆ ที่มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์หรือมีความเป็นมาของการตั้งถิ่นฐานเป็นเวลานาน หรือมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เด่นชัด ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าผลการศึกษาจะเป็นข้อมูลที่สำคัญสำหรับการวางผังเมืองอย่างมีเหตุผล สอดคล้องกับท้องถิ่น ตลอดจนองค์วิถีชีวิตของผู้คน ทำให้เมืองมีความต่อเนื่องกับอดีตและดำรงรักษาเอกลักษณ์ไว้ได้

4. หัวข้ออื่น ๆ ที่ควรศึกษาต่อไปได้แก่ การศึกษาลักษณะเฉพาะและพัฒนาการของโครงข่ายการสัญจรและพื้นที่ปลูกสร้างที่เกิดจากปัจจัยอื่น ๆ เช่น เส้นทางการค้าและชุมทางการค้าในระดับเมืองและระดับภาค เส้นทางการค้าเลียงผลผลิตทางเกษตรกรรมของชนชั้นปกครองจากไร่ นา เข้าสู่เมือง โครงข่ายของลำน้ำที่ใช้ในการอุปโภคและการเกษตรกรรมของชุมชนชนบทตลอดจนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเมื่อมีการขึ้นน้ำประปา เป็นต้น นอกจากนี้แล้วการศึกษาประวัติศาสตร์และพัฒนาการของโครงสร้างเมืองในอดีต เพื่อเอาไปใช้ประโยชน์เฉพาะอย่างในปัจจุบันก็ยิ่งเห็นว่ามิได้อยู่ได้หลายประการด้วยกัน อาทิเช่น ศึกษาเพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมและการระบายน้ำของเมืองเชียงใหม่ โดยรู้พื้นที่ระบบระบายน้ำตามธรรมชาติเดิมที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ ศึกษาลักษณะเฉพาะของชุมชนชนบทที่อยู่โดยรอบ เพื่อที่จะวางแผนเก็บรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนไว้ก่อนที่ความเจริญทางวัตถุจะเข้าไปคุกคาม เป็นต้น

ที่กล่าวถึงทั้งหมดนี้เป็นเรื่องทางผังเมืองโดยตรง แต่ในแง่ของการบริหารและการปกครอง ผู้วิจัยเห็นว่ายังควรศึกษาถึง การกระจายอำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบแก่ท้องถิ่นให้สามารถแก้ปัญหาของเมืองได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ศึกษาถึงเนื้อหาและวิธีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ความรู้เกี่ยวกับเมืองแก่ประชาชนและนักเรียน นักศึกษา เพื่อสร้าง "สำนึก" ที่ดีในการรักษามรดกจากอดีตไว้